

LÄS OM: ovanliga fåglar/ånglok som tuffar/smeden i bruket/pythagoras motorn/
svartsö skola/lanthandlare året runt/skagens fyr/evert wallerts brev

magasin **SKÄRGÅRD.**

sinne/smak/sevärdheter

Varsågod!
Magasinet är gratis.

»Det är något visst med att shoppa utomhus.
Särskilt vintertid. Oavsett väder. Det är lite
skönt ändå att bli kall om nästippen.«

Läs mer om julmarknader
på sid 58. Och läs om
tändkulemotorer på
Pythagoras på sid 48.

vinter 2019

KICK BACK & RELAX

Drömmer du om att lämna landet för några dagar eller veckor i vinter?

Kom in till oss så får du hjälp att skraddarsy din resa efter dina önskemål. Vi samarbetar med världens alla flygbolag och hotell.

Boka hos Freys så får du trygghet och personlig service, både före men även under resan om det skulle behövas.

Så luta dig tillbaka och låt oss sköta jobbet. Välkommen in i värmen.

KOM IN PÅ EN FIKA

För oss är varje resa unik och vi vill alltid ge dig bästa service. Oavsett om det är en weekendresa eller en drömrresa till Söderhavet. Boka gärna en tid, så diskuterar vi tillsammans fram den optimala resan över en fika.

DIREKTFLYG UT I VÄRLDEN

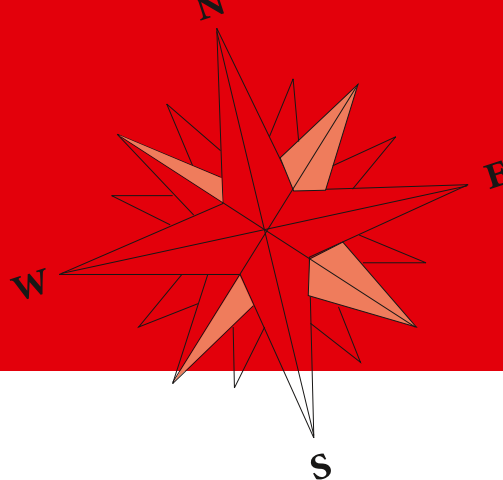
Aldrig förr har världen varit så nära som den är nu. Vi har många bra lösningar med direktflyg och egna hotellpaket. Bokar du med oss så får du trygghet av paketreselagen.

VÅRT EGET FILIPPINERNA

Vi kan Filippinerna och vet var de bästa stränderna och de mysigaste hotellen finns. Är det första gången du ska besöka landet så rekommenderar vi vårt eget hotell Easy Diving & Beach Resort.

DRÖMMEN OM SÖDERHAVET

Vi på Freys har flera gånger varit på besök i Söderhavet. Fiji, Cooköarna, Franska Polynesien och Mikronesien är alla fantastiska drömrresor. Låt oss sy ihop din drömrresa.

Pippi på fågel

Tänk att det har gått femton år sedan Magasin Skärgård kom ut första gången. Med det här numret blir det hela 41 stycken. Ovanligt många av omslagen har pryts av någon fågel (kanske för att vår mest anlitade fotograf är en hängiven fågelskådare). Men ingen pippi på sidan ett den här gången. Däremot vimlar det av fåglar inuti magasinet. Vi spanar in den vackra och ovanliga kungsfiskaren som är svärfångad på bild. En annan ännu mer rar pippi, är den unika rostsparv som gästade familjen Öhmans trädgård varje dag förra julen och lockade till sig lämmeltåg av ornitologer och stort pressuppbåd. Som av en händelse råkar också smugglaren, pokerspelaren, skojarern och konstsammlaren »Svarte Filip« ha älskat fåglar. Han hade hela 20 fågelbord(!) hemma. Undra vad hans frökonto gick på.

Vi besöker också Skagens långa grå fyr och vad hittar vi där? Om inte tusentals flyttfåglar och ett upplevelsecenter för emigrerande fåglar. Ett paradiset för »kryssare«. En annan som gillar att spana på fågel är Anna Rosenquist på Spillersboda lanthandel. Det får hon tid till på vintern, när hon sitter i kassan

och väntar på kunder. Plötsligt dyker det upp något spännande på bryggan utanför och då tar hon fram kikaren. Har hon världens bästa jobb manne? Eller är det knallen »Kak-Öhman« från Refsnäs som åker land och rike runt på diverse marknader? Eller kanske har möbelsmakaren och formgivaren Åke Axelsson valt den perfekta passionen att försörja sig på? Eller manne smeden Erika Galle som får utlopp för sin eldiga kreativitet på jobbet? Att vara lärare på Svartsö skola går inte av för hackor det heller. Med cool fjärrundervisning via modern datateknik.

Men åter till våra bevingade vänner, vi har en liten utmaning åt dig på sidan 82. Vad är det för fågelarter? Kan du skilja på kråkor, trastar, sparvar, finkar, siskor och mesar? Har du alla rätt finns chans att vinna vår fina jubileumsbok »Med hjärtat i skärgården«. I den finns mycket smått och gott att läsa av sådant som publicerats under femton år. Boken innehåller bland annat – gissa vad – havsörn och ejder! Och så klart mycket annat. Lycka till, god jul & gott nytt år! / REDAKTÖREN

»Kan du skilja på kråkor, trastar, sparvar, finkar ... «

MARINFLYTBRYGGAN

Egen tillverkning
Lager
Helhetslösningar
Flytbryggor i trä
Flytblock
Ponton- & hamnbryggor
Båt- & badbryggor
Bojar och bommar
Förtöjningsmaterial
Tillbehör

MARINFLYTBRYGGAN

Allt för hamnen

Tel. 0176-22 16 35 / 070-812 65 28 www.marinflytbryggan.se

KVARNUDDEN

JULBUFFÉ

Lördag 30/11 18.00 – 24.00
Lördag 7/12 18.00 – 24.00

All information finns på vår hemsida kvarnudden.se
eller Facebooksida [@kafekvarnudden](https://www.facebook.com/kafekvarnudden)

E-posta din bokning till info@kvarnudden.se

VARMT VÄLKOMNA!
önskar Dolly med personal

www.kvarnudden.se 070-523 92 10

Nära dig när du behöver

Vi finns här för dig oavsett var i livet du befinner dig.

Första barnet • Barnspar • Körkort • Första boendet • Samboavtal • Byta bostad • Försäkringar • Skilsmässa • Pension • Guldkant i tillvaron • Testamente • Bouppteckning • Företagsinvestering • Starta eget • Företagsfinansiering

Sofie Feely

Gert Holmberg

Michel Pernet

Välkommen till oss och våra 65 rådgivningskollegor!

Vi finns i Norrtälje Centrum, på Norrtäljeporten, i Rimbo, Hallstavik och Älmsta.

Boka tid med oss på 0176 - 770 00 eller roslagenssparbank.se

Varmt välkommen till oss!

Redaktionen

ANSVARIG UTGIVARE / REDAKTÖR
Josefin Ekberg

FOTOGRAF
Roine Karlsson

FORMGIVARE
Eva Englund

REDAKTIONSHUND
Izidor

ANSVARIG UTGIVARE O. REDAKTÖR Josefin Ekberg
JE Mediaproduktion

Gräddö varvsväg 12, 760 15 Gräddö
0176-181 90, 0709-701 901
josefin@magasinskargard.se
www.magasinskargard.se

ANNONSSÄLJARE Josefin Ekberg 0709-701 901,
Gabriella Fischer 070-296 14 99
OMSLAGSFOTO Roine Karlsson

FRILANSREPORTRAR Gunnika Isaksson-Lutteman / Misse Ljungström
Hélène Lundgren / Roine Karlsson / Agneta Rickardsson
KRÖNIKÖR Titti Gnosselius

FORMGIVARE Eva Englund ILLUSTRATÖR Lars Holm
TRYCKERI Printall, Estland

DISTRIBUTION 75 000 ex/år (vår/sommar, vinter)
MagasinSkärgård är en fristående produkt.
För ej beställt material ansvaras ej.

Gilla oss på Facebook!

Innehåll

06

Jakten på kungsfiskaren

Som fågel- och naturfotograf krävs många gånger ett oändligt tålamod för att få den perfekta bilden. Roine Karlsson stirrade på en vad som såg ut som en kungsfiskare. Eller var det bara ett löv? Han riggade upp ett gömsle och riktade objektivet mot en särskild gren och väntade.

Tufft tåg

I Nynäshamn finns ett livaktigt järnvägsmuseum med en förening som gillar tåg. Gamla tåg. Ibland tuffar ångloket E1189 fram och tillbaka mellan Stockholm och Nynäshamn. Då kan passagerare åka som för över ett sekel sedan. Till julmarknaden den andra advent, bland annat.

Järnet är varmt

Lövstabruk var en gång i tiden landets främsta järnbruk. Här hittade smeden Erika Galle en tom smedja att flytta in i. Återigen hörs hammarslagen klinga i den anrika bruksmiljön med sin 1700-tals herrgård, park och ett levande samhälle. Idag med mycket hantverk.

28

38

Lanhandlare som lever

Förr fanns det många lanthandlare i en liten by. Sen kom bilen och konkurrens från annat håll. Trots allt finns det fortfarande en del handelsbodar kvar. Som håller öppet – även vintertid. Med brett sortiment och unik »hemma hos«-känsla. Till exempel affären i Spillersboda.

Uppkopplad ö-skola

Vem säger att det är mindre resurser till en liten skola med få elever? Svartsö skola har totalt 27 elever i klasser upp till högstadiet. Och med modern it-teknik kan eleverna få fjärrundervisning av sin lärare som befinner sig på fastlandet. Det går hur bra som helst.

Genuina julmarknader

Vi går mot årets stora högtidsstund när det lackar mot jul. Det är som allra bäst innan julafton. När längtan och förberedelser pågår. Då är det mysigt att besöka alla charmiga julmarknader som poppar upp. Och shoppa julmat, hantverk och träffa trevligt folk. På en och samma gång.

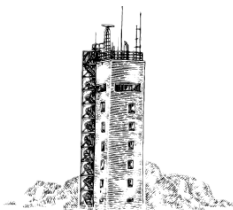
52

Landsort Sommar - Höst - Vinter

Njut av utsikten från ditt rum i det gamla Lotstornet - milsvidd utsikt över skärgården och Landsorts fyr Sveriges äldsta.

Ni kan börja med ett glas champagne på sjunde våningen i Lotstornet. Vandra ner till restaurangen och njut av en middag eller om ni är sällskap upp till tolv personer sitt på sjunde våningen ät och njut av utsikten

www.g-mo.se - info@g-mo.se - 070 219 90 90 eller följ oss på Facebook - Instagram

LOTSTORNET
LOGI & RESTAURANG SVEDTILJAS

SVEDTILJAS BÅTTAXI

Gör en heldagsutflykt till Landsort
10.00 - 21.30

MÖJLIGT NU TACK VARE BÅTTAXI

Besök Erstabatteriet i Norrhamn och upplev kalla krigets färd, ta en promenad ner till byn och njut av en lunch. Besök fyren, ta en promenad runt byn eller ligg och njut på klipporna. Avsluta dagen på restaurang Svedtiljas med utsikt över skärgården

FAKTA Kungsfiskare

Kungsfiskaren är blågrön på ovasidan och orange på undersidan. Den lever vid trädkantade åar och floder och drar sig om vintern undan snö och is. Fågeln flyger lågt över vattnet i rak, snabb flykt samtidigt som den lockar. Trots sin färgstarka fjäderdräkt kan den vara svår att få syn på när den spanar efter fisk, då den sitter helt stilla på en gren som sticker ut över vattnet. Den lever främst på fisk som den fångar genom att dyka lodrätt, och dess syn har anpassats för att den ska kunna se sitt byte under vatten. Fågeln hörs sällan. Locklätet yttras ofta i flykten och består av ett kort, vasst visslande »zii« eller »chee«, och ibland »zii-ti«. Vid upphetsning upprepas låtet i kortare serier och de kan då också ha ett hårdare »shrit-it-it«. Under kalla vintrar skattas beståndet hårt och kan vissa år tappa upp till 90–95% av individerna. Den svenska populationen bedöms som sårbar.

Färgglad fågel lyser upp vintern

Att ta en promenad längs något vattendrag där isen inte lägger sig, det kan vara lönsamt. Om man vill få syn på en färgglad och ovanlig fågel, vill säga. Roine Karlsson lyckades fånga kungsfiskaren på bild.

Men det var inte lätt. **TEXT O. FOTO: Roine Karlsson**

Sökaren är riktad mot en speciell gren där Roine hoppas att fågeln ska sätta sig.

Kungsfiskaren är en ovanlig art som trivs vid åar där isen inte lägger sig.

Bra ställen att spana efter kungsfiskare under vintern:
Åke Fyris, Fyrisån vid Uppsala
Tyresö slott, söder om Stockholm
Vretaån, Norrköping

När isarna lagt sig på sjöar och i havsvikarna, dras jag till öppet vatten på jakt efter nya motiv. Med kameran på axeln är det spännande att smyga fram i strandkanten utefter en å. Det kan vara mitt i en stad eller långt från bebyggelse. På vintern kan jag stöta på fåglar som vanligtvis inte håller till här under sommaren. Strömstaren är en sådan art. Den övervintrar i våra vattendrag. Att se den kasta sig handlost i det kalla vattnet för att hitta någonting ätbart är en upplevelse. Den har givit mig många fina bilder. Jag har också fått närbild med fiskande uttrar och mött sångsvanen på mina promenader. Vet inte hur många sådana här vandringar jag har gjort under åren.

Men det har alltid funnits en dröm om att stöta på kungsfiskaren med sina lysande vackra färger i mina hemmamarker. På mina resor har jag tidigare sett den i Indien, Estland och i Skåne, där den är vanligare än här i Roslagen. Varje år kommer rapporter om ensamma övervintrande kungsfiskare i Uppland och Södermanland. De har också setts i Norrtäljeån någon vinter. Åtskilliga gånger har jag spanat efter den vid ett vattendrag mellan Infjärden och Åkerfjärden nära Rådmansockyrka. Men då har det bara stött upp hägrar och några gräsänder.

Löv eller fågel?

Den 4 februari i år stannade jag som vanligt till vid den lilla ån. På båda sidor om vattnet var nu alarna nedtyngda av snön som fallit de senaste dagarna. Det var inte lätt att hitta en liten knubbig fågel. Men vackert var det. Så jag bestämde mig för att ta en bild. I objektivet upptäcker jag någonting rävrött i allt det vita. Nu går pulsen upp. Kan det vara en kungsfiskare som sitter på en gren 100 meter bort? Fram med kikaren för att se bättre, men avståndet är för långt. Är det en kungsfiskare eller står jag och tittar på ett fjolårs-löv på en al? Jag bestämmer mig för att smyga närmare. Det visar sig inte vara så lätt att ta sig fram. I den djupa snön sjunker jag ned till midjan flera gånger. Snön rasar ned i nacken när jag försöker ta mig fram under de snötyngha träden. Om det nu var en kungsfiskare jag såg, då har jag

Från gömslet kan man se hur isen ligger på Infjärden. Där finns ingen mat åt kungsfiskaren.

Det blå som lyste var bara en ölburk.

»Zoomar in för att se vad det är jag har sett. Men bilden gör mig inte klokare.«

med mitt klumpiga smygande för länge sedan skrämt bort den.

När jag kommer hem tar jag fram bilden i min dator. Zoomar in för att se vad det är jag har sett. Men bilden gör mig inte klokare. Jag får hoppas att det nu var en kungsfiskare jag såg. Dagen efter återvänder jag till ån och hoppas att fågeln valt att stanna kvar. Nu har det mildare vädret har gjort att snön har ramlat av grenarna. Och jag kan besviken se en del brunröda löv hänga kvar på träden. Sorry!

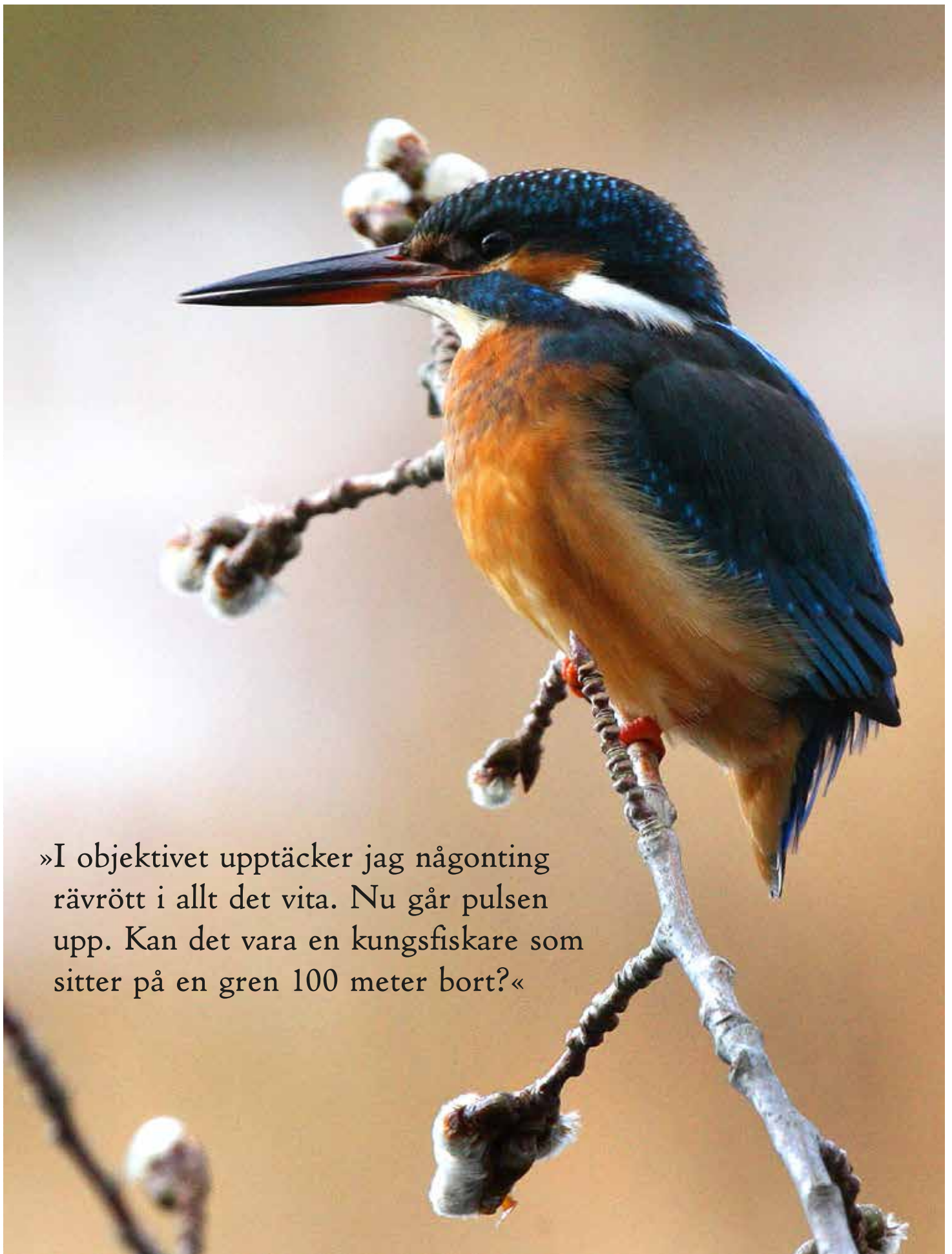
Gömsle

Jag kan inte släppa observationen jag har haft. Det var ju så likt en kungsfiskare. Efter ett par dagar med mildare väder kan jag röra mig lättare utefter ån. Då kommer plötsligt någonting övernaturligt turkos pilande över vattnet. Där är den ju! Den

gnistrande »diamanten« i mina hemmavatten! Tack för det. Nu vaknar kamerajägaren i mig. Bilder, bilder. Hur kommer jag den nära? Jag vet att kungsfiskare väljer en gren eller kvist att sitta på. Därifrån dyker den rakt ned i vattnet för att fanga en fisk med den långa dolkformade näbben. Nu måste jag hitta fågelns favoritplats. Att försöka fanga den blixtnabba individen i flykten blir svårt.

En bit från ån hittar jag ett par stora granar som jag kan gömma mig under, utan att störa kungsfiskaren. Det tar några dagar att upptäcka var fågeln vill sitta. Den verkar trivas i vassen på andra sidan vattendraget. Men det är för långt avstånd från mitt gömställe. Det blir för mycket miljö på bilderna. Jag måste komma mycket närmare mitt motiv. Ser nu hur den väljer att sitta längst ut på

»I objektivet upptäcker jag någonting rävrött i allt det vita. Nu går pulsen upp. Kan det vara en kungsfiskare som sitter på en gren 100 meter bort?«

»Efter en timmes väntan landar den slutligen i en av asparna framför mig.«

två aspar som bävrarna har fällt över ån. Om jag går ned och sätter mig där kommer jag förmodligen för nära och fågeln vågar sig inte dit något mer.

Nu får jag användning av mitt hopfällbara gömsle som alltid finns med i bilen. På iskanten intill ån mellan de två omkullvälda aspstammarna sätter jag upp mitt kamouflerade gömsle. Jag vet inte hur tjock isen är, inte heller hur djupt det är under den. Det får bära eller brista. Gömslet får stå här några dagar så att djuren vänjer sig. Jag vet att uttrarna trivs här och bävrarnas gnag syns överallt.

När jag så i gryningen sätter mig i gömslet, är jag glad att isen fortfarande bär min tunga kropp med all utrustning. Jag har valt den här tiden på dagen för att morgonljuset i öster är som vackrast då. För att inte skrämma fågeln har jag kameran på stativ. Skärpan har jag i ställt in på en gren som jag har sett kungsfis-

karen använda. Om den nu dyker upp kan jag inte fladdra med objektivet för att hitta den. Då far den iväg.

Trägen vinner

Så här blir jag sittande. Men den som väntar på något gott får ha tålmod. Temperaturen ligger runt noll. Jag har klätt mig ordentligt och är nöjd med att gömslet ger ett visst skydd mot den råa vinden. En korp gör mig snart sällskap med sitt småpratande i granen ovanför. Mitt synfält är begränsat till öppningen för mitt långa objektiv. Härigenom kan jag bara se en mindre del av ån. För att kunna vara beredd när det väl händer någonting, måste jag ha kroppen i en obekvämlig och jobbig ställning. Jag vill inte missa mitt motiv när det väl dyker upp.

Efter en timmes väntan landar den slutligen i en av asparna framför mig. Men inte på den gren jag hade hoppats på. Den

tar snabbt en fisk och försvinner lika raskt som den kom. Ja, så här håller det på några dagar. Ibland blir jag sittande att titta på en stålblå ölburk som fastnat i vassen. Med samma färg som en kungsfiskare.

Ryktet om den ovanliga fågeln på Rådmansö sprider sig. På helgerna passer många på att försöka få syn på den. En lördagsmorgon står två personer en tio meter från mitt gömsle och pekar och pratar. Det är kul att allt fler ägnar helgerna åt att försöka få se fågeln, men hädanefter föredrar jag att sitta i gömslet på vardagar.

Om ni nu har orkat läsa så här långt, ska jag inte trötta ut er med flera detaljer i min jakt på rariteten. Som ni nog redan har förstått får jag till slut bilden på kungsfiskaren, sittande på just den gren jag hade hoppats på. I slutet av februari packar jag ihop mitt gömsle. Så tacksam för de fina möten jag har fått med »diamanten« i vintermörkret. Passa på du med att ta promenad längs din närmaste å i vinter. Med lite tur kanske du också råkar på den vackra kungsfiskaren. Den fäglade fågeln är svår att ta miste på. 🐦

BESÖK ÖSTERSJÖNS MEST ENSLIGA Ö

Upplev lugnet och stillheten. Njut av milsvida stränder, se sälar på nära håll och svävande havsörn. Vandra längs med 60 km markerad led genom säregen natur.

GOTSKA SANDÖNS
NATIONALPARK

Båt från Nynäshamn & Fårösund
21 maj-6 september
www.gotskasandon.se

Foto: Magnus Lepschi

Söderarm året om!

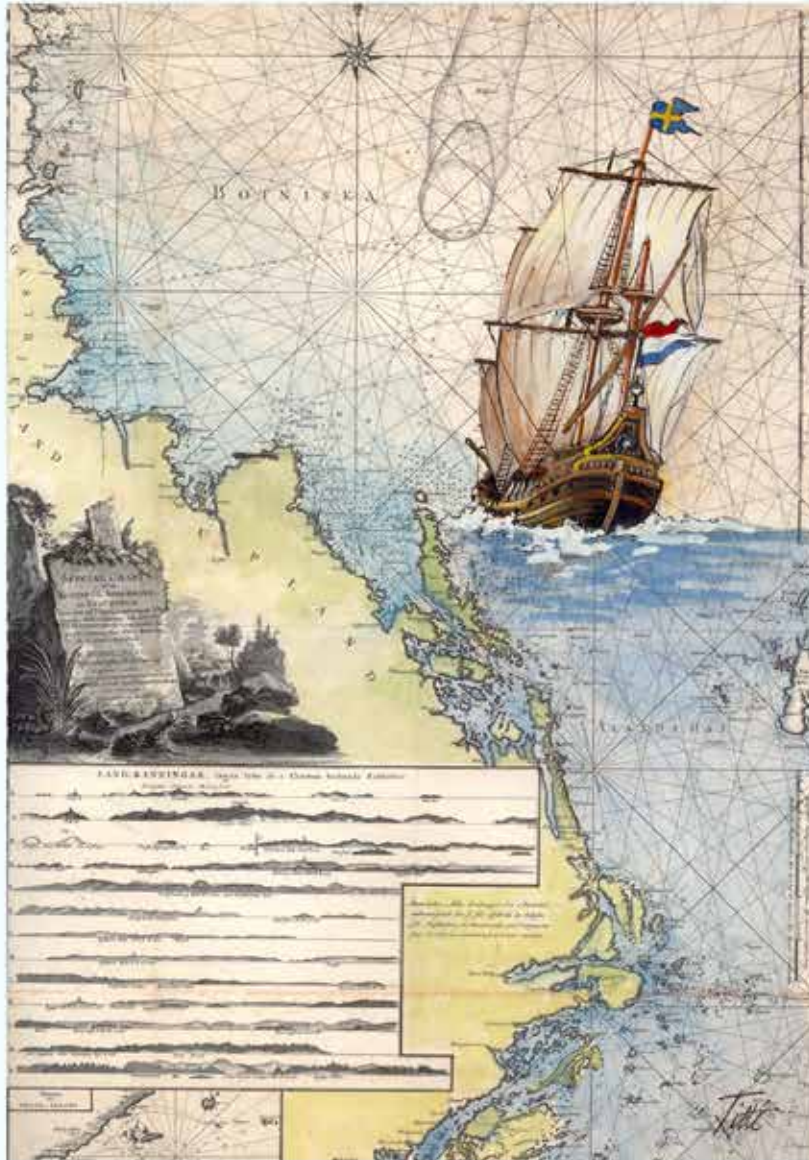
- ✓ Konferenser
- ✓ Teambuilding
- ✓ Utbildningar
- ✓ Bröllop
- ✓ Födelsedagsfester
- ✓ Jularrangemang
- ✓ med mera...

**Välkomna till oss
i havsbandet!**

Anngret, Söderarm AB

www.soderarm.com

Värmdövrakets rätta namn är okänt, men kallas av sin upptäckare för »Lejonvraket« efter den lilla snidade träfiguren av ett lejon som sitter på toppen av rodret.

Bottennapp – en vrakkrönika

Man kan likna Östersjön vid ett undervattensmuseum. Hittills har man funnit över 20000 vrak av gamla båtar och skepp, men troligtvis finns det fler än 100000 vrak. Än ligger det många oupptäckta, gömda och glömda vrak längs våra kuster.

TEXT O ILLUSTRATION: Kristina »Titti« Gnosspelius

Ostindiefararna var en kombination av krigs- och handelsfartyg, och de var tyngre och större än vanliga lastfartyg.

Många tusen vrak vilar under Stockholms gator och torg, bara under Stureplan i har man funnit rester av 150 skeppsvrak. När ett fartyg inte längre var sjödugligt fylldes det med jord och sten och blev till grund för mera mark att bygga ut staden på. På 1500-talet gick vattnet ända upp till Humlegården och Blasieholmen var verkligen en holme.

Bredvid bron mellan Skeppsholmen och Kastellholmen kan man vid lågvatten se delar av det danska 1600-tals fartyget

»Den Grå Ulven« sticka upp. Hon var ett krigsbyte och när hon tjänat ut sin tid sänktes hon med sten för att bli till brofundament mellan de bägge öarna.

Fyra skepp är porträtterade här av fyra olika skeppstyper. Två av dem ligger vid Östersjöns kuster och två vid Väst-kusten.

LEJONVRAKET Flöjt

På Saxarfjärdens botten vid Norra Värmdö ligger ett mycket väl bevarat

flöjtskepp från 1600-talet. Det brukar omnämnas som systemskepp till »Spökskeppet« som sjönk ungefär samtidigt vid Gotska Sandön.

Lejonvraket är nästan intakt och står upprätt på botten med alla masterna på plats. Men den i övrigt trasade riggen och andra skador tyder på att en våldsamt kollision varit orsaken till förlisningen.

Flöjtskepp är ursprungligen en holländsk fartygstyp, ett specialbyggt seglingsdugligt lastfartyg. Dessa skepp var flatbottnade med rundgattat skrov och gav ett knubbigt, lite klumpigt intryck. Akterspegeln var ofta dekorerad med sniderier och färg.

GÖTHEBORG Ostindiefarare

Ostindiefararen Götheborg, byggd år 1738 på varvet Terra Nova i Stockholm, hann inte göra många seglatser för Ostindiska kompaniet innan hon gick till botten i Göteborgs hamninlopp.

En resa till Kina och åter kunde på den tiden ta två till två och ett halvt år. Många av dem som gav sig ut på den långa seglatsen kom aldrig hem igen. Sjukdomar, skämd och osund kost och olyckor skördade mellan tjugofem till trettio människoliv per resa.

Om någon föll överbord när skeppet stävade fram under fyllda segel, vände man inte för att om möjligt plocka upp den nödställda. Denne lämnades åt sitt öde bland vågorna, skeppet fortsatte efter utstakad kurs.

Götheborg hann göra endast ett fåtal resor till »fjärran Östern« innan hon vid hemkomsten gick på grund och sjönk vid en grynnan (då kallad Knipla Börö, numera Hunnebådan) år 1745. Så småningom glömdes vraket bort men återupptäcktes 1984 och ledde till att en replik byggdes som sjösattes 2003.

GRIBSHUNDEN Karack

År 1486 byggdes ett krigsfartyg, en karack, åt den i Danmark regerande kung Hans som konungens flaggskepp.

Det råde sedan många år en maktkamp i Norden, och den alltmör försvagade Kalmarunionen stod på spel.

År 1495 seglade kung Hans från Köpenhamn till ett möte i Kalmar för att förhandla med Sten Sture d. ä. Syftet var att försöka återupprätta unionen och utropa kung Hans till regent över hela Norden.

Vraket är ett av de äldsta gott bevarade 1400-tals skepp man funnit. Man har bärgat stävfiguren, ett snidat monster i form av en grinande odjurshund med en av ångest vrälände människa i sitt gap.

Karackerna hade högt förkastell och ännu högre akterkastell. Dessa höga överbyggnader försvårade antring av skeppet, men gjorde fartyget samtidigt en aning rankt.

Över däck var ett nät spänt från reling till reling. Detta skulle förhindra nedskjutna detaljer från riggen att falla ner och skada besättningen, men också förhindra antringsförsök vid närstrid.

FREDERICUS Örlogsfregatt

Fredericus var byggd år 1698 på Karlskrona örlogsvarv. Fregatten ingick i den s.k. Götheborgseskadern.

När den svenska fregattflottan blivit inträngd och instängd i Marstrands hamn av den danska armadan under kommando av Tordenskjöld, beslöts det att skeppen skulle sänkas hellre än att hamna i fiendens händer.

I Marstrands hamn finns, efter vad man hittills funnit, ett flertal vrak av fregatterna i Götheborgseskadern.

/ KRISTINA »TITTI« GNOSSPELIUS

KRISTINA »TITTI« GNOSSPELIUS
Bildkonstnär, konsthantverkare och designer. Uppvuxen i Stockholm och dess skärgård. Bosatt och verksam i Trosa sedan 1960-talet. Konstnärlig ledare på AB Lilla Paradiset.

Ett svårt oväder bröt ut och Gribshunden sökte nöd- och lä-hamn i Ronneby skärgård. Brand bröt ut ombord och Gribshunden gick till botten med man och allt.

Örlogsfregatten var en något mindre skeppstyp än de stora krigsfartygen, lättseglad, snabb och smidig.

Välkommen till Ateljén!

Skepp som berättas om i Tittis krönika är målade på nytryck av antika sjökort ramade 40x50 cm.

I Ateljén finns fyrunderlägg, skärgårdskonst, modellskepp och marina presenter.

Ateljé Lilla Paradiset
Östra Långg. 21
Trosa
0156-13753
www.lillaparadiset.com

Trosa »Världens ände«

Trosa är känt som stad sedan 1300-talet och är därmed en av Sveriges äldsta städer. Eftersom landskapet runt ån är flackt, har landhöjningen resulterat i att havet dragit sig tillbaka och landarialen ökat. Staden låg från början cirka en halv mil inåt landet fram till slutet på 1500-talet. Redan i början av 1400-talet var Trosa en betydande handelsplats och stadsprivilegium erhöles år 1610 på den plats Trosa ligger idag.

Presentkort på en natt i träduset - vilken julklapp!

Vandrarhem vid Trosavikens mynning

www.studiolagno.se
info@studiolagno.se

Vill du också ligga här?

Kontakta Josefin på
josefin@magasinskargard.se
eller 0709-701 901
så får du ett bra erbjudande.

magasinSKÄRGÅRD.
sinne/amak/äsvärldheter

Ett anrikt bageri

Välkommen och ta en fika i den gamla fina konditormiljön med anor från 1800-talet.

Nilssons Bageri

Västra Långgat. 27 Trosa 0156-123 94
Mån-fre 07.30-18, lör-sön 9.30-16

En julklapp till tågälskare

Tack vare att järnvägen kom blomstrade orten

Nynäshamn upp. Idag vårdar en museiförening det historiska arvet och traditionen att elda upp ett ånglok som kör stockholmare till den traditionella julmarknaden hålls vid liv. **TEXT:** Agneta Rickardsson **FOTO:** Roine Karlsson

---

FAKTA Nynäshamns järnvägsmuseum:

Föreningen bildades redan 1972. Den bildades ursprungligen för att rädda och sätta i drift det lilla loket Markaryd Weinge Järnväg no 1. År 1994 invigs museet i Nynäshamn. Fem år senare byggnadsminnesmärks lokstallsområdet.

Det arrangeras öppet hus med guidade visningar vissa söndagar. 2019 finns ett datum kvar i skrivande stund: Söndag 24 november kl 13–16. Grupper bokar på mailadressen museet@njm.nu. För mer information se www.njm.nu

Till Nynäshamns julmarknad kan man åka ånglok från vår huvudstad. Tur och retur.

– Jag brukar stå på Stockholms central i tidsenlig klädsel och sälja biljetter. Det är riktigt roligt. Barnfamiljer och pensionärer är de som oftast besöker museet. Vårt mål är att göra två resor om året med ånglok; en till julmarknaden och en till skärgårdsmarknaden, säger Lars Tehler från Nynäshamns Järnvägs-museum.

Föreningen NJM har ett 30-tal aktiva medlemmar. Lars Tehler är informationsansvarig och museiguide och Peter Widén är en av tre unga entusiaster som arbetar med att renovera och laga.

Bland dagens besökare på järnvägs-museet finns tre generationer Gärdek. Morbror Martin cyklar dressin med sin leende systerson Klas. Mormor lystrar när Lars Tehler berättar om arkitekt Ferdinand Boberg som ritat Nynäsgrunds runda lokstall, färdigt 1900. Han har också ritat de stationshus med gul fjällpanel som syns utmed resan – liksom NK och posthuset på Vasagatan i Stockholm. Treåriga Arvid som älskar lok är här för fjärde gången och han kan se skillnad på ång-, diesel- och ellok.

Järnväg 1901

Planer på en järnväg hade funnits sedan mitten av 1800-talet, men finansieringen föll aldrig på plats. Det var först när geolog Hjalmar Sjögren köpte egendomen Nynäs Gård med stora markområden som SNJ, Stockholm Nynäshamns järnväg, realiserades. Järnvägstrafiken började 1901 och året efter startade båttrafik till Gotland.

Tack vare järnvägen började rika stockholmarna låta bygga sommarhus på ön Trehörningen där en kurort öppnades. Idag ligger Nynäs havsbad på ön. 1899 hade Nynäshamn endast 100 invånare och tre år senare hade befolkningen tiodubblats. När de Olympiska spelen hölls i Stockholm 1912 köptes flera nya vagnar då många ville se segeltävlingarna som hölls i Nynäshamn.

Med järnvägen kom flera industrier som Nynäs Petroleum och 1946 blev det tidigare fiskeläget stad. Dess skyddade,

»Jag brukar stå på Stockholms central i tidsenlig klädsel och sälja biljetter. Det är riktigt roligt.«

ofta isfria hamn är idag en del av Stockholms hamnar med reguljärtrafik på Visby, Ventspils och Gdansk. Ibland får stora kryssningsfartyg Gotlandsbåten att se liten ut.

Helgen den andra advent kan du åka med det 70 ton tunga ångloket E 1189, tillverkat 1914, från Stockholms Central mot julmarknaden i fiskehamnen i Nynäshamn. Redan på torsdagen börjar några av de mer än 70 frivilliga att ånga upp loket och på fredag kväll körs det till Tomtebodan där eldvakter går natten lång.

Veterantåget slukar flera ton kol under resan och eldaren måste känna till

banans varje kurva, upp- och nedförslut för att elda rätt. Eldare och lokförare samsas i förarhytten. Loket drar ett tiotal vagnar. I resgodsvagnen blir det ofta snabbt fullt med polletterade barnvagnar. I den fina tredjeklassvagnen finns både fungerande gasbelysning,

toalett och öppna plattformar.

Julmarknaden i hamnen bland röda bodar och restauranger bjuder på julsång, färskinn, chokladpraliner och mycket mer. Om tomten vägar kommer han

på wakeboard. Veterantåget tuffar tillbaka mot Stockholm med sina passagerare och några extra paket. ▶

FOTO: AGNETA RICKARDSSON

W

FOTO: ROINE KARLSSON

Boktips
En ödesdiger dag

När ryssarna brände Norrtälje
Boken »Dagen då ryssarna brände ner Norrtälje« är en dokumentär skildring av den katastrof som drabbade Norrtälje för 300 år sedan, och det långa krig som ledde fram till den ödesdiga dagen. Till grund för skildringen av Stora nordiska kriget och Sveriges förfall från att ha varit en av Europas stormakter till att reduceras till ett litet utarmat land ligger ett stort antal tryckta källor. Skildringen av ryssarnas terror i Roslagen sommaren 1719 bygger på protokoll från den kungliga undersökningskommission, som 1725 försökte klarlägga vilka misstag som de ansvariga för försvaret av den svenska kusten begått.

Titel: Dagen då ryssarna brände ner Norrtälje – de som var med berättar
Förlag: Norrtälje Bibliotek Förlag
Författare: Anna Guttorp, Jakob Jakobsson
Antal sidor: 189 Cirkapris: 169 kr
ISBN: 9789198429848

TITEL: Dagen då ryssarna brände ner Norrtälje – de som var med berättar
FÖRLAG: Norrtälje Bibliotek Förlag
FÖRFATTARE: Anna Guttorp, Jakob Jakobsson
ANTAL SIDOR: 189 CIRKAPRIS: 169 kr
ISBN: 9789198429848

Kulans utställning

Helgen den 9–10 november klockan 12–16 blir det vernissage och konstutställning på Erik »Kulan« Wennbergs tavlor och Lotta Quidings foton på Hagalundsmuséet i Solna. Mer info på www.hagalundsvanner.com.

Julkalppstips: Kulans trutar har flugit ur Erik »Kulan« Wennbergs tavlor. Handskurorna i trä och målade av konstnären själv. Säljes hos Kulans Hantverkshus på Blidö. Pris 300–500 kr. www.kulan.org

*Drömplatsen
för landkrabbor och sjöbusar*

Skärgårds
hotellet
NYNÄSHAMN

www.skargardshotellet.se • 08-520 111 20

Vi kör i vått och torrt!

- Lastbåt med kran för frakt av gods
- Leverans av grus och jord i storsäck
- Utläggning av bojar och flytbryggor
- Bärning och bogsering
- Hämtning av bygg- och grovsopor
- Mark- och schaktarbete

SKÄRGÅRDS

TJÄNSTER

YXLAN AB

070-537 9019 www.skargardstjanst.eu

VitaminSea
Segla med oss i Kroatien

sailing-vitaminsea.com
Tomas Kerttu & Gabriella Fischer

INDOOR STYLING
&
DESIGN

Pia Alm
Certifierad Inredare

0708-11 86 56
pia@indoorstylingdesign.se

Rostsparven blev eftertraktat kryss

Vintern 2018 går till historien inom fågelskådarvärlden. Då en sällsynt och uppskattad »julklapp« dök upp hos familjen Öhman i Skutskär. En rostsparv! Wow! TV, tidningar och radio rapporterade. Folk kom från när och fjärran. Långa köer bildades till Öhmans kök. Läs familjens egen berättelse (texten har tidigare publicerats i tidningen Fåglar i Uppland).

TEXT: Familjen Öhman, Josefin Ekberg

FAKTA Rostsparv

Häckar i sydöstra Europa, som närmast i Grekland och övervintrar söder om Röda havet. Det första fyndet i Sverige var en gammal hane vid Ottenby 29–30 maj 1967 och det andra en hane på Haparanda Sand-skär 14–15 juni 2014. Fyndet i Skutskär var det tredje för landet och det första i Uppland.

”Allt började onsdagen 19 december när Klara satt i sina föräldrars kök, kollade på fågelmatningen och upptäckte en annorlunda fågel bland gulsparvarna på marken. Vilket rödaktigt bröst och gråblått huvud, det där måste vara något annat. Tanken gick fort till ortolansparv. Nästa tanke som slår Klara är att en bild måste tas, vem ska annars tro på henne? Pappa Ulf som är hemma, håller med om att den ser annorlunda ut. Men innan någon bild hinner tas har fågeln flugit iväg och ses inte mer denna dag. Mamma Gudrun informeras om den annorlunda fågel vid matningen. Men eftersom Klara och Gudrun jobbar på dagarna så glöms det lite bort, och hur stor är chansen att det är något ovanligt?

På söndagsförmiddagen 23 december får Gudrun syn på fågeln vid fågelmatningen, och även då går tanken direkt till ortolansparv. Hon ringer Klara och meddelar att fågeln är framme och att hon måste komma och ta ett foto på den. En bild läggs därefter ut på Artportalen* och på facebooksidan »Fåglar in på knuten«. Frågan vi ställer är: »Visst har vi en ortolansparv i trädgården?»

Det är då allt börjar, kommentarerna om rostsparv. Efter cirka 15–20 minuter ringer det på dörren och första skådarna är på plats.

– Kan vi få se fågeln? Vi tror att det kan vara något annat än en ortolansparv.

– Absolut, stig på. Ni förstår fågeln kan nästan bara ses från köksfönstret. Går man för nära utifrån skräms fåglarna bort.

När fågeln efter en liten stund visar sig, så står det klart. Det är en rostsparv!

– Jaha, och vad innebär det här? Vi har ingen riktig koll på rostsparv. Andreas Press, skådaren som först artbestämmer fågeln till rostsparv, undrar om vi förstår vad vi satt igång, och tillägger att det här är jättestort!

Så rätt han hade, för stort blev det! Redan dagen efter på självaste julafton kom närmare 200 besökare och många av dem kom tidigt på morgonen. Efter-

FOTO: KLARA ÖHMANN

I stort sett alla landets fågelskådare kom till familjen Öhmans kök för att få se den lilla rostsparven.

»Jaha, och vad innebär det här? Vi har ingen riktig koll på rostsparv.«

som det var minus 15 grader ute så släpptes alla in i huset. Som mest var det nog en 80–100 personer därinne samtidigt. Det blev trångt i hallen. Lite kul var det när alla skulle hitta sina skor och gå igen – en sa att det var som en konsert när alla ska ut. Alla fick se fågeln och lyckliga och varma gick de ut.

Dagarna som följde skulle det planeras in schema hur det skulle hållas öppet, planeras parkeringsplatser och kösystem för folk att få komma in. Som mest var det 140 personer i kö utanför på juldagen. Vi bestämde att vi skulle ta in cirka tjugo personer i taget så att det inte skulle bli så trångt. Allt detta var väldigt nytt för en liten familj, men det var mycken förståelse och hänsyn av alla skådare.

Efter juldagen kändes det som att vi fått in rutinerna rätt så bra. Besökarna rullade in, dag efter dag. Flera besökare återkom. En hel del återkom efter nyår när det var dags för nya årskryss. Folk kom från hela Sverige, även Danmark, Norge och en spanjor. Ett gäng från Lund flög upp till Arlanda och hyrde bil och åkte hem samma dag. Några skåningar tog tåget, kom till Skutskär vid klockan två på

natten och gick runt i byn till klockan åtta på morgonen då de släpptes in.

På självaste julafton blev prästen mycket förvånad när så många parkerade vid kyrkan som det inte skulle vara någon aktivitet i.

Media hörde av sig

Intresset i media blev stort. Flera tidningar hörde av sig, bland annat Dagens Nyheter och Expressen, men även radio och SVT Gävleborg kom och gjorde reportage. Till och med Rapport och Aktuellt hade med nyheten i sina kvällsändningar på söndagen.

Allt detta för en liten fågel, tycker många som inte kan förstå denna brinnande passion för att se nya fågelarter. Spänningen innan fågeln dyker upp. Är den kvar? Kommer jag att få se den? Sen lyckoruset, den lilla kicken som kommer när den väl visar upp sig. Glädjen som sedan sprider sig mellan människor man tidigare aldrig träffat.

Men nu verkar historien vara slut. Rostsparven sågs senast den 11 januari. Den flög då vid två tillfällen mot köksfönstret. Några iakttog att den föreföll ha

*Artportalen är en hemsida där man kan se och rapportera in observationer av nya arter i naturen. Fåglar, växter, insekter, musslor med mera. Gå in och kika på bilder av Öhmans rostsparv på www.artportalen.se

FOTO: ROINE KARLSSON

Gudrun och Ulf Öhman skådar fågel från första parkett.

FAKTA Familjen Öhman

Klara är tredje generationens kvinnliga fågelskådare i släkten, hon har varit med i skogen sedan hon var liten och kollade på fåglar innan hon kunde gå. Fågelintresset har alltid funnits men vuxit fram mer de senaste åren. Gudrun är andra generationens kvinnliga fågelskådare efter sin mamma. Hon har varit med i fåltbiologerna i unga år, där hon träffade sin man Ulf. Nu fågelskådar hela familjen. Ibland blir det någon längre tur till Öland. Under säsong blir det minst en tur i veckan till favoritstället Ledskär, någon mil söderut längs Upplandskusten.

»Vi har skapat ett »Lex Öhman«: Om man ser en ovanlig fågel hemma måste man bjuda in folk.«

svårigheter att äta. Efter att mörkret lade sig den eftermiddagen har den inte setts till något mer.

Vi vill tacka alla för mycket bra uppförande och trevliga möten denna mycket speciella julhelg.«

Fåglarnas julbord i vinter

Efter att ha läst om familjen Öhman och rostsparven som drog rekordpublik, åkte vi norrut till det lilla samhället Skutskär, nästan ända till Gävle för att höra mer. Gudrun möter oss i dörren med ett stort leende och en häftig tatuering på höger arm. Det är rostsparven. Hennes dotter Klara har gjort en likadan. Då förstår vi hur mycket den lilla fågeln har betytt. I köksfönstret finner vi en liten prydnadsfågel föreställande en rostsparv. På väggen hänger ett kollage med tidnings-

urklipp om den unika rariteten. Där finns också en specialbeställd tavla av serietecknare Berglin som fågelkryssar-klubben Club 300 har skänkt.

Familjen Öhman för protokoll över fågelarter de sett.

Att den lilla rara sparven har gjort starkt intryck går inte att undgå. Paret Öhman avslöjar att de har kollat upp att efternamnet »von Rostsparv« är ledigt. Men än så länge håller de kvar vid namnet Öhman. Och det är ett i ornitologkretsar känt sådant. När de for till

Öland för att skåda fågel, ropade folk glatt »Titta, där är Öhmans« som om det vore ett gott omen. Nästan alla landets bitna fågelskådare tycks ha varit i deras kök. Under 22 dagar i vintras kom runt 2 000 personer för att se och fotografera rostsparven.

– Preem sålde korv som aldrig förr, berättar Uffe.

Rostsparven kom punktligt varje dag vid åttatiden.

– Om »han« (red. anm. man vet att det var en ung hane) inte hade kommit vid halv nio blev man nervös, säger Uffe.

Mellan klockan 8 och 15 hölls öppet. Det var fullt hus så gott som varje dag och Gudrun fick tränga sig förbi kön, när hon kom hem från jobbet. Men en dag var det snöstorm, då satt Uffe själv med en ensam fågelskådare och kikade. Nyårsafton var den enda heliga dagen, då de såg till att få vara ifred. Övriga dagar var alla välkomna.

– Vi har skapat ett »Lex Öhman«, säger Gudrun och förklarar: Om man ser en ovanlig fågel hemma måste man bjuda in folk.

Rostsparven har lett till att de har fått många nya vänner och en del kom med presenter av tacksamhet för deras gästvänlighet.

– Hur laddar ni inför denna vinter?
– Vi är beredda, svarar Gudrun.

På fågelbordet serveras godsaker som viltfrön, nötter och havregryn. Ifjol skickade företaget »Slättergubben« hit hela 75 kilo ekologisk fröblandning tack vare rostsparven. Även denna jul planerar familjen Öhman att stanna hemma. Chansen att rostsparven ska komma tillbaka är antagligen mikroskopiskt liten. Men vem vet vilken ovanlig fågel som kan dyka upp nästa gång? Blodad tand har de fått i alla fall och gått med i Club 300, där man kryssar av fågelarter. I skrivande stund är paret uppe i 220 stycken.

– Idag fick vi larm om en tajgasångare i Hällnäs. Vi åker nog dit sen, avslöjar Gudrun. 🐦

W

FOTO: DAN LEPP

Nu kan vi lära oss mer om livet i Östersjön även hos Skansen.

Boktips
Fiskrecept och goda råd

Kokbok om fisk och skaldjur

»Fisk. Den ultimata kokboken om fisk och skaldjur« innehåller 150 recept på fisk- och skaldjursrätter, från snabblagade vardagsfavoriter som carbonara på rökt lax och

fish'n chips till lyxigare festmat som löjromspizza och hummer termidor. Utöver den omfattande receptdelen presenteras våra bästa matfiskar och skaldjur med illustrationer och fakta. Här finns förstås också råd om rensning, hantering och förvaring av fisk samt hur du lär dig

att tänka i säsong. Du får även lära dig om nya arter, fiske och hållbarhet och vad du ska tänka på när du köper fisk. Boken är skapad av Nils Molinder en av våra mest namnkunniga fiskare, fiskhandlare, krögare och kokkar.

TITEL: Fisk. Den ultimata kokboken om fisk och skaldjur **FÖRLAG:** Arena
FÖRFATTARE: Nils Molinder **ANTAL SIDOR:** 286
CIRKAPRIS: 273 kr **ISBN:** 978-91-78435142

Östersjön på Skansen

FOTO: PERNILLE TOFTE

Östersjön har kommit till Skansen i Baltic Sea Science Center. Huset innehåller akvarier, utställningsytor, skolsalar och laboratorium. Här kan du se undervattensmiljöer från strandnära skärgård till öppet hav. Kunskapscentrumet är öppet varje dag året om och ingår i ordinarie biljettpreis till Skansen.

Den perfekta julklappen
till folk som har allt
men ändå behöver nåt

Delikatesskorgar i olika storlekar
Priser 150 kr - 1.700 kr

Skräddarsy din korg.
Ring så besöker vi er.
Tel 070-600 65 50
Lasse Öhman, Refsnäs
30 dagar räntefritt eller
avbetalning utan extra avgift.

Roslagsknallen
"När kvalitet behöver ett namn"

Forsmarks Wärdshus

Giftastankar? Boka ert bröllop hos oss.
Boende i herrgårdens flyglar med vigsel i brukets
egen kyrka eller i den vackra engelska parken.

www.forsmarkswardshus.se Tel 0173-501 00

**VI PRESSAR INTE
BARA SLANG, VI KAN
HYDRAULIK OCKSÅ!**

Butiksförsäljning i Roslagen: Gammelbygatan 18 i Östhammar
www.parkerstore.com/se • www.industrihydraulik.se

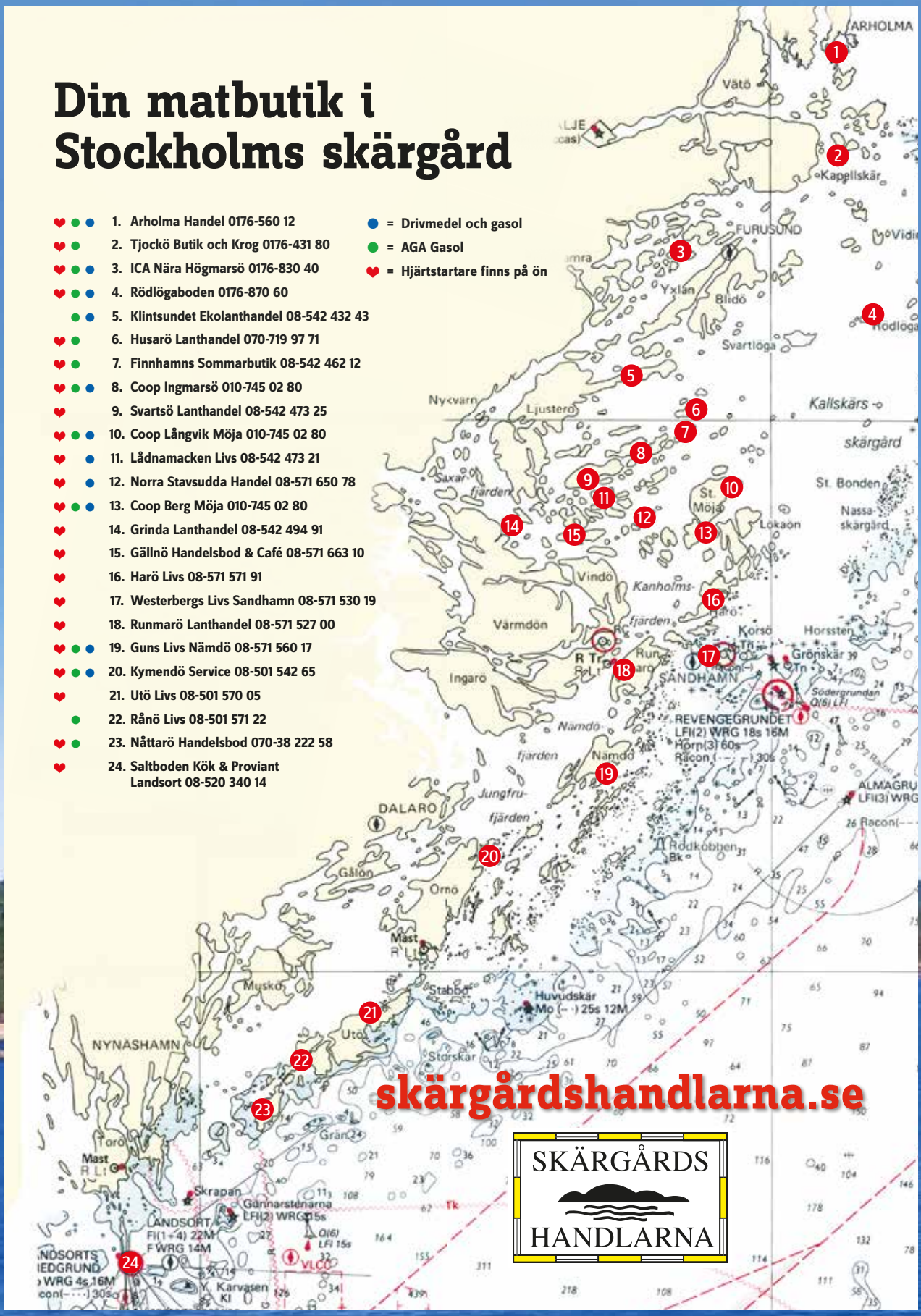
Parker Store

**INDUSTRI
HYDRAULIK AB**

Din matbutik i Stockholms skärgård

- ♥ ● ● 1. Arholma Handel 0176-560 12   ● = Drivmedel och gasol
- ♥ ● ● 2. Tjockö Butik och Krog 0176-431 80   ● = AGA Gasol
- ♥ ● ● 3. ICA Nära Högmarsö 0176-830 40   ♥ = Hjärtstartare finns på ön
- ♥ ● ● 4. Rödlögaboden 0176-870 60
- ● 5. Klintsundet Ekolanthandel 08-542 432 43
- ♥ ● 6. Husarö Lanthandel 070-719 97 71
- ♥ ● 7. Finnhamns Sommarbutik 08-542 462 12
- ♥ ● ● 8. Coop Ingmarsö 010-745 02 80
- ♥ 9. Svartsö Lanthandel 08-542 473 25
- ♥ ● ● 10. Coop Långvik Möja 010-745 02 80
- ♥ ● 11. Lådnamacken Livs 08-542 473 21
- ♥ ● 12. Norra Stavsudda Handel 08-571 650 78
- ♥ ● ● 13. Coop Berg Möja 010-745 02 80
- ♥ 14. Grinda Lanthandel 08-542 494 91
- ♥ 15. Gällnö Handelsbod & Café 08-571 663 10
- ♥ 16. Harö Livs 08-571 571 91
- ♥ 17. Westerbergs Livs Sandhamn 08-571 530 19
- ♥ 18. Runmarö Lanthandel 08-571 527 00
- ♥ ● ● 19. Guns Livs Nämndö 08-571 560 17
- ♥ ● ● 20. Kymendö Service 08-501 542 65
- ♥ 21. Utö Livs 08-501 570 05
- 22. Rånö Livs 08-501 571 22
- ♥ ● 23. Nättarö Handelsbod 070-38 222 58
- ♥ 24. Saltboden Kök & Proviant Landsort 08-520 340 14

skargardshandlarna.se

Din matbutik i Stockholms skärgård

skärgårdshandlarna.se

Ladda ner
Skärgårdshandlarnas
App!

En tur i skärgården kräver inga förberedelser. Skärgårdens matbutiker har allt du behöver. Livsmedel, färsk fisk, nybakat bröd, skärgårdsslöjd och ofta lokalt odlade grönsaker. Vi vill med vårt breda sortiment och vår geografiska spridning att du ska få en trevlig och bekymmersfri tillvaro i Stockholms skärgård. Många av oss har bensin, gasol, är ombud för apotek och systembolag. Vissa av oss hyr även ut cyklar, kanoter och rum. Ring gärna din butik för sortiment och beställningar!

Samarbetspartners för en levande skärgård

ALLMÄNT JULBORD 7 & 14 DECEMBER.
ÖVRIG TID BOKNING AV GRUPPER.
www.soderarm.com
info@soderarm.com
TEL 0176-432 12

Blidösundsbolaget

s/s Blidösund
www.blidosundsbolaget.se
TEL: 08-24 30 90
STOCKHOLM

Forsmarks Wårdshus
www.forsmarkwardshus.se
TEL 0173-501 00
FORSMARK

Julbord i skärgården

KÖRUNDA

HOTELL MÖTEN EVENT GOLF

TEL: 08-520 390 30
www.korunda.se
ÖSMO-NYNÄSHAMN

Julbord på bondgården
TEL: 070-495 49 32
www.bergsgardtrosa.se
TROSÅ

NYNÄS HAVSBAD

TEL: 08-520 604 00
www.nynashavsbad.se
NYNÄSHAMN

UTÖ VÄRDShUS
TEL: 08-504 203 02
www.utovardshus.se
UTÖ

SANDHAMNS VÄRDShUS

EST. 1872
[www.sandhamns-
vardshus.se](http://www.sandhamns-
vardshus.se)
TEL 08-571 530 51
SANDHAMN

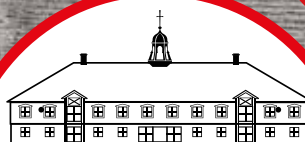

ÄTELLET
HOTELL · CAFÉ · KONFERENS
JULBORD OCH NYÅRSSUPÉ
www.atellet.se
TEL 0176-700 450
NORRTÄLJE

SMÅDALARÖ GÅRD

www.smadalarogard.se/
julbord
TEL: 08-501 551 00
DALARÖ

FÅGELBROHUS

www.fagelbrohus.se/
julbord
TEL: 08-571 419 00
VÄRMDÖ

SÄBY SÄTERI

TEL: 08-570 267 00
www.sabysateri.se
INGARÖ

HÄRINGE SLOTT

TEL: 08-504 204 40
www.haringeslott.se
VÄSTERHANINGE

LOTSTORNET

LOGI & RESTAURANG SVEDTILJAS
TEL: 070-219 90 90
www.g-mo.se
LANDSORT

bullandö krog
VERMDÖ

info@bullandokrog.se
www.bullandokrog.se
TEL 08-571 458 54
VÄRMDÖ

percys
CATERING

JULBORDSCATERING
TEL: 0176-525 12
www.sirpercys.se
SIMPNÄS

Silverskar
ISLANDS

TEL: +358 18 525 565,
info@silverskar.com
www.silverskar.com
ÅLAND

Restaurang

Rökeriet

Fjärderholmarna

UPPDUKAT 22 NOV-21 DEC
info@rokeriet-
fjaderholmarna.se
TEL: 08-716 50 88
FJÄDERHOLMARNÄS

Nu hörs återigen de klingande hammarslagen
i en av Lövestabruks anrika smedjor.

FAKTA Lövestabruk

På 1620-talet tog bankiren Louis de Geer över kronobruket som låg här, men lövestabygdens bönder hade smedja här redan på 1500-talet. Efter rysshärjningarna 1719 byggdes järnbruket snabbt upp igen. Med herrgård, orangeri, växthus, park, kyrka, bruksbostäder, vårdshus, stall, kvarn, ladugård, kolmila och smedjor med mera. Orten var ett eget självförsörjande samhälle.

Byggnaderna sjuder idag av nytt liv. I ett före detta charkuteri finns ett ölbryggeri, i magasinen bedrivs turistbyrå, café och konst- och hantverksförsäljning. Forna brukshandeln har blivit bed & breakfast. Nedre kvarn inhyser aktiviteter för barn, s k Barnens Bruk. Orten har även ett eget arkiv som lockar många folklivsforskare. I kyrkan står en märkvärdig Cahmanorgel från 1728. Och i en av smedjorna hittar vi smeden Erika Galle som erinrar oss om järnbrukets storhet.

Erika blev sin egen lyckas smed

Under sin gyllene era fanns hela sju smedjor i Lövstabruk. Järnbrukets glansdagar är sedan länge över, men för 15 år sedan flyttade smeden Erika Galle in i en av de tomma smedjorna. Här hörs återigen de välbekant klingande hammarslagen.

text: Josefin Ekberg foto: Roine Karlsson

En pampig järngrind och en vacker 1700-tals herrgård vittnar om järnbrukets storhetstid.

I Lövestabruk i norra Uppland ligger vad som var landets största järnbruk på sin tid.

Hela bruksområdet andas 1700-tal. Allt är välbevarat och stiligt. Vi anländer söderifrån och välkomnas av en pampig port över bruksgatan. I en stor lada finner vi Hantverkets Hus med konsthantverk av olika material samt en keramikverkstad. Här finns också alster i järn av smeden Erika Galle. Ett stenkast bort finner vi henne i brukets norra klensmedja. Med utsikt mot dammen. Här har hon huserat sedan 2004 då hon blev tipsad om en tom smedja i Lövestabruk och for iväg för att titta.

– Det var en regnig dag i mars. Jag blev genast kär i stället, berättar Erika.

Hon bestämde sig på studs att flytta hit. Första vintern hade hon ingen värme i lokalen.

– Då var det minusgrader här. Det var inte så kul, säger hon och huttrar till.

Nu har hon installerat en pelletska-min som värmer upp och det är riktigt mysigt i smedjan. Det luktar rök. På väggarna hänger verktyg i prydlig ordning. Mycket har hon hittat på loppisar eller tillverkat själv. En rejäl gammal bormaskin är ett av få elektriska hjälpmedel hon har. I ett hörn där solen strålar in genom fönstret, finner vi smycken, krokar, ljusstakar och sillpinnar av järn, designade av Erika. Och mitt på golvet står en maffig golvlampa hon gjorde till utställningen Storm.

– Jag gjorde två men sålde den ena, säger hon.

Vad är din storsäljare?

– Så här års är ljusstakarna populära och vedkorgarna, svarar hon.

I taket hänger spiralformade ljushållare och rör sig sakta. Spiralerna har blivit lite av hennes speciella grej.

– Jag gillar spiraler. Man gör rörelse av hårt järn. Det är både vackert och roligt, tycker hon.

Alltid gillat eld

Det mesta hon skapar är bruksföremål, ibland specialbeställda enligt mer eller mindre noggranna ritningar.

Har du fått någon udda order?

Koksglöden måste vara tillräckligt varm men inte för het. Runt 11–1200 grader är lagom.

Smeden Erika Galle trivs med sitt yrke.

»Jag har alltid gillat eld. Att vara i skogen och göra upp lägereld. Sedan hade vi smide på schemat från åttan ... «

– Ja, det var någon sorts »mojäng« för att hålla ihop plåtar till en öppen spis, minns hon.

Har du något drömprojekt?

– Jag skulle vilja göra mer möbler. Men det tar tid att få det sålt, säger hon.

Att vara smed är en livsstil och ett kall, inget man tjänar grova pengar på. Belöningen är istället att hålla på med sin passion, lusten, kreativiteten och att skapa med händerna.

Vad är största tjusningen?

– Att folk väljer saker som jag har gjort, svarar hon ödmjukt stolt.

Erika kommer med idéer och designar själv. Inspiration hittar hon överallt.

Hur började intresset?

– Jag har alltid gillat eld. Att vara i skogen och göra upp lägereld. Sedan hade vi smide på schemat från åttan, jag gick i en Waldorfskola, förklarar hon.

Halsband tillverkat med kärlek.

Året runt arbetar hon i smedjan, det varierar hur många dagar i veckan.

Övrig tid jobbar hon hemifrån med pappersarbete, sina får och annat. Hon bor permanent i Lövestabruk, liksom runt hundra bofasta. Livet

Spiralerna rör sig fint och lampan kastar häftiga skuggmönster på väggarna.

är inte som under brukets glansdagar då allt som behövdes fanns här. Men bara en mil bort ligger Skärplinge, där man kan uträtta sina ärenden.

Smider som förr

Smeder är ett skrå som fortfarande använder uråldrig teknik. Ännu i modern tid är det tång, hammare och städ som är de viktigaste redskapen. Erika visar hur järnet böjs till. Först tänder hon kokshögen och när glöden är tillräckligt varm cirka 11–1 200 grader, stoppar hon dit en järnbit som ska formas. På ett ögonblick är järnet glödhet och mjukt. Hon tar det till städet och slår till en gång med lätt hand. Blev böjningen lagom är hon nöjd annars blir det ett hammarslag till.

Vad är svårast, vad kan gå fel?

– Att man värmer för mycket. Då kan materialet brinna upp och man får börja om från början, svarar hon.

Vissa dagar har Erika öppet hus och ibland håller hon i smideskurser. Grupper kan boka egna datum.

– Det kan vara möhippor och födelsedagsbarn. Intresset är stort. Det är kul, säger hon.

Så här års är det många julmarknader men det har hon trappat ner på. Hon trivs bättre i sin smedja och att tillverka

Erika fyndar verktyg på loppisar eller tillverkar sina egna.

»På väggarna hänger verktyg i prydlig ordning. Mycket har hon hittat på loppisar eller tillverkat själv.«

vackra och praktiska järnsaker. Ett kul projekt hon nyligen deltog i var utställningen »7 kg järn«. Det är en vandringsutställning som pågår några år. Nio smeder, varav fyra kvinnor, fick i uppdrag att göra varsitt konstverk av precis vad det låter som, sju kilo järn. En utmaning med exakt samma förutsättningar men med olika resultat. Erikas verk heter »Utan återvändo« och för (i alla fall mina tankar) till ett blomblad och en slingerväxt.

– På Youtube finns en film om oss,

tipsar hon.

Hos många smeder återkommer fascinationen för eld.

– Elden är magisk, säger hon.

Kanske en bidragande orsak till sme-

ders traditionellt höga status. Den som kan bemästra elementet eld är värd stor respekt.

Vilken talang krävs för att bli bra smed?

– Timmar, blir det snabba och koncisa svaret.

Det är som med det mesta då, att övning ger färdighet.

Har du fler intressen?

Folkdans, får och jag sjunger, avslöjar hon och kommer att tänka på att bland dagens smeder är det vanligt med vurm för folkdans och även historia.

Härnäst ska Erika göra ett gravkors enligt gammal förlaga.

– Det blir första gången jag gör det, säger hon. 🐦

Jonas Bonnier kommer till Dalarö

Tisdag den 26 november klockan 18–20 gästas Dalarö tullhus av Jonas Bonnier, son till Lukas Bonnier, som kan berätta något om familjen Bonniers långa relation till Dalarö. Men framförallt kommer han att tala om sitt författarskap. Han debuterade 1988 och har sedan dess skrivit ett flertal romaner, film- och TV-manus samt kåserier. De senaste böckerna är Helikopterrånet och thrillern Stockholm Odenplan. Just nu är han aktuell med en roman om Knutby. Fritt inträde.

FOTO: THRON ULLBERG

Boktips
Styckmord i Singötrakten

Makabert fynd på Fogdö

En människofot hittas i en av bassängerna hos laxodlingen på Fogdö i norra Roslagen. Poliser från Norrtälje är snart på plats med dykare som hittar flera kroppsdelar. Men huvudet saknas.

Kriminalinspektör Solbritt Andersson, bosatt på Singö, som återhämtat sig efter en svår arbetsskada i den förra boken Änglabarnet försöker lösa fallet. Samtidigt svävar Solbritts gamla mamma Gun mellan liv och död. Trots detta och maken Runes motstånd dras Solbritt in i det obehagliga fallet med den styckade kroppen.

Blodspengar är den femte fristående boken i den populära Singöserien. Författarna Anders Gustafson och Johan Kant som gillar sitt Singö är lysande på att konstruera en riktigt vindlande intrig.

TITEL: Blodspengar
FÖRFATTARE: Anders Gustafson och Johan Kant
FÖRLAG: Lind & Co **ANTAL SIDOR:** 298
CIRKAPRIS: 197 kr
ISBN: 978 9178614370

FOTO: ROINE KARLSSON

FOTO: ANNGRET ANDERSSON

Utflykt till Söderarm

Lördag 18 januari klockan 9.30–15.30 arrangeras en vinterutflykt ut till Söderarms fyrplats. Det blir rundvisning, guidad tur i fyren, museibesök, sopplunch och fika. Bokas på www.roslagen.se eller hos Norrtälje turistbyrå.

Gör en oförglömlig svärvartur över Mellanskärgårdens isbelagda fjärdar. Spännande paketlösningar för små och stora sällskap. Svärvartaxi.

SvischAir
Svartsö
070-211 13 81
www.svischair.se

Forsmarks Wärdshus

JULBORD 22/11–20/12

V. 47-49 julbord endast fredag - söndag

Från 10/12 julbord alla dagar. Pris: 420 kr

V. 51 liten julbuffé lunch- och kvällsittning. Pris: 265 kr

Julbordsweekend. Pris: 2 270 kr. Boka på roslagen.se (dubbelrum, julbord, frukost för två personer)

**JULMARKNAD och
JULKONSERT 15/12**

Välkomna! | Tel. 0173-501 00 | www.forsmarkswardshus.se

Ett brev från Roslagen

Det finns en bokskatt från förr där författare skildrar dåtidens skärgård med passion och värme. De skriver om ett område i förändringens tid och oroar sig för utvecklingen. Vi har nöjet att ta del av Evert Wallerts bok »Brev från Roslagen«.

TEXT O FOT: Roine Karlsson

Evert Wallert (1898-1989) föddes i Dalsland och hans första hem var i Köpmannebo vid Väneren. Slutligen landade Evert för gott i den lilla kustbyn Refsnäs på Rådmansö, vars innerskärgård var slående lik den Vänerskärgård han växte upp vid. En Refsnäsbo lär ha sagt om den nyinflyttade författaren »Vad skulle en tocken där skrivare göra här i byn? Inte finns det väl nått att skriva om här?« Men vid den här tiden pågick Sveriges största spritsmuggling i skärgården. Följdaktligen stod det snart klart att skrivaren i stugan rent av kunde vara en angivare.

När Evert hörde att smugglarna var irriterade över hans bosättning lät han besöka byns båda affärer för att säga att han inte hade något intresse av vad smugglarna hade för sig »För mig får de ta in hur många tusen XP som helst«. Han ville leva sig in i skärgårdsbornas verkliga relation till naturen och deras kärva förhållande myndigheterna, med artiklar som till exempel »Finns det någon levande skärgård«. Evert oroade sig över avfolkningen och den stora massinvandringen av fritidsfolk. Han blir med sina många böcker och tidningsartiklar, en av den tidens varmaste förespråkare för den fast boende skärgårdsbefolkningen. Det blev ett tjugotal böcker med titlar som »Kämpande skärgård« (1964) och »Skärgårdsbor« (1963).

I mer än 25 år publicerade han över 300 brev från Roslagen i tidningen Åland. Boken »Brev från Roslagen« kom 1973

och har ett urval av de brev Evert trodde kunde intressera både ålänningar och rospiggar. Boken är vackert illustrerad av konstnären Bibbe Lindström-Wallert, Everts fru. Evert skriver i »En dalbos memoarer« (1977) att han med sina brev om möjligt söker göra en insats för bevarandet och stärkandet av vår gemensamma kultur på ömse sidor om havet.

MagasinSkärgård har också en ambition att berätta om vad som händer hos våra grannar i öster med reportage och genom att sprida tidningen på Åland. Vi har nu fått möjligheten att publicera ett urval av Evert Wallerts »Brev från Roslagen« i kommande nummer. Här får läsaren uppleva skärgården från slutet av 1940-talet fram till 70-talet. Evert skriver levande och ömsint om de människor han mött. Hur det var för dem att bo i skärgården för sådär 50 år sedan, innan vattenskotrar och mobiler fanns i den skärgård som hela tiden förändras.

I första kapitlet får vi följa med Evert Wallert en stormig kväll då han törnar in hos en gammal salt sjöman och tusen-

konstnär i Refsnäs. Av Bibbes dotter Ditte Lindström har vi fått låna och fotografera en icke namngiven vedskuta byggd av Viktor Jansson. Fyrskippet Almagrundet som Viktor byggde åt Evert med sina värkbrutna fingrar, är nu skänkt av Ditte till Sjöfartsmuseet i Älmsta där modellen kan ses. 🐦

Det är stormkväll. Ostlig. Gårdsstranden vrålar. Båtarna sliter i förtöjningarna. Under Tyvö strålar som ett fjärdens Atlantis några stormliggare.

Jag länsar upp i byn för att hälsa på gamle fd djupvattenseglaren Viktor Jansson, Lassas Viktor, som i många år varit änkeman och kanske är upplagd för att sjöprata nu i kväll när stormen ryter.

Mellan Viktor och oss är ett särskilt band, eftersom han kom till världen för 75 år sedan i vår sjöstuga, vilken då utgjorde hans föräldrahem. Viktors mor och far var ofantligt snälla människor som livnärde sig huvudsakligen på fiske. Tack vare stugans belägenhet helt nära byns ångbåtsbrygga kom den praktiskt taget att bli ett mindre gästgiveri och färjställe. Folk fick ta in där och seglades eller roddes över till öarna för en häpnadsväckande liten penning, kanske en tolvskilling. Förnöjsamheten var stor i det fattiga hemmet. Jag måste i anslutning hartill få berätta om det sagolika

»Jag länsar upp i byn för att hälsa på gamle fd djupvattenseglaren Viktor Jansson, Lassas Viktor, som i många år varit änkeman och kanske är upplagd för att sjöprata nu i kväll när stormen ryter.«

Viktor Jansson i Refsnäs byggde denna modell av en vedskuta.

»mjölåret«. Så kallades det år i början av 90-talet när en engelsman förläste på Norrgrynnan vid Söderarm och tusentals säckar vetemjöl flöt ut över skärgården. Endast ytlagret hade skadats. I övrigt var mjölet av högsta kvalitet. Och nu blev det ett bärgande! Mjölet skulle ju uppges för tullen. Man fick 3 kronor säcken. Söndriga kunde man behålla, och det fanns ju båtshakar och knivar!!! Men skärgården tillhörde Tjockö och gu nåde en utombys som vågade skicka dit nosen – det fick allt ske i kola mörker samt med list och förslagenhet. Tjocköborna var förstås i sitt esse. De bärgade så att korna åt vetemjölsvälling i flera år framöver.

Emellertid skulle även de fattiga Lassas bli delaktiga av den himmelska mannen. Viktor hade berättat för mig att en dag uppenbarade sig två besänkta »fyr-gubbar« som ville bli översatta, dvs forslade över fjärden. De hade rum stående för sin räkning på Tjockö och skulle så småningom vidare ut till Söderarm. De kom från Kalle Schevens Håtö, där tydligen glädjen stått högt i tak. Betänkligt var att när Viktor skulle segla över dem till Tjockö i friskande nordlig vind, drog en av »gubbarna« fram en påspädningsliter med resultat att de under skrålande ramlade från lovert ned i lä och höll på att stjalpa båten. Efter framkomsten till Korsnåset på Tjockö fick unga Viktor ta gubbarna under armen och ledsaga dem upp i byn till deras bostad. Döm om hans häpnad när de efter den vådliga färden gav honom en femkronorsedel. Viktor blev alldeles stum. Aldrig förr hade han ägt en sådan skatt. Och vilken glädje i stugan vid hemkomsten! Men en ännu större överraskning väntade. Framemot jul anlände till Lassas från Söderarm en full säck av det fina bärgade vetemjöllet. Se det var en present! Den julen glömde man aldrig.

Allt det här rinner mig i minnet när jag kliver in på Viktors gård. En ljuskägla slår ut från köksfönstret och ett något mattare sken från finrummet. På verandan som ligger mitt i stormsvepet, skymtar montern med fullriggaren, erinrande besökaren om att han befinner sig på en sjömansgård.

Jag bultar på dörren. Steg hörs. Farstu- och ytterlamporna tänds, rigeln

Evert Wallert med sin kära hustru konstnären Bibbe Lindström-Wallert.

dras ifrån och i dörröppningen står den oförbrännelige. Han är en liten man som för att tala rospiggiska »knaff räcker över »andtag« på störtningen (sparkstöttingen)«. Vänligt lysande ögon. Ja hela gestalten är präglad av gott gemyt och hjärtlighet. Man blir alltid glad över att träffa Viktor som trots en del krämpor ständigt söker hålla humöret i topp. Bland annat har han »tri sorters röjmatism« och använder som bote-medel svavel anbringat i en »pösa« på högra klinikan. I olika omgångar har han vistats på Karolinska sjukhuset i Stockholm, där han hållit föreläsningar för professorerna om det vilda livet i Roslagen. Annars heter livläkaren Gösta Widman, Norrtälje, som fått sig många goda skratt när Viktor frampå värkanten kommit och bett doktorn rusta opp det gamla skrovet.

Du ä välkommen, säger Viktor. Fläktar lite ikväll. Men ja minns en gång i Kvarken ... du skulle ha vare me ... jisses!

Och så följer omedelbart en påbredd sjöskildring medan jag kliver in i köksvärmen och den trivsel ett sjömanshem utstrålar.

Tusenkonstnären Viktor är en ivrig modellbyggare. Under senare år har han specialiserat sig på arbetsbåtar, såsom vedskutor och sandkilar, och många roslagshem pryds nu av dessa med sakkunskap utförda modellbyggen som för kommande generationer minner om den oförlitliga segelfartygsepoken. För ett par år sedan beställde jag av Viktor en modell av fyrskeppet Almagrundet som ju är placerat utanför Sandhamn.

Det enda han hade att gå efter var Ludvig Nordströms utomordentliga bok »Fyrskeppet«. Där finns fotografier av Almagrundet och teckningar utförda av författaren själv, men inga ritningar till skeppet. Resultatet av Viktors bemödanden blev strålande. Det kräfröda fyrskeppet med sitt batterilyse är en attraktiv färgklick i vårt vardagsrum.

Ikväll håller Viktor på med att förfärdiga en mängd miniatyrblock. Att han kan göra det med sina värkbrutna fingrar är nästan otroligt. Såväl i köket som i rummet finns spår av hans rastlösa modellbyggenskap. På köksbordet ligger ett påbörjat skrov till en vedjakt. Förståndigt nog förenklar Viktor bygget genom att slopa bordläggning. Dessa arbetsbåtar för därigenom en sannare prägel, det blir tyngd över dem och man tror på deras kapacitet och nyttighet.

Ja här ser verkligen varvsmässigt ut. Över diskbänken hänger två oljade små jollar, smäckra och eleganta. Där hänger också åror. Och här har vi master och de finaste små lanternor och dricksankaren. I denna doft av olja och fernissa på Lassas varv kommer trivseln över en. Här doftar vår.

Nu ska du si, säger Viktor som just kommer in från verandan med ett vackert barkskepp i händerna. Den här tösen ska ja rusta opp åt Erik. Och så har ja Per Oloves skuta ... och Erikssons. Nu har jag fått beställning på två vedjakter till. Ja har arton beställningar. Skolläraren skicka bud ida me en av eleverna, man han får vänta ett bra tag.

– Oktober 1953

Färsna gård är mer än Veterantraktorer.

veterantraktorklubben.nu

Djur och natur.
Kommunal mark.
Naturstigar.
2 km norr Norrtälje.

Roslagsknopen
Finns i flera storlekar med eller utan briljant

GULDSMEDERNA

 Följ oss gärna på: [instagram@guldsmederna](https://www.instagram.com/guldsmederna)
Posthusgatan 6 · 761 24 Norrtälje · Tel. 0176 156 56

Norrköping »Roslagens huvudstad«

Namnet Norrtälje skrevs 1298 in Telgium samt 1409 Norra Tælgha. Detta har i doktrinen ansetts stå för ett med tälja besläktat namn på inbyggare: »deras som bor vid inskränningen«, med vilket avses »vid den långa viken«. Mitt igenom staden flyter Norrtäljeån. I hamnen ligger ångbåten S/S Norrtälje sedan 28 juli 1968. Båten levererades år 1900 och har trafikerat ett flertal sträckor bland annat till Åland. Idag är ångbåten en restaurang.

Visste du att Pensionat Granparken, Hotell Roslagen och Lilla Torget har varit inspelningsplatser för filmen »Ha ett underbart liv«?

Eldbutiken Norrtälje

SKÖN VÄRME I VINTER

Contura

CONTURA 810:1 **A+**

PRIS FR. 15 900 :-
Delbetala 743:-/ mån

För mer info om Installerat och Klart-villkor och delbetalning, se Eldbutiken.se
Eldbutiken Norrtälje Storstensvägen 6 (bredvid Byggmax) | tel 0176-142 00
Öppettider: Mån-Tors 10-18, Fre 10-17 samt Lör 11-14
www.eldbutiken.se

elda

Är ditt hus
elsäkert?

Trasslar
nätverket?

Har du
dålig tv-bild?

Är fastigheten
olarmad?

Behöver du
elektriker?

KONTAKTA OSS!
Vi hjälper dig med allt inom:
**Elteknik • Larm
Nätverk • Antennsystem**

TEAM TEAB
Aldéns EL AB

Höstgatan 1
761 50 Norrtälje
www.aldensel.se
0176-28 48 50

»Affärer som hade allt. Inte bara livsmedel och förnödenheter, utan till och med hästskor, ammunition, tjära och mycket mer.«

Lanthandeln – byns hjärta

Lanthandeln i skärgården är mycket mer än en livsmedelsbutik. Det är också en social mötesplats och ett viktigt serviceorgan. Men många kämpar i motvind. En del har trots allt generösa öppettider – även på vintern. Som i Spillersboda.

TEXT: Josefin Ekberg

Fördelen med att handla i en liten butik kan vara att man inte storhandlar så mycket. Man slipper kasta mat. Och att de säljer närodlat.

ÅRET RUNT-ÖPPNA butiker på öar:

ICA Sjöboden, Gräsö / Singöaffären
ICA Grisslehamns Livs / Arholma Handel
ICA Barometern, Björkö / Öbutiken, Tjockö
ICA Blidö / Tempo Ljusterö Livs
Linanäs Gästhamn / Husarö Lanthandel
Coop Ingmarsö / Svartsö Lanthandel
Lådnamacken Livs / N Stavsudda Handel
Coop Berg, Möja / Westerbergs Livs, Sandhamn
Runmarö Lanthandel / Guns Livs
Ornömacken / Utö Livs
Torö Lanthandel & Bageri
ICA Djurö / Bullandö Handel

Förr kunde det finnas hela tre handelsbodas i en och samma lilla by.

Affärer som hade allt. Inte bara livsmedel och förnödenheter, utan till och med hästskor, ammunition, tjära och mycket mer. När människor blev alltmer bilburna tvingades många lanthandlare bomma igen. Sen kom varuhusen och stormarknaderna. Och idag finns även näthandeln. Hur gör de lanthandlare som trots allt finns kvar? Hur lyckas de överleva?

Vi hälsar på Anna Rosenquist som tillsammans med sin sambo Ahmed Salhi driver Spillersboda lanthandel strax utanför Norrtälje. De tog över 2003. Paret har sedan tre år tillbaka inga anställda utan sköter allt arbete själv. De har öppet alla dagar i veckan, året runt. Oavsett hur många eller få kunder som kommer. Ibland även efter stängningsdags.

– Om solen skiner sitter vi kvar ett tag till, berättar Anna.

Det händer att någon försenad kund ringer och ber dem hålla öppet ytterligare en stund. Vilket brukar gå bra.

När man kommer in i butiken är det första man möter Annas finurliga ansikte. Runt henne finns en mysig och lite rörig hemkänsla. Utanför sitter inga reklamskyltar och löpsedlar som brukligt är, vilket förstärker känslan av att komma hem till någon.

Att löpsedlarna bara är uppsatta inne i butiken beror på de ibland hårda vindarna, regn och snödreven från Ålands hav på vintrarna, berättar Anna.

När det är lugnt (vilket är vanligt den här årstiden) sitter hon och sticker i kassan. Då och då kikar hon ut i hopp om att få se någon spännande fågel vid bryggan. Anna har sjöutsikt från sin plats.

– Senaste månaden har en gråhäger suttit på bryggnocken varje natt. Även havsörnar är ofta sedda fåglar här. På våren kan man få syn på någon sälkut på isen, säger Anna.

Under vårt timslånga besök kommer det in två kunder. En köper en glass och den andra kvällstidningen. Det är tisdag

FOTO: ROINE KARLSSON

Anna Rosenquist på Spillersboda lanthandel köper in det sortiment som kunderna frågar efter.

FOTO: ROINE KARLSSON

FOTO: ROINE KARLSSON

»När det är lugnt sitter hon och sticker i kassan. Då och då kikar hon ut i hopp om att få se någon spännande fågel ... «

eftermiddag och de flesta arbetar nog.

– Vi har både blip och swish, vi försöker vara moderna, säger Anna och ler.

Social plats

– Vi känner våra kunder, ganska bra. Många är stammisar och en del har behov av att prata av sig. Vi får reda på mer än vi vill. Och det är en hederssak att hålla tyst, säger hon.

I Spillersboda bor omkring 4–600 personer. Några är framgångsrika kändisar och de stöttar sin lokala handlare. Anna berättar en kul anekdot:

– En gång kom det in »en« och släng-

de upp 2 000 på disken och bad mig plocka ihop lite varor.

Andra har aldrig satt sin fot i affären men när de säljer sin fastighet, då tar de med i marknadsföringen att det bara är 100 meter till affären.

– En del kommer in och säger »Åh, vad kul att du finns här« och köper EN gul lök. Men det finns också de som enbart handlar här, berättar Anna.

För få kunder och att de bara handlar det lilla de glömde köpa i Norrtälje, är ETT problem. Ett annat är att inköpspriserna blir väsentligt dyrare för den lilla handelsboden, än för stormarknaderna.

Handelsbodarna i skärgården har alla sin unika charm. Även Svartsö Lanthandel har öppet året runt.

– Upp till 20–30 % mer för samma vara kan vi få betala ibland, säger hon. Och då gäller det att skaffa en direktkontakt för inköp av vissa varor som oliver, färost och halloumi.

Numera tar kommunen en avgift på 8 750 kronor för att sälja cigaretter och ytterligare en kontrollavgift på 5 000 kr per år. Det svider i kassan. Myndigheter gör kontroller och kan slå ner på att det står fel klockslag på kvittot. Även om det bara är 19 minuter, berättar Anna. Då blir det böter.

Eftersom Spillersboda lanthandel inte ligger på en ö kan de inte bli med i Skärgårdshandlarna*, och det finns heller inga stöd eller glesbygdsbidrag att få. Än i alla fall. Men på öarna utanför finns bofasta som handlar här. Och hit kommer mycket båtfolk. Intill ligger en sjömack som lanthandeln har ett gott samarbete med.

Hjälper folk i nöd

På sommaren kan det bli uppåt 5–600 kunder om dagen. Under vintern är det betydligt färre, på sin höjd 20–30 personer. Under lågsäsong brukar paret passa på att stänga en vecka för att få en minisemester.

– Rekordet är tio dagar ledigt, säger hon.

Det är ingen tvekan om att det måste vara tufft att driva skärgårdsbutik och särskilt under vinterhalvåret. Men affären fyller en viktig samhällsfunktion och är även ett serviceorgan. Den kan till och med rädda liv. På planen utanför butiken landar helikoptern ibland för sjuktransporter. Och sedan ett par år kan fast bosatta öbor flyga med helikopter till och från Spillersboda vintertid. Det brukar bli tre-fyra landningar per dag.

När någon har missat sista bussen sommartid kan Anna eller Ahmed skjuta in i den akterseglade till Norrtälje. Det har hänt. Till några kunder åker de hem med varor. Utan extra kostnad.

Folk kommer in i butiken och frågar om allt möjligt. Ibland rycker Ahmed in och hjälper folk att backa ner och köra upp deras båtar på sjösättningsrampen. En annan gång visar han barn hur man fiskar.

Det verkar som om ni gillar jobbet. Men hur länge orkar ni?

»... till skillnad mot kedjorna i stan är varje butik unik och personlig. En upplevelse att besöka och charmas av. Stötta gärna en handelsbod i vinter.«

– Vi kan inte bara gå härifrån heller. Både Ahmed och jag är sociala av oss, säger Anna.

Det är en livsstil. Om de väljer pension i framtiden vill de sälja fastigheten till någon som driver lanthandeln vidare. Det känns viktigt. Fast det är inte aktuellt än på ett tag.

Hur får ni det att gå runt?

– Jag är ekonom i grunden och tar emot en del uppdrag på bokföring. Sedan väver jag mattor och säljer. Och jag stickar på beställning, säger hon.

Och på övervåningen får vi veta att det bor en hyresgäst. I källaren bedriver Anna och Ahmed tvättstugeverksamhet.

Vad är fördelen med att handla i en liten butik tycker du?

– Att man inte storhandlar så mycket. Man slipper kasta mat. Och att vi säljer närodlat, svarar hon.

Spillersboda lanthandel är även system- och apoteksombud. Det säljs också frimärken, lotter och lösa SL-biljetter. Ja, allt nödvändigt finns.

– Glykol, låsolja och rödsprit går bra, säger Anna och visar runt i lokalerna.

Allt möjligt säljs. Inte bara livsmedel. Här finns leksaker, hantverk, solglasögon, badkläder, skämtsaker, fiskegrejer, rättfällor, getingracket, öl bryggt på lokalt minibryggeri, badtermometer, mössor, fågelfrön och mycket mera.

– Vi försöker lyssna på vad folk vill ha, säger Anna.

Kunderna är också tacksamma.

– Till jul brukar vi få en blomma eller så, ler hon.

Inför denna kommande högtids stora kommersialism och för klimatsamvetets skull, kan det vara skönt att handla i en liten närbutik. Dit man kan gå, cykla eller varför inte åka spark. Slipper beslutsvanda över ett enormt utbud av märken. Och till skillnad mot kedjorna i stan är varje butik unik och personlig. En upplevelse att besöka och charmas av. Stötta gärna en handelsbod i vinter. De har oftast det du behöver och mer därtill. 🐦

*Skärgårdshandlarna är en sammanslutning för lanthandlare ute på öar som inte har bro, vägfärja eller fastlandsförbindelse. Den bildades 1988.

Rådmansö

öppna famnen till Roslagen

 Trevis
Måleri AB

070-403 31 03
070-722 01 15
www.trevismaleri.se

**Fritidsbyn
Kapellskäret**

Vandrarhus STF
Camping SCR
Gästhamn

www.fritidsbyn.se
Tel 0708-800 838

GRÄDDÖ
ELINSTALLATIONER AB

0709-556 636
www.graddoel.se

FRÖTUNA TAXI & BUSS AB
Vår körning är lugn och säker

ABONNERING AV BUSSAR
Telefon 0176-26 90 65
www.frotunataxiobuss.se

DIN BYGGHANDEL!

RäfsnäsSåg AB

0176-402 65 www.rafsnassag.se

ZUMBA!
RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD

move
CATARINA HAGSTRAND

www.movecatarina.se

Pizzeria GRÄDDÖ
KEBAB • SALLAD • GRILL • PASTA

Lunch 89:-
(10-14) Ingår salladsbuffé, dryck, bröd, kaffe.
Fullständiga rättigheter **0176-400 11**
Öppet må-to 10-20, fr-lö 10-21, sö 10-20

**Present & Gårdsbutik
BREVIKS
LOGEN**

Presentbutiken på
Rådmansö Breviksloggen
0701-471 549, 0176-428 06

ICA **Graddö** **QSTAR**
Skärgårdshandel
Välsorterad ICA-butik
Tel: 0176-400 12

ATG, Svenska Spel och DVD-uthyrning
Ombud för Posten och Systembolaget

**GRÄDDÖ BYGG
& SNICKERI AB**

TOTALENTREPRENÖR

Mattias Anders
070-723 41 20 070-723 41 21

www.graddobygg.se

Välkommen **GRÄDDÖ SALONGEN AB**

Ingela Wickman
Boka tid (i mån av tid drop in)
0176-401 41
ingela.wickman@hotmail.com
Mitt emot ICA i Graddö

Samstorp gård

Viltsafari Delikatessbutik Café
Matsservering Minigolf Femkamp
Stugor Musikevenemang
Öppet året runt! www.samstorp.se

**Mauds
HEMSLÖJD**

Refsnäs 0176-403 92 eller 070-547 19 36

Bröllop & Fest

RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD
Graddö • 0709-701 901
www.radmansobygdegard.se

ALLT FÖR BÅTEN

MERCURY **VOLVO PENTA**

GRÄDDÖ **MARINA**
0176 409 00

WWW.GRADDOMARINA.SE

Hällristningen i Kapellskär är från 1752 då kung Adolf Fredrik och hans mannar låg och väntade på väder för att segla till Finland.

NAMN: Lars Öhman
SMEKNAMN: »Kak-Öhman«. Smeknamnet fick han för länge sedan när han sålde mycket kakor.
YRKE: Marknadsförsäljare
ÅLDER: 68 år **BOR:** Refsnäs
INTRESSEN: Amerikanska bilar. Har en turkos Pontiac Bonneville -66 cab.

Knallen på turné

I Roslagen och runt om i hela landet känner många till knallen Lasse Öhman, mer känd som »Kak-Öhman«.

– Jag började med att nasa strömning till hushållen som 13-åring, berättar han. Redan då stakades hans yrkesliv ut.

TEXT: Josefin Ekberg FOTO: Roine Karlsson

»Kak-Öhman« bor i byn Refsnäs på Rådmansö. Ett antal lastbilar på tomten vittnar om att här huserar en knalle som ofta är på turné. Han tar emot mig och frågar om jag vill ha kaffe när hans mobil ringer.

– Då plussar vi på 15 lådor. Så gör vi, säger han och beställer varor från Tyskland.

Den tyska salamin måste beställas någon månad i förväg för att hinna fram i tid. Inför jul säljer han mycket delikatesskorgar. Med älgstek, renkött, senap, rökta korvar, hjortronsylt, marmelad, fläskfilé och annat gott. Kunderna kan välja storlek och skräddarsy innehållet. Lasse säljer runt 3 000 korgar varje år utöver det ordinarie sortimentet.

Kak-Öhman har rest land och rike runt på marknader i snart femtio år. Det brukar bli 189 övernattningar per år.

– Jag har varit i samtliga städer i Sverige. Men jag vet bara var den offentliga toaletten är och var jag ska stå, säger han.

Julmarknaderna bokas in långt i förväg. Redan i januari. Hela 43 stycken ska hans företag Roslagsknallen vara med på. Sambon Rosie hjälper till. Deras barn och respektive jobbar extra då och då.

Från Piteå

Ursprungligen kom han från Piteå till Norrtälje för att göra lumpen och blev kvar. Efter en kort karriär inom luftväret satsade han helhjärtat på knalleverksamheten.

– Jag håller på med det här för att det

är så förbannat roligt. Det går inte att sluta, det bara är så, säger Lasse.

Om två år fyller han 70 år. Men pensionen skjuter han på framtiden. Familjen vill dock att han trappar ner på sitt arbete.

– Men det är svårt. Ska jag bara titta på Moraklockan, då dör jag snart, säger han.

Att resa land och rike runt och stå på marknader, är en livsstil med stark gemenskap.

– Man är kollega och inte konkurrent. Det är en trygghet, berättar han.

Till exempel en gång hämtade Lasse ett ton korv åt en knallekompis i nöd. Man hjälps åt i branschen.

– Det händer att man har åkt i 40 mil mitt i vintern och kommer fram till ett tomt torg. Där står en ensam knalle. Då bokar vi ett torg. Det kallas att »torga«. Vi går ihop och sätter in en egen annons och kallar in ett helt koppel med knallar, förklarar han.

Ett annat problem som kan uppstå är att arrangören ställer in. Med kort varsel. Då blir det tufft, särskilt om man säljer färskvaror.

Knallarna blir vänner

Att vara knalle är inget nio-fem jobb måndag till fredag. Vänner med vanliga jobb är det svårt att få tid med.

– När vi inte jobbar, sover vi i lastbilen eller grillar med andra kollegor. Och tar en sup ibland också, ler han.

Ett gemensamt intresse bland knallefolk brukar vara amerikanska bilar. Likaså för Lasse. Han är engagerad i Norrtäljes motorklubb och äger själv en Pontiac Bonneville från 1966.

Har du någon kul anekdot att berätta?

– Det var en som sålde norska lusekofotor i Uppsala. När en full kille kom fram och sa »du får 100 kronor för tröjan«.

»Det får du bara ärmen för« fick han till svar och då sa han »Men jag vill bara ha ärmen« och så klippte han av ärmen och gav honom, skrattar Lasse.

Knallarna passar också på att shoppa på marknaderna. 95 procent av kläderna i Lasses garderob har han köpt på marknader.

Äter du dina egna produkter också?

– Ja, jag äter det som är utgånget, svarar han.

Är det inte kallt att jobba som knalle?

– Vi brukar säga att man fryser in hösten och svettas in våren. Det lär man sig, svarar han och tillägger:

Minus 42,5 är det kallaste jag varit med om, på Jokkmokks marknad. Då var det inte roligt. Men konstigt nog kom kunderna ändå. 🐾

»Kak-Öhman har rest land och rike runt på marknader i snart femtio år. Det brukar bli 189 övernattningar per år.«

Ett stycke industrihistoria

På Pythagoras i Norrtälje tillverkades en gång i tiden tändkulemotorer. Den starka motorn gick på ren olja och var lätt att sköta. Det blev en succé. För bönder och fiskare framförallt. Men även för landet i stort.

TEXT: Josefin Ekberg **FOTO:** Pythagoras Industrimuseum

DET FINNS FORTFARANDE en stark förkärlek och en nostalgi för tändkulemotorer. Många kan sakna det harmoniska ljudet av »dunka, dunka« som förr var så vanligt ute i skärgården. På Pythagoras Industrimuseum kan man få sitt lystmäte tillfredställt. Där finns maskiner kvar som tillverkade motorerna. Det mesta är intakt. Ett par gånger om året drar man igång hela maskineriet och det låter som musik i de frälstas öron.

Här finns också ett välbevarat arkiv (fast det höll på att gå åt skogen, då några inbrottstjuvar slängde det vind för våg ute – men det räddades tack och lov i sista stund och sanerades), ett litet bibliotek och ett motorregister som omfattar varje såld motor från fabriken begynnelse samt uppgifter om dagens ägare, vilket fylls på kontinuerligt. Museet är en skatt för de som vill veta mer om en stark industriell epok i landets historia, när Sverige började exportera tändkulemotorer och fick en rejäl skjuts uppåt.

Hur startade då allt? Jo, det var engelsmannen Herbert Akroyd som uppfann den första tändkulemotorn på 1880-talet, tekniken utvecklades därefter i USA. Industrimannen och uppfinnaren Johan Victor Svensson såg sin chans att köpa tillverkningsrätten och ta tekniken till Sverige. Han var egentligen inne på att starta en bilfabrik, men

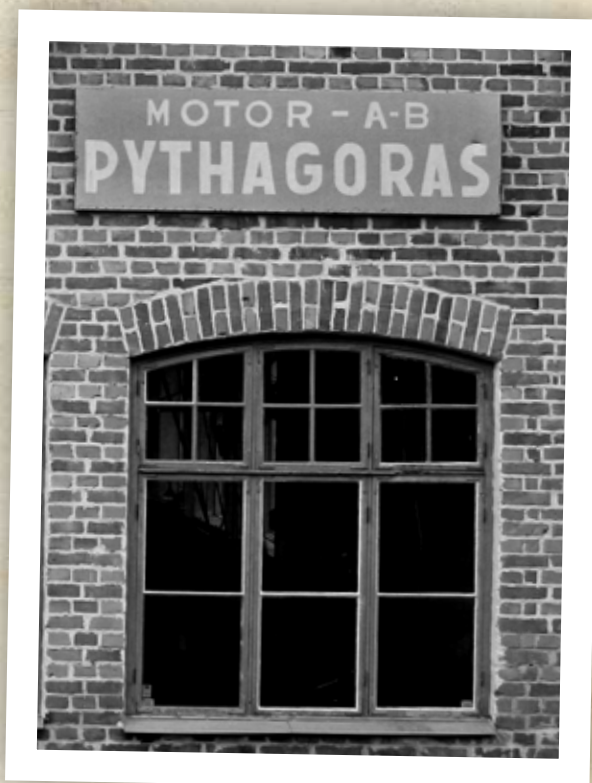
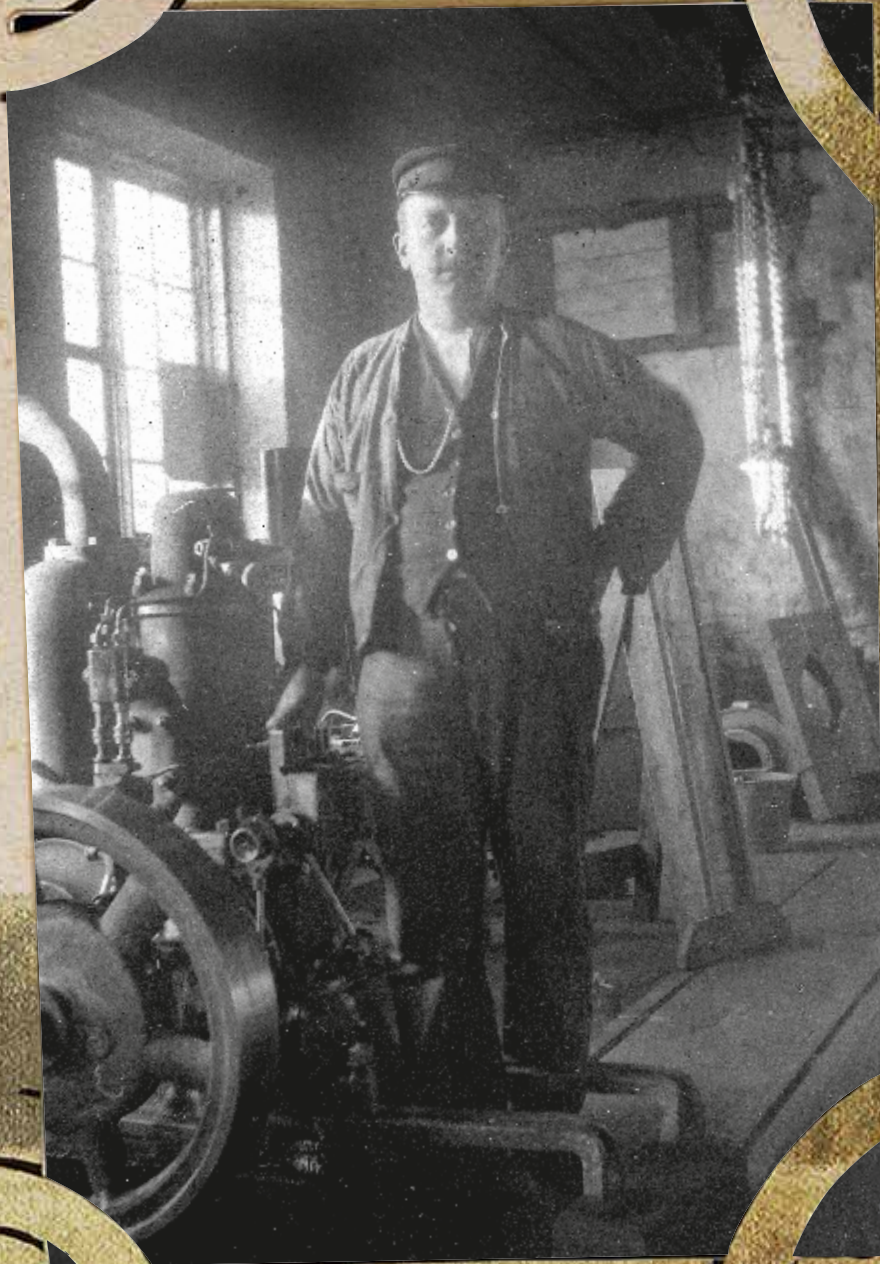

FOTO: ROINE KARLSSON

»Museet är en skatt för de som vill veta mer om en stark industriell epok i landets historia, när Sverige började exportera tändkulemotorer och fick en rejäl skjuts uppåt.«

bilden **BERÄTTAR**

hans fru som var uppvuxen i skärgården tyckte att det vore bättre att satsa på en motor som underlättade för skärgårdsbefolkning och lantbrukare i deras slitsamma vardag. Han lyssnade på rådet och blev år 1900 den förste svensken att tillverka tändkulemotorer.

Hjulen snurrade

På hans fabrik skolades många nya motoringenjörer. Överallt i landet satsades på tändkulemotorer, även kallade råoljemotorer. Succén satte fart på industrialismens hjul och Sverige kunde konkurrera utomlands. Att bruka jorden med häst blev omodernt. Segelskutor och andra båtar försågs med tändkulemotorer. Skepparna vände sig vid att dunka fram i trivsam rytm med vibrationer i skrovet. Motorn var lätt att förstå sig på och enkel att sköta. Tack vare tändkulan kan den gå på vitt skilda bränslen. Inte bara råolja. Allt som kan brinna i en stekpanna går bra. Det kan vara torskleverolja eller jordnötsolja till exempel.

På Pythagoras motorfabrik tillverkades motorer av de egna märkena Fram och Drott. Under de mest framgångsrika åren var fabriken Norrtäljes största industri med ett 80-tal anställda. Företaget hade några svåra år under depressionen och ombildades efter ett par konkurser. I slutet av 50-talet började man byta ut motorerna i fiskerbåtarna mot moderna dieselmotorer. Även inom jordbruket kom konkurrerande maskiner att ta över alltmer.

Slutligen 1979 var epoken över för Pythagoras (som ändå höll ut länge) och fabriken tvingades bomma igen. På 1980-talet kom så hot om rivning (byggnaderna ligger på attraktiv mark mitt i staden) vilket ledde till vilda protester och föreningen Pythagoras Vänner bildades. Efter många turer kunde fabrikslokalerna med maskiner, verktyg med mera räddas till eftervärlden. Så bildades ett alldeles unikt industrimuseum. Hit kommer skolklasser, turister, motorintresserade och nyfikna. Året runt. Och – idag kan man stolt visa upp en helt ny egentillverkad tändkulemotor(!).

FAKTA

AB Pythagoras bildades 1898. Döpt efter den antike filosofen med samma namn. De unga uppfinnarna bakom företaget var mycket intresserade av ockultism och talmystik. Först producerades lås och beslag. 1903 började man även att tillverka förgas- och tändkulemotorer. Och efter 1910 blev det motorer för hela slanten. 1957 var glansdagarnas tid över och verksamheten bantades. 1979 stängdes fabriken för gott. Idag drivs Pythagoras Industrimuseum i lokalerna som är byggnadsminnesförklarade. Det finns ett fullspäckt program med tillställningar som konserter, musikcafé, teater, melodikryss, poesi med mera. Mer info på www.pythagorasmuseum.se

»Överallt i landet satsades på tändkulemotorer, även kallade råoljemotorer. Succén satte fart på industrialismens hjul och Sverige kunde konkurrera utomlands. «

Robert Wells till Djurönaset

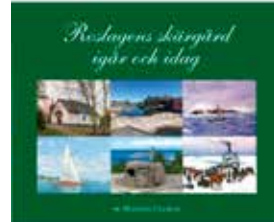
Den 14:e december kommer den bejublade julshowen »Rockin' at Christmas« med Robert Wells & the Vocalettes med the Rhapsody Snow Orchestra, till Djurönaset. Alltifrån ishallar till krogscenen gör denna show unik med liten eller stor produktion. I år levererar Wells & Company en Julshow med hyllningar till 50-, 60- och 70-tal. Mer info på www.djuronaset.com.

Boktips
Forna tiders
Roslagen

Praktverk om Roslagen

Boken »Roslagens skärgård igår och idag« handlar om skärgårdens historia från istiden till idag. Läs om jägarna, fiskarna, båtbyggarna och fiskarbönderna i Roslagen och dess skärgård, bebyggelsen, byarna, fyrarna, kyrkorna, slotten och herresätena, och om frikyrkörelsen, spritsmugglingen, pensionaten och båtvarven. Läs också om båtarnas utveckling, rysshärjningarna sommaren 1719 och försvarets utveckling från Gustav

Vasas tid till idag och mycket annat. Fler än 200 målningar och bilder, alla i färg.

TITEL: Roslagens skärgård igår och idag
FÖRFATTARE: Magnus Ullman
FÖRLAG: Bokförlaget Magnus Ullman
ANTAL SIDOR: 225
PRIS: 450 kr
BESTÄLL PÅ: bok@magnusullman.com

Julkonsert med storband

Lördag 21 december klockan 15 kommer Östhammars storband till societetshuset Källör i Östhammar och ger en julkonsert. Det blir även julfika och barnaktiviteter med mera. Entré 100 kr. Barn gratis. Ingen föränmälan krävs. Musikföreningen Roslagen Swing and Sweet fyller 25 år i höst. Se även kallar.se och swingandsweet.se.

FOTO: BYGDEGÅRDSFÖRENINGEN KÄLLÖR

bullandö krog

WERMDO

N 59° 17'9, E 18° 39'2

VÄLKOMMEN

ATT AVNJUTA ÅRETS **JULBORD** PÅ
BULLANDÖ KROG!

Besök vår hemsida för mer information!

Ring 08-571 458 54
eller maila info@bullandokrog.se

Restaurang   Festvåning
Catering   Konferens

08-571 458 54

www.bullandokrog.se

NAMN: Åke Axelsson
YRKE: Inredningsarkitekt
och möbelformgivare
ÅLDER: 87 år BOR: Resarö
FAVORITSTOL: Wood
MEDLEM I: Kungliga Akademien
för de fria konsterna
TILLDELAD: Professorsnamn av
regeringen 1995
MER INFO: akeaxelsson.com

Mannen bakom de »sköna« stolarna

I Vaxholms längsta hus håller han till, inredningsarkitekten som drivs av att skapa miljöer för människor att arbeta och trivas i. Möt Åke Axelsson som har formgett möbler och inrett offentliga rum åt både riksdagen och kungen.

TEXT O FOTO: Gunnika Isaksson-Lutteman

Grunden till en gammal lada i Engarns by på Resarö blev Åke Axelssons hem, ateljé och verkstad under 1960-talet. Uppväxt på den småländska bondebygden hittade han hem igen i Engarn. Här skapade han sin oas. I taket och längs väggarna hänger många av hans olika stolar. På en del av ateljéväggen syns en bild på kungliga slottets Jubileumsrum, gåvan från det svenska folket till kung Carl XVI Gustav för 25 år som monark, som han fick uppdraget att gestalta. En trämodell intill visar riksdagens bibliotek som han under tre år, tillsammans med bibliotekspersonalen, skissade fram hur det skulle se ut och fungera. Projektet var komplicerat, men roligt, och resultatet är något som Åke är stolt över.

– Det är så fint att arbeta som inredningsarkitekt för man kommer människor så nära, säger Åke och slår sig ner på en av de stolar som han själv formgivit.

Hantverket och kontakten med människor är betydelsefull för Åke och han vill skapa funktionella miljöer att arbeta och trivas i, för de många människorna som bär upp samhället.

Förutom riksdagens olika lokaler har det blivit flera bibliotek. Det första var Vaxholms bibliotek, som han inredde 1972 tillsammans med Gunilla Lauthers. Marinmuseets bibliotek i Karlskrona och Åkersbergas folkbibliotek är några andra av hans verk.

– Om jag känner att jag lyckats med att skapa en bra möbel i god miljö för människor som känns lyckosam för dem,

det är en lycka för mig också, säger Åke och plirar med pigga ögon.

Han har också byggt två segelbåtar, en han fortfarande kvar. Den seglar han gärna med i Stockholms skärgård under sin fritid. Fast Åke vill inte skilja på fritid och arbetstid. Han är i sitt hantverk från det att han kliver upp på morgonen tills han går och lägger sig på kvällen.

– För mig är det en livsform, menar Åke och stryker med handen över stolskarmen i ljus ask.

Det var inte helt givet att Åke skulle bli en av Sveriges främsta möbel- och inredningsarkitekter.

Men en framsynt förskolelärare såg hans fallenhet för att jobba i trä när han som tolvåring snidade ett litet väggskåp med intrikata detaljer. Läraren uppmanade honom att ta sommarkurser i träslöjd vilket senare ledde till att Åke endast femton år gammal började på möbelsnickeriutbildningen i Visby. Gesällbrevet erhöles 1951 och skåpet han byggde finns kvar i Åkes vardagsrum.

– Den läraren är kanske den viktigaste personen i mitt liv, konstaterar Åke.

Han studerade vidare på Konstfack och sedan 1961 har han verkat i eget arkitektkontor och prototypverkstad. Några år senare inleds samarbetet med möbelföretaget Gärsnäs som han idag är ägare och huvuddesigner för. Under 1970-talet undervisade han på Konstfack,

och än idag har han gästföreläsningar för blivande inredningsarkitekter.

Åke tycker om att arbeta med stolar. Stolar har ett viktigt ändamål i det offentliga rummet, men han har formgett andra sorters möbler också.

– Men stolen kommer oss närmast, förklarar Åke, vi känner ju direkt om den är skön eller inte.

Stolar går att variera och Åke ser nästan inga begränsningar. Ibland söker han bakåt i historien för att slippa uppfinna hjulet igen. Han har studerat egyptiska antika stolar vars design går att finna i hans moderna alster. Enligt Åke ska offentliga stolar vara lätta, stapelbara, bekväma och slitstarka. Han använder helst naturens eget material för det känns mer levande. Björk, ask och alm. Men även fårskinn, läder och linne syns i ateljén.

Han ser de hundratals stolarna som individer i en församling.

– Lika, men ändå olika, precis som vi människor, säger Åke fundersamt.

Han säger sig vara färdig med stora projekt nu, ändå upptas det mesta av hans tid med förberedelserna inför en utställning som har premiär i Köpenhamn nästa år. Och till årsskiftet lanseras förhoppningsvis hans webshop. Då ska det gå att köpa hans möbler från små serier som tillverkats i hans verkstad på Resarö. En 45 år gammal dröm som äntligen går i uppfyllelse, i och med internet och en ny generation hantverkare. 🐦

»För mig är det en livsform ... «

Svartsö skola – idyll mitt i världen

Inbäddad i lummig grönska och med dignande äppelträd i trädgården ligger sedan 1897 den lilla skolan, som från starten fylldes med elever från Svartsö och kringliggande öar. Idag är upptagningsområdet utökat med elever från Möja, Värmdö och Ingmarsö. TEXT: Misse Ljungström

Med modern IT-teknik kan utbildning ske från fjärran plats.

En riktigt gullig liten skärgårdssidyll, en avskärmad del av världen. Det trodde jag när jag kom till Svartsö skola en mulen höstmåndag. Så var det ju förr! Det visar sig snabbt att jag har, om inte helt, så alla fall delvis fel! För det första är Svartsö skola inte en ensam liten glesbygdsskola utan ingår sedan 1999 tillsammans med skolorna på Möja, Runmarö och Djurö i »Värmdö Skärgårdsskola«. Och det är en skola som står i framkant vad gäller modern fjärrundervisning.

– Vi är absolut bland de bästa i landet på fjärrundervisning för elever i klasserna 6 till 9 i grundskolan, säger läraren Kattis Gardbeck stolt.

Hon bor på Svartsö och har titeln samordnare (ungefär biträdande rektor) i skärgårdsskolan. Idag har hon ingen undervisning utan »kontorsdag« vid sitt skrivbord i ett litet rum på vinden, som också fungerar som ostört rum för musikundervisning. Det når man via en knarrig trappa och det är här hon pusslar ihop allt från scheman, fakturor och skolskjutsar till akuta situationer som kan uppstå.

Totalt har Svartsö skola 27 elever i år. 17 av dem i högstadiet och 10 i årskurs F till 5. Just i år finns det ingen »etta« men däremot fyra barn i förskoleklass och i förskolan finns de tre yngsta barnen. Alla stadier har sina egna lokaler; Anette Hedelin har sedan många år hand om förskolan, som håller till i den fantasi- fullt och mysigt inredda »gamla lärarbo- staden« i ett klassiskt skärgårdshus bred- vid skolan. I dess övervåning håller de tio eleverna i årskurserna 2–5 till. Största möbeln där är en jättelik bildskärm.

Den nyligen obligatoriska förskole- klassen huserar i skolans slöjdsal, där man snabbt gjort sitt bästa för att dölja den typiskt träslöjdsinriktade inredning- en och göra lokalen trevlig och funktio- nell. Just idag ska deras lärare Michaela

Den framstående musikern Anders Forslund (vid basfiolen) var elevernas musiklärare i nio år och de gav ut en cd-skiva tillsammans.

FOTO: JOSEFIN EKBERG

Ebba och Justas trivs med lugnet i skolan och på ön.

Fredrik »Peppe« Freud undervisar från datorn.

Maria Broander från Gällnö är skolans »mattant«.

FOTO: MISSE LJUNGSTRÖM

»Ambitionen är att göra en så bra skola vi bara kan och ha fokus på lärande och aldrig tappa det.«

Bogren dekorera väggarna med alfabetet medan den jobbande klassen tampas för fullt med bokstaven B.

– B som i Boll, Buss och Blomma, skanderar de högt.

Skola som mormors mor gått i

Klasserna 6–9 finns i skolans modernaste del och har också det största utrymmet. Även här finns självklart en jätteskärm, samt att alla har sin egen dator. Ett lite mindre grupprum finns, där ofta de äldsta eleverna jobbar med sina uppgifter. Här sitter Ebba som är 14 år och går

i klass 8. Hon bor på Svartsö och hennes mamma, mormor och mormorsmor har alla gått i Svartsö skola. Det är även flera av skolans elever som har både föräldrar, far- och morföräldrar som gått här i skolan.

Det är klart att man längtar efter fler människor ibland, men det är lugnare att gå här och man kan göra mer som man vill, säger hon.

Hon har både tjej- och killkompisar i skolan och dessutom far de in till Djurö två dagar i veckan och har skoldagar tillsammans med skärgårdsskolans övriga

Kattis Gardbeck är samordnare
och lärare på Svartsö skola.

högstadiel elever. Nu åker de skolskjuts med båt, men när isarna ligger far de med svävare.

Justas i »åtтан« och Kevin i »nian« är också nöjda med skolan och särskilt uppskattar de den goda skolmaten. På fritiden cyklar de eller åker moppe tillsammans med Ebba och andra som bor på Svartsö, eller far till någon kompis på en annan ö. Justas har planer på att bli sjökaptan som vuxen och Kevin vill jobba med VVS.

Som »lärarrum« fungerar skolans äldsta och ganska slitna hall. Här finns inga sköna sittmöbler eller mospys, bara kopiator, kylskåp, kaffebryggare, stor anslagstavla med veckoplanering samt ett enkelt gammalt bord och några stolar. Skolans äldsta traditionella skolsal har blivit en sorts fritidslokal för stöj och lek och tiden då elever satt tysta och uppsträckta vid sina pulpeter känns som forntid.

Tackar för maten

Nu är det lunchrast. De äldre eleverna tar gärna en promenad, medan de yngre leker nära skolan med Sussie som rastvärd. Alla har lugnt och städat ätit kikärtsbiffar och ris med en mängd spännande tillbehör, de yngsta först och de äldre senare. Maria Broander, som bor på Gällnö, är den som har hand om skolans matsal och lagar mat till Svartsö skolas elever sedan 12 år.

– Tack för maten Maria! säger eleverna artigt när de går ut.

Nu har jag sett alla lokaler och ser fram emot att få en inblick i vad det är som gör att skolan har »landets bästa fjärrundervisning«. Fredrik »Peppe« Freud, som bor i Gustavsberg undervisar i svenska och SO i klasserna 6–9 sedan två år tillbaka. Han arbetade tidigare i en stockholmsskola och tog jobbet som högstadielärare i skärgården som en utmaning.

– Ambitionen är att göra en så bra skola vi bara kan och ha fokus på lärande och aldrig tappa det. Den fantastiska skärgårdsmiljön har vi ju ändå och den utnyttjar vi förstås i undervisning i framförallt geografi och historia och projekt om Östersjön, säger Peppe, som märker stor skillnad på studiemotivation

Ahlsviks brygga på Svartsö.

FOTO: JOSEFIN EKBERG

Om vintrarna »svävar« barnen till skolan.

»Nu åker de skolskjuts med båt, men när isarna ligger far de med svävare.«

mellan eleverna här och på hans gamla skola vid Odenplan.

– Här har eleverna fokus på lärande, vid Odenplan var det mer fokus på betyg.

Just nu ska han koppla upp sig för att ha en lektion i svenska för eleverna på Runmarö. Kattis berättar att Peppe tidigare ville bli programledare och att det är ju precis så han jobbar nu – som en TV-röst! Och eftersom eleverna alltid är de viktigaste i undervisningen är det ännu viktigare än vid vanlig katederundervisning att fjärrundervisningen är bra och intressant annars tappar de snabbt intresset, menar hon.

Peppe är inte den enda i personalen som kommer från fastlandet. Här finns låg/mellanstadieläraren Sussie från Djurö och musikläraren Jacob Ullberger, som bor på Värmdö. Tidigare musikläraren Anders Forsslund, professionell musiker som pensionerades nu i våras, bor i Stockholm och hade under många

år den populära musikundervisningen här. Förra året ordnade han så att eleverna fick spela in en skiva. Det engagerade alla och blev en riktig succé.

– Det är viktigt att skolan är kompensatorisk men likvärdig, förklarar Kattis. Skolan utvecklas ständigt och det är viktigt att vi inte kastar oss över saker bara för att de är trendiga. Vi har vår metodik gällande fjärrundervisning noga utprövad sedan fem år och föräldrarna känner tillit till skolan på Svartsö. Min övertygelse är att små skolor behövs, inte minst som kontrast till stora där miljön kan vara stressande. Små skolor är attraktiva både för elever och personal! säger Kattis bestämt.

Solen har brutit fram när jag lämnar skolan. Jag tror att den här formen av skola kan vara den ultimata skolan. Mitt i den livsviktiga naturen och mitt i cyberrymden och världshändelserna – samtidigt! 🐦

W

Vrak efter ångbåt undersökt

I höstas undersökte marinarkeologer från Statens maritima och transporthistoriska muséer, SMTM vraket efter ångfartyget Castlewood som ligger på 30 meters djup utanför Gotlands kust. Det sjönk hösten 1879 efter endast ett år i drift. Vraket har genom åren plundrats men det mest spännande är de två stora ångpannorna som finns kvar. Eventuellt kommer vraket att bli fornminnesförklarat.

FOTO: JIM HANSSON, SMTM

Boktips
Hans och hans fåglar

Fåglarnas favoritö

Boken »Vår fågelö« kunde lika gärna ha hetat »Hasse och fåglarna«. Hans Englund föddes 1938, samma år som hans föräldrar köpte familjens lilla holme som ligger i Stockholms norra ytterskärgård. Att ön har utvecklats till ett paradys för fåglar är mycket Hans förtjänst. Buskar och snår där fåglar kan häcka har sparats medvetet och stränderna har fått behålla det mesta av sin naturliga vegetation. Besökare får noggranna instruktioner om var man kan gå utan att störa häckande ejdrar och andra fåglar och hur man ska bete sig för att inte skrämja dem.

TITEL: Vår fågelö

FÖRFATTARE: Hans Englund o Ulrika Rasmuson

FÖRLAG: GML Tryckeri & Förlag/Elfströms Tryckeri

ANTAL SIDOR: 109 ISBN: 978-91-88851-13-0

Träning med Paolo Roberto

Helgerna 14–15 december, samt 8–9 februari kommer Paolo Roberto till Körunda Hotell & Konferens i Ösmo utanför Nynäshamn. På lördagen blir det tre tuffa träningspass utomhus oavsett väder och yoga på söndagen. I paketet ingår boende en natt, två luncher, en 4-rätters italiensk middag, frukostbuffé samt entré till relax och bastuflotte. Mer info på www.korunda.se.

FOTO: PAOLOROBERTO.SE

HYR UT DIN STUGA MED OSS

Tryggt – Enkelt – Betalning i förskott
– Skattefritt upp till 50 000:-

VAR UTE I GOD TID INFÖR 2020!

stuga@stugsommar.se
www.stugsommar.se
020-625 625

Stugsommar.se
HYR I HELA SVERIGE

08-542 474 00 www.svartsonorra.se

ICA VÄDDÖ
Supermarket 0176-778 80

**VI HAR ÖPPET 8-21
ALLA DAGAR**
Välkommen!

Åk svävare!

Gör en oförglömlig svävartur över Mellanskärgårdens isbelagda fjärdar. Vi erbjuder spännande paketlösningar, både för små och stora sällskap.

Svävartaxi

SvischAir, Svartsö
Tel: 070 211 13 81
www.svischair.se

Det våras för julmarknader

I november–december uppstår julmarknadernas högtid. Då radas stånden upp med allt möjligt gott och fint man kan behöva till julbordet samt i julklapparna.

Vi går man ur huse och minglar med bekanta och nya ansikten.

TEXT: Josefin Ekberg FOTO: Roine Karlsson

Österbybruks Herrgård – lö 16–sö 17 nov.

Skansen – lö 30 nov–sö 1 dec, lö 7–sö 8 dec, lö 14–sö 15 dec, lö 21–sö 22 dec. Kl 10–16.

Wira Bruk – fr 29 nov kl 12–16, lö 30 nov–sö 1 dec Kl 10–16.

Sandhamns Vårdshus – lö 30 nov–sö 1 dec, lö 7–sö 8 dec, lö 14–sö 15 dec Kl 11–15.

Östhammar stad – sö 1 dec. Kl 15–19.

Trosa torg – sö 1 dec. Kl 10–15.

Mariehamn, torget – fr 6–lö 7 dec. Kl 10–16.

Blidö, Almviks bryggeri – lö 7 dec. Kl 10–16.

Möja Dansbana – lö 7 dec. Kl 11–15.

Dalarö – lö 7 dec kl 10–16 -sö 8 dec Kl 11–15.

Nynäshams fiskehamn – lö 7–sö 8 dec. Kl 11–16.

Norrälje stad + Pythagoras industri-museum – sö 8 dec. Kl 11–15.

Forsmarks Bruk – sö 15 dec. Kl 11–16.

» ... levande julmusik och Luciakröning, andra har fiskdamm, ponnyridning och lotterier. Varje julmarknad har sin egen charm och särprägel.«

Det är något visst med att shoppa

utomhus. Särskilt vintertid. Oavsett väder. Det är lite skönt ändå att bli kall om nästippen. Vart man än vänder och vrider på huvudet finns i stånden hemgjort, hemsnickrat, hembakat, hemlagat, hemstickat, hemvirkat, hemvävt och hemsytt. Genuina grejer, inget tingel tangel. Eller väldigt lite av den varan i alla fall.

Man hittar korvar, honung, senap, färskinn, smycken, mössor, inredning och allsköns ting. Det doftar strömmingsknäcke, pepparkakor, lussebullar, glögg och kaffe. På en del arrangörers program står levande julmusik och Luciakröning, andra har fiskdamm, ponnyridning och lotterier. Några har riktiga smeder som visar sitt hantverk live. Varje julmarknad har sin egen charm och särprägel.

Till Blidö färdas många med ångbåten s/s Blidösunds traditionella tur och till Nynäshamn går ett gammalt ångtåg, i fiskehamnen kan jultomten komma svischande på en wakeboard. På Möja säljs lokalfångad fisk, eget hantverk, hembakat och annat smått och gott. I städer som Östhammar och Norrtälje har man dekorerat butiksfönstren inför skyltsöndagen som är samma dag som deras julmarknad. Öregrund går ett steg längre och har ett nytt skyltfönster varje dag mellan 1–24 december som »lucköppning» på stadens »adventskalender». Kreativiteten vet inga gränser.

Här får du en kom-ihåglista till årets julmarknader, att skriva upp i almanackan. *Om någon saknas beror det på att vi i skrivande stund inte lyckats hitta informationen på internet.* 🐦

Forsmarks julmarknad är sön 15 dec.

ÅRETS JULMARKNADER:**Norra skärgården**

Österbybruks Herrgård – lö 16–sö 17 nov. **Gräsö, Norrboda** – lö 23 nov kl 11–15.
Singö Skärgårdsslöjd – lö 30 nov. Kl 11–15. **Färsna Gård, Norrtälje** – lö 30 nov. Kl 11–14.
Östhammar stad – sö 1 dec. Kl 15–19. **Blidö, Almviks brygga** – lö 7 dec. Kl 10–16.
Öregrund – lö 7 dec. Kl 14–18. **Grisslehamn** – lö 7 dec.
Rådmansö, Kapellskär – lö 7 dec. Kl 12–15. **Lövstabruk** – lö 7–sö 8 dec. Kl 11–17.
Norrtälje stad+Pythagoras industrimuseum – sö 8 dec. Kl 11–15.
Alunda – lö 14 dec kl 12–16. **Norrskedika** – lö 14 dec. **Forsmarks Bruk** – sö 15 dec. Kl 11–16.

Mellersta skärgården

Wira Bruk – fr 29 nov kl 12–16, lö 30 nov–sö 1 dec Kl 10–16. **Stavnäs** – lö 30 nov. Kl 11–15.
Tynningö – lö 30 nov. **Långholmen, Stockholm** – lö 30 nov–sö 1 dec. Kl 10–16.
Sandhamns världshus – lö 30 nov–sö 1 dec, lö 7–sö 8 dec, lö 14–sö 15 dec kl 11–15.
Skansen, Djurgården – lö 30 nov–sö 1 dec, lö 7–sö 8 dec, lö 14–sö 15 dec, lö 21–sö 22 dec. Kl 10–16.
Vaxholm, Roddarhuset – lö 30 nov–sö 1 dec, lö 7–sö 8 dec, lö 14–sö 15 dec. Kl 11–16.
Edsbro – sö 1 dec. Kl 11–15. **Värmdö** – sö 1 dec. Kl 10–16. **Ljusterö bygdegård** – lö 7 dec.
Möja Dansbana – lö 7 dec. Kl 11–15. **Vaxholm** – lö 7 kl 11–16–sö 8 dec Kl 10–15.
Åkersberga växtförsäljning – lö 14–sö 15 dec Kl 12–16.
Skeppsholmsgården, Stockholm – lö 14–sö 15 dec. Kl 12–17.

Södra skärgården

Ösmo – lö 23 nov. Kl 10–15. **Nävekvärn** – lö 23 nov. Kl 10–15. **Oaxen** – lö 30 nov. Kl 11–16.
Nynäshamns hembygdsgård – sö 1 dec. Kl 11–15. **Trosa torg** – sö 1 dec. Kl 10–15.
Dalarö – lö 7 dec kl 10–16–sö 8 dec kl 11–15. **Nynäshams fiskehamn** – lö 7–sö 8 dec. Kl 11–16.
Utö – lö 7–sö 8 dec, lö 14–sö 15 dec. Kl 10.30–16.30.
Tyresö slott – lö 7–sö 8 dec, lö 14–sö 15 dec. Kl 10–16.
Tullgarns slott, Trosa – fr 13–lö 14 dec Kl 10–18, sö 15 dec Kl 10–16. **Ornö** – lö 14 dec.

Åland:

Henriks skullan, Föglö – lö 23 nov. Kl 11.30–15. **Jan Kartsgården, Sund** – lö 30 nov kl 10–15.
Thuregården, Möckelö – lö 1 dec kl 12–15. **Frideborg, Jomala** – fr 6 dec kl 11–16.
Mariehamn, torget – fr 6–lö 7 dec. Kl 10–16. **Skeppargården, Pellas** – lö 8 dec kl 12–16.
Sjökvarteret, Mariehamn – lö 14–sö 15 dec kl 10–16.

Österbybruks julmarknad är helgen 16–17 nov.

»Vart man än vänder och vrider på huvudet finns i stånden hemgjort, hemsnickrat, hembakat, hemlagat, hemstickat, hemvirkat, hemvävt och hemsytt. Genuina grejer, inget tingel tangel.«

»Öregrund går ett steg längre och har ett nytt skyltfönster varje dag mellan 1-24 december ... «

W

Tuffare tag mot torskfisket

Ministerrådet har i höst tagit beslut om 2020 års fiskekvoter i Östersjön. Torskfiske förbjuds i östra Östersjön och endast en mindre bifångstkvot tillåts. Syftet är att hjälpa det småskaliga fisket att överleva den svåra beståndssituationen.

FOTO: AUGUST LINNMAN

Boktips
Ryssarnas
anfall 1719

Rysshärjningar ö för ö

Brända hemman är en historia som fortfarande lever kvar i folkmedvetandet. För första gången i komplett bokform kan man här följa ryssarnas framfart i Roslagen, ö för ö, gård för gård. Befolkningens öden kommer läsaren inpå livet.

Här skildras det dåtida livet och arbetet. Hundratal skriftliga källor och arkivfakta liksom samtal och intervjuer utgör underlag för Gunnar Linds engagerade fram-

ställning. Han berättar även om öarnas historia. Därtill sätter han in ryssarnas angrepp i ett större politiskt sammanhang. Karl XII:s död låg mindre än ett år tillbaka i tiden. Ett storslaget bildmaterial bestående av samtida, vackert utförda kartor och fördjupande faktaturor kompletterar texten.

TITEL: Brända hemman

FÖRFATTARE: Gunnar Lind

FÖRLAG: Carlssons förlag **ANTAL SIDOR:** 451

CIRKAPRIS: 330 kr **ISBN:** 978-91-73318280

Ny lokal för traktormuseum

Veterantraktorklubben Norrtälje är en mycket aktiv förening som bildades 1984. Den har cirka 450 medlemmar och arrangerar många evenemang varje år.

I somras invigdes »Nybygget«, en utställningshall och verkstad till traktormuseet vid Färsna Gård strax norr om Norrtälje.

FOTO: ROINE KARLSSON

ELBIL - med hytt

Vi har elbilar till skärgården
Bullrar inte, ryker inte och luktar inte
Elbilen som är pålitlig i alla väder

Ring 08 –10 82 83

Epton Trading AB
Generalagent för ClubCar i Sverige

Club Car

Säckar

Upphämtning av byggsäckar

Sjötransport

Frakttjänster i skärgården

Ved, jord, grus

Leverans av förbrukningsvaror

Speciallösningar

Det mesta går att lösa

**SEA
BAG**
www.seabag.se

SEABAG är en storsäck avsedd för Stockholms skärgård. Säckarna finns i två storlekar och passar perfekt för byggarbetsplatser, tomtröjningar och vindsrensningar. Gå in på seabag.se för prislista och beställning eller ring oss för mer info **08-409 190 50**.

Av Länsstyrelsen auktoriserat bevakningsföretag.
Tillsyn och Larmutryckningar av er fastighet, året runt.
08-718 41 31 070-712 59 34 www.obevakning.se

**MATTSSON
& THOLÉN**
BYGGER AB

- Totalentreprenör på fastland & öprojekt
- All slags om-, ny- & tillbyggnader
- Utför öjobb med egen båt & transporter

Magnus 0733 11 99 91
Tomas 0703 77 02 75
info@mtbygger.se
www.mtbygger.se
Följ oss på Facebook & Instagram

 90,2
skärgårdsradion

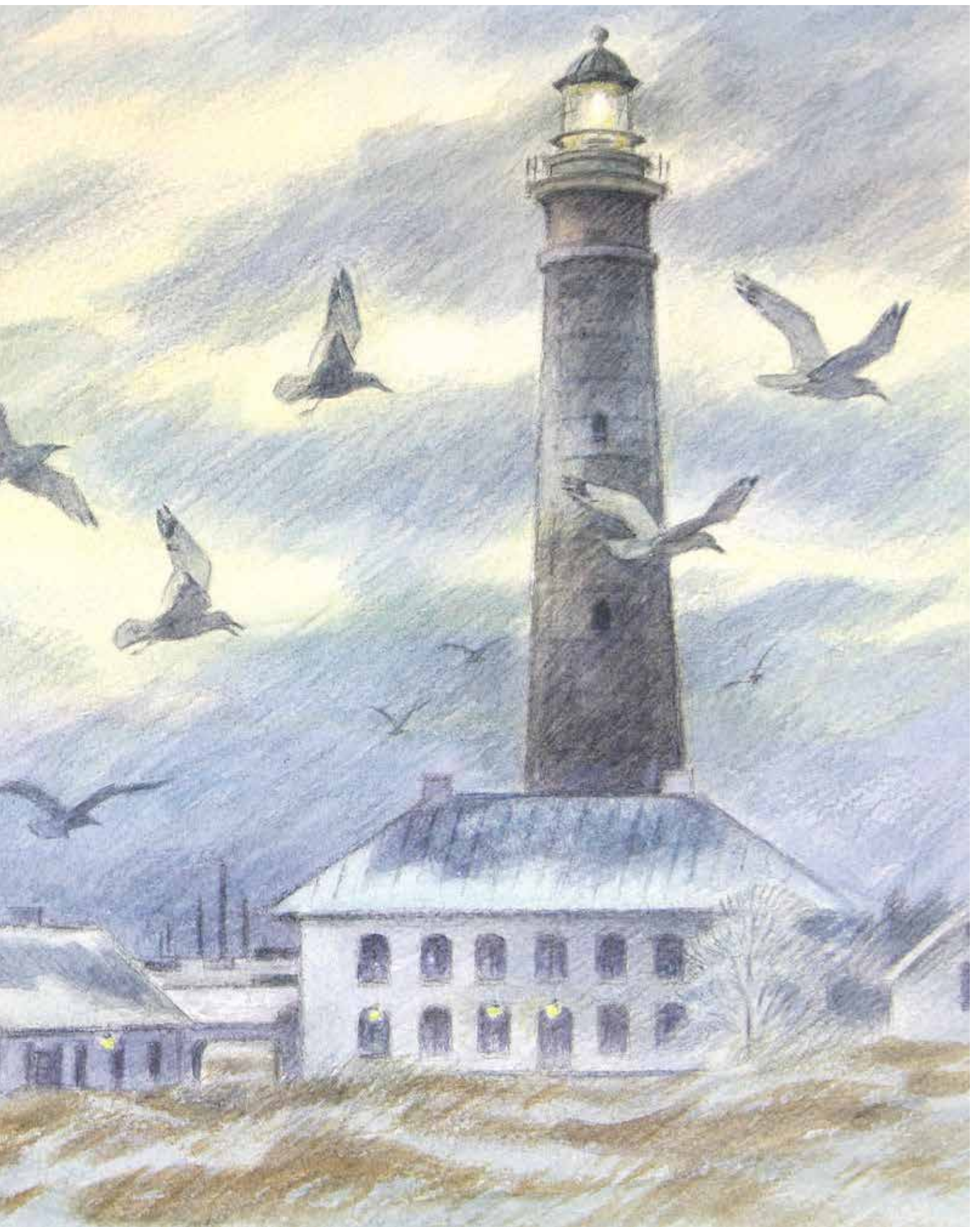
Fyr och fågel i Skagen

Skagens ståtliga fyr är 46 meter hög och Danmarks näst högsta. Från toppen av tornet ser man ut över sanddynerna och havet vid Grenen där Kattegatt och Skagerrak möts. Vid fyren ligger också ett upplevelsecenter för migrerande fåglar, där tusentals fåglar passerar.

TEXT: Hélène Lundgren **ILLUSTRATION:** Lars Holm

Lars Holm - 2017

Den höga grå fyren vid Skagen byggdes 1954–58, och från toppen är utsikten storslagen och man kan se tydliga spår av landhöjningen.

Tidigare låg udden vid Grenen där parkeringsplatsen är, och numera ligger Grenen flera kilometer längre ut. Från fyrens topp ser man ut över en tysk bunker och mitt ute bland sanddynerna ligger ett ensamt hus.

– Mannen som äger det ensamma huset mitt ute i ingenstans har bott här i Skagen ända sen han var liten, och för 100 år sen låg Grenen vid vippfyren. Säkert låg den äldre mannens hus närmare havet på den tiden, berättar guiden Simon som arbetar på fågelstationen och upplevelsecentret.

Från fyren är det lätt att promenera ut till udden Grenen där de två haven Kattegatt och Skagerrak möts med vågor från alla håll. Grenen har formats av vind och hav och är en av Danmarks mest besökta platser. En traktordragen buss som kallas Sandormen kör besökare ut till Grenen, eller så kan promenera ut till udden. Här finns 60 kilometer stränder med vit sand och Skagerrak är lite vildare med högre vågor. Kattegatt har lite lugnare och barnvänligare vatten.

– Det är långgrundt men farligt att bada vid Grenen som har starka strömmar. Jag har paddlat kajak där, men det är tufft att komma runt udden, berättar Else Andersson Lehn Jensen som har pendlat mellan Lund och Skagen i 30 år.

På väg till Grenen ligger den vita arkitektdesignade fyren som var Danmarks första tegelfyr. Fyren var i bruk redan 1745–1858 och eldades först med kol, innan en lanternin sattes in. Den vita fyren ersatte den tidigare vippfyren

Från caféet vid fyren kan man studera flyttfågeln på nära håll. På altan står ett teleskop.

som byggdes 1627 och genom åren har vippfyren byggts om flera gånger. Vid midsommar varje år tänds den nuvarande vippfyren, vilket lockar stora skaror människor till Skagen. På väg från den grå fyren går man även förbi poeten och författaren Holger Drachmanns grav. Holger var den som skrev Midsommarvisan och sången Erendring 1904 som blev Skagens nationalsång.

350 fågelarter passerar

Vid fyren ligger också ett upplevelsecenter för migrerande fåglar och många fågelsträck passerar här under vår och höst. Upplevelsecentret öppnades 2017 och har öppet året runt. Här kan man lära sig mer om varför vissa fåglar flyger tusentals kilometer från sina häckningsplatser i norr, till övervintringsplatserna i södra Europa och Afrika. 350 olika arter av fåglar passerar förbi Skagen udde, som är en av de bästa platserna i Europa att spana efter migrerande fåglar.

– Fågelstationen arbetar med flera

forskningsprojekt och många fågelskådare kommer hit för att de har chans att se ovanliga fåglar här. Bara i år har fyra nya arter synts. Även späckhuggare, vitnosdelfiner och tumlare syns ibland, berättar Simon.

Caféet vid fyren har en altan med utsikt över havet och här står ett teleskop där man har chans att studera Skagens alla fåglar på närmare håll. Vid entrén blir besökarna ringmärkta och centret har interaktiva skärmar där man kan följa flyttfågelnas färd, samt lära sig mer om olika fåglar. I maj när fågelmigrationen är som störst arrangeras en fågelfestival vid Skagen med fågelskädnings, guidade turer, ringmärkning, kvällsturer och föreläsningar. Fågelstationen tar även mot volontärer som har möjlighet att bo här i tre-fyra månader och hjälpa till på naturcentret mot boende och lite mat. 🐦

INFO: www.skagenfuglestation.dk/oplevelser/traekfuglecentret

»Det är långgrundt men farligt att bada vid Grenen som har starka strömmar. Jag har paddlat kajak där, men det är tufft att komma runt udden.«

LÄS OM: öar / natur / båtar / stigar / äventyr / event / kultur / tävlingar / varv
kuriosa / traditioner / utflykter / djur / sport / upplevelser / båtturer / musik

Med hjärtat i skärgården

»Sinne, smak och sevärdheter«

Vår jubileumsbok är ute nu!

Fullmatad med 43 utvalda reportage från MagasinSkärgårds alla 38 nummer som kommit ut sedan starten för 15 år sedan. Med spännande, häftiga och kuriosa knäck från Hållnäs i norr till Trosa i söder och Åland i öster. Vi har bott i trädkoja, tältat på isen, seglat med »ostindienfarare« och festat på Runmarös egen Nobelfest. Det och mycket mer kan du läsa om i boken.

Pris: 250 kr plus porto. Boken är rikt illustrerad med fotografier.

Hård pärm. 193 sidor. Begränsad upplaga. **Beställ på info@magasinskargard.se**

magasin**SKÄRGÅRD.**
sinne/smak/sevärdheter

Svarte Filip – en färgstark smugglare

Filip Herling, mer känd som Svarte Filip, var ett tvättakta original. Han smugglade sprit, spelade poker och samlade på konst. Svarte Filip kom från enkla förhållanden och blev rik som ett troll.

En som har träffat Svarte Filip är konstnären Erik »Kulan« Wennberg.

De växte båda upp i Hagalunds arbetarkvarter. Svarte Filip drev en auktionskammare dit Erik som 16-åring följde med sin far när det var auktion. Där var mycket folk. Han kommer också ihåg att Filip var en stor fågelälskare och hade så mycket som ett tjugotal(!) fågelbord där han matade med frön och talgbollar.

– Det kryllade av fåglar på hans tomt, berättar Erik.

På bilden ovanför har konstnären avbildat Svarte Filip efter historien som handlar om när han efter en vadslagning klättrade ut på Waxholmsbåtens akre flaggstång. Som gick av. Filip ramlade i bland isflaken. Båten vände och fiskade

upp honom. Detta var vintern 1932 när Filip hade permission från kustartilleriet i Vaxholm.

Eriks morfar har berättat om smuggeltiden då Bammarboda brygga och kajen vid Haga slott var omlastningsställen. Öknamnet på sprithanteringen var »Östersjöbolaget«. På Solgatan i Hagalund låg en spritcentral dit gubbarna kom med sina pilsnerflaskor för att fylla på sprit från en kran i köket. Den var kopplad till en 2 000 liters tank inbyggd i väggen. Polisen anade något skumt men det tog hela fem år innan de fann spriten. En konstapel blev en dag törstig och tog vad han trodde var vatten från kranen, men det var 96 % sprit. Vilken chock!

Det finns lite skrivet om smugglaren

i Thomas Wahlbergs bok Beredskapsövning. Filip Herling föddes 1911. I sin ungdom tjänade han pengar på att smugglare sprit från Estland. På 30-talet satt han av några år på »kåken«. Filip fick smak för pengar, flärd och det äventyrliga livet. Han blev snusligt rik och brukade spela skjortan av folk i poker. När han delade ut korten såg han alltid till att få den bästa handen själv.

Han samlade på dyrbar konst. Hemma hängde verk av Liljefors, Munck och Picasso. I paraplystället i tamburen hade han en skarpslipad sabel ifall någon inbrottstjuv skulle komma. Det finns vilda historier från blöta fester med hans konstnärsvänner på Den Gyldene Freden. Svarte Filip liknade en gentlemannatjuv med sitt mörka hår och eleganta dyra kläder. Han var gift med en stilig kvinna från Skåne som var 20 år yngre. Henne brukade han retas med och kallade för »skånskan«, »danskan« eller »invandrerskan«

Har du en egen »Svarte Filip-historia«? Skriv till oss och berätta på info@magasinskargard.se. / JOSEFIN EKBERG

Guiden

I Trosa skärgård finns fina skridskoisar om vintrarna.
Här passeras Julaftons fyr. På julafton kanske?

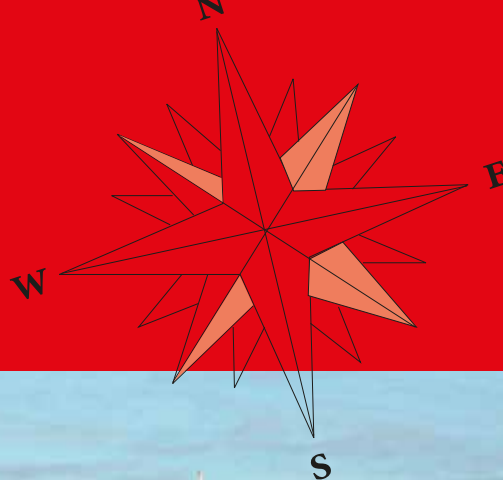

FOTO: ROINE KARLSSON

Din Skärgårdsguide

Hjälper dig att hitta krogar, vandrarhem,
spa, sjötaxi och sjöräddning. Och mycket mycket mer ...

Nytta o. nöje

Antikt/Kuriosa/ Loppis/Möbler

EPOKGÅRDEN, ÖREGRUND
0173-302 00
www.epokgarden.se
SOLBERGA GÅRD, RUNMARÖ
08-571 520 61
www.solbergagard.nu
VEGA ANTIKLADAN,
NYNÄSV. 3 HANINGE
»En av Haninge kommuns
kulturhistoriska byggnader«
072-519 19 63
Vega Antikladan på Facebook
@vega.antikladan på Instagram
www.kvarngarden.se

Antikt/Hantverk

Södra skärgården
MARINBODEN GAMMALT & NYTT
(ANTIKT)
FYRVERKET I MARINBODEN
(HANTVERK), NYNÄSHAMN
HAMNBODARNA
070-576 01 26
facebook.com/marinboden

Badtunna/Bastu

DJURÖNÄSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com
GULA VILLAN, UTÖ
08-501 574 10
www.gulavillanuto.se
LANDSORTS GÄSTHAMN & STUGOR
08-520 341 20,
0709-562 561
www.sjblomsservice.se

RÄVSTENS STUGBY, GRÄSÖ
0173-360 18, www.ravsten.se
SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV
0176-432 12
www.soderarm.com

Bageri

ADAS KAFÉ & BAGERI, ÖSTHAMMAR
0173-129 99
www.adaskafe.se
NILSSONS BAGERI, TROSA/NYKÖPING
0156-123 94 (Trosa),
0155-212 325 (Nyköping)
www.mekkakonditori.se

Bastu/Jacuzzi

BERGS GÅRD, TROSA
070-495 49 32
www.bergsgardtrosa.se
facebook.com/bergsgardtrosa
STF LILLSVEDS VANDRARHEM,
VÄRMDÖ, 08-541 385 30

Bastuflotte

GRÄDDÖ SJÖLIV
076-793 76 17
www.graddosjoliv.se

Boende

Norra Uppland

BO & KAJAK, ÖREGRUND
070-280 54 42
www.bokajak.se
EPOKGÅRDEN, ÖREGRUND
0173-302 00
www.epokgarden.se

HOTELL KLOCKARGÅRDEN,
ÖREGRUND
0173-300 65
www.klockargarden.nu
KOLHUSET, HÄLLNÄS
0730-910 188
www.kolhuset.com
NORRSKEDIKA HOTELL & CAFÉ
0708-841 442
www.gamlajarnhandeln.se
RÄVSTENS STUGBY, GRÄSÖ
0173-360 18
www.ravsten.se
UDDENS B & B, ÖREGRUND
0173-302 20
070-316 59 99
www.uddensbb.se
ÖRSKÄRS FYR, VANDRARHEM
& SERVERING
Boka@orskarsfyr.se
www.orskarsfyr.se

Norra skärgården

ARHOLMA NORD
0176-560 40
www.arholmanord.se
CARLBERG BED & BREAKFAST,
BERGSHAMRA
0176-260 420
www.carlbergbo.se
FEJAN OUTDOOR, FEJAN
0709-81 00 00
0176-431 50
www.fejanoutdoor.se
FRITIDSBYRN KAPELLSKÄRET,
RÅDMANSÖ
0176-441 69, 0708-800 838
www.fritidsbyn.se
FURUSUNDS VÄRDShUS, FURUSUND
0176-803 44
www.facebook.com/Furusund
Värdshus
GRÄDDÖ SJÖLIV
076-793 76 17
www.graddosjoliv.se
KVARNUDDEN B&B, GRÄDDÖ
0176-400 50
www.kvarnudden.se

LIDÖ VÄRDShUS, LIDÖ
0176-404 99,
www.lidovardshus.se
PENSIONAT GRANPARKEN,
NORRTÄLJE
0176-103 54
www.granparken.com, facebook.
com/pensionat-granparken
PENSIONAT SOLGÅRDEN,
GRISSEHAMN
0175-300 19
www.pensionat-solgarden.se
RÄNÄS SLOTT, RÄNÄS
0175-747 00, www.ranasslott.se
SALNÖ GÅRD, VÄDDÖ
0176-931 30
www.salnogard.se
SIARÖFÖRTEG, LJUSTERÖ
08-24 30 90
www.blidosundsbolaget.se
SVEN FREDRIKSSON BED &
BREAKFAST, NORRTÄLJE
070-209 42 43
www.svenfredriksson.com
SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV
0176-432 12
www.soderarm.com
VILLA DAGMAR, FURUSUND
070-757 57 46, 076-212 98 97
www.villadagmar.se
WIK BED & BREAKFAST,
SÖDERBYKARL
0176-27 03 22
0707-89 69 98
www.wikbnb.se
facebook.com/Wik
Bed & Breakfast i Roslagen
ÅTELLET I NORRTÄLJE
0176-70 04 50
www.atellet.se
ÖSTERHAMNS PENSIONAT, ARHOLMA
070-302 78 83
www.osterhamnspensionat.se

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?
För 500 kr per år är platsen
din. Boka till:
josefin@magasinskargard.se

Mellersta skärgården

ALWAYS OPEN B&B, VÄRMDÖ
073-651 81 27
www.alwaysopen.se

BOGESUNDS SLOTTSVANDRARHEM, VAXHOLM
08-541 750 60
www.bogesundsslottsvandrarhem.se

DJURÖNÄSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com

FÅGELBROHUS, VÄRMDÖ
08-571 419 00
www.fagelbrohus.se

GRINDA VANDRARHEM, GRINDA
08-542 494 91
www.grindawardshus.se

HENRYS SKÄRGÅRDSSERVICE, INGMARSÖ
070-421 88 63
www.henrysskargardsservice.se

IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se

STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ
08-541 385 30
www.lillsved.se

SANDHAMNS VÄRDSDHUS,
08-571 530 51
www.sandhamns-varldshus.se

STORA KALHOLMENS VANDRARHEM
070-337 82 45
www.storakalholmen.se

SVARTSÖ SKÄRGÅRDSHOTELL & VANDRARHEM, SVARTSÖ
08-542 474 00
www.svartsonorra.se

VAXHOLMS B&B, VAXHOLM
0703-725 333
www.vaxholmsbedand-breakfast.se

VILLA PARADIS B & B, VAXHOLM
0768-676 720
www.villaparadis.se
facebook.com/villaparadis

Södra skärgården

BERGS GÅRD, TROSA
070-495 49 32
www.bergsgardtrosa.se
facebook.com/bergsgardtrosa

FJÄRDLÅNG VANDRARHEM
073-595 53 03
www.enebackens.se

GRUNDETS VANDRARHEM, RÖGRUND
08-571 561 10, www.grundet.se

GULA VILLAN, UTÖ
08-501 574 10
www.gulavillanuto.se

HÄRINGE SLOTT, VÄSTERHANINGE
08-504 204 40
www.haringeslott.se

KÖRUNDA GOLF & KONFERENS-HOTELL, ÖSMO
08-520 390 30
www.korunda.se

LANDSORTS VANDRARHEM,
0732-31 90 01
www.landsortsvandrarhem.se

LOTSTORNET & SVEDTILJAS, LANDSORT
08-520 341 11, www.g-mo.se

NYNÄS HAVSBAD, NYNÄSHAMN
08-502 604 00
www.nynashavsbad.se

ORNÖ SKÄRGÅRDSHOTELL, ORNÖ
08-501 560 04
073-650 04 11
www.ornoskargardshotell.se
facebook.com/Ornö-Skärgårds-hotell

VANDRARHEM BRÄNNERIET,
0155-26 15 58
www.nynasslott.se

NÄTTARÖ GÅRD & RESORT, NÄTTARÖ
08-520 400 30
www.nattaro.se

SKÄRGÅRDSHOTELLET, NYNÄSHAMN
08-520 111 20
www.skargardshotellet.com

SMÅDALARÖ GÅRD, DALARÖ
08-501 551 00
08-501 551 35 (boka bord)
www.smadalarogard.se

STF STUDIO LAGNÖ, TROSA
0156-224 70
www.studiolagno.se

TRE SMÅ RUM I TROSA
BED & BREAKFAST, TROSA
0156-121 51
www.tresmarumitrosa.se
facebook.com/tresmarumitrosa

TROSA STADSHOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell

UTÖ VÄRDSDHUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

VEGA STADSHOTELL, NYNÄSV. 8 HANINGE
»Ett charmant och prisvärt affärs/familjehotell«
08-777 22 91
www.vegastadshotell.se

ÅGÅRDEN HOTELL, RESTAURANG & TRÄDGÅRDSBAR, TROSA
0156-400 90
www.agarden-trosa.se

Åland

KUMLINGE STUGOR & RESTAURANG KASTÖREN, KUMLINGE
+358 400 529 199
www.kumlingestugor.com

PENSIONÄT SOLHEM, MARIEHAMN
+358 18 163 22
www.visitaland.com/solhem

PARK ALANDIA HOTELL, MARIEHAMN
+358 (0)18 141 30
www.parkalandiahotel.com

SILVERSKÅR
+358 18 525 565
www.silverskar.com

Boule

GRÄDDÖ SJÖLIV
076-793 76 17
www.graddosjoliv.se

Båtuthyrning

HENRYS SKÄRGÅRDSSERVICE, INGMARSÖ
070-421 88 63
www.henrysskargardsservice.se

GRÄDDÖ SJÖLIV
076-793 76 17
www.graddosjoliv.se

NYNÄS SLOTT
0155-26 15 05

NYNÄS RESTAURANG & KAFÉ,
0725-29 46 80
www.nynasslott.se

RÄVSTENS STUGBY, GRÄSÖ
0173-360 18, www.ravsten.se

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?
För 500 kr per år är platsen din. Boka till:
josefin@magasinskargard.se

Camping

FRITIDSBYNN KAPELLSKÄRET, RÅDMANSÖ
0176-441 69
0708-800 838
www.fritidsbyn.se

SINGÖ CAMPING, SINGÖ
0175-100 25
0708-79 08 44
www.singocamping.se

TROSA HAVSBAD, TROSA
0156-124 94
www.trosahavsbad.se

UTÖ VÄRDSDHUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Cykel

BO & KAJAK, ÖREGRUND
070-280 54 42
www.bokajak.se

CARLBERG BED & BREAKFAST, BERGSHAMRA
0176-260 420
www.carlbergbo.se

FORSMARKS VÄRDSDHUS,
0173-501 00
www.forsmarkwardshus.se

GULA VILLAN, UTÖ
08-501 574 10
www.gulavillanuto.se

LANDSORT GÄSTHAMN OCH STUGOR
08-520 341 20, 0709-562 561
www.landsortsstuguthyrning.se

STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ
08-541 385 30, www.lillsved.se

ORNÖ BÅTVARV
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se

SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanhandel.se

SVARTSÖ SKÄRGÅRDSHOTELL & VANDRARHEM,
08-542 474 00
www.svartsonorra.se

VANDRARHEMMET HVILAN, NORRTÄLJE
0176-133 16
www.vandrarhemnorrtaelje.se

UTÖ VÄRDSDHUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Event/charter/båttur

CATCH & RELAX, VAXHOLM
08-544 913 20
0708-66 02 03
www.catchrelax.se

FEJAN OUTDOOR, FEJAN
0709-81 00 00, 0176-431 50
www.fejanoutdoor.se

IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66, www.idoborg.se

LINJETTCHARTER, NORRTÄLJE
0176-23 05 15, 070-571 85 50
www.linjettcharter.se

SANDKILEN HELMI, BLIDÖ
070-609 01 34, 070-246 03 48,
070-496 10 91
www.helmi.se

SEGELFARTYGET T/S CONSTANTIA
070-577 32 33
www.constantia.se

SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV
0176-432 12
www.soderarm.com

UTÖ VÄRDSDHUS, 08-504 203 00
www.utovardshus.se

VAXHOLMS BRYGGHUS, RINDÖ
072-300 00 46
www.vaxholmsbryggus.se

Fiske/sportfiske

CATCH & RELAX, VAXHOLM
08-544 913 20, 0708-66 02 03
www.catchrelax.se

STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ
08-541 385 30, www.lillsved.se

NYNÄS SLOTT, 0155-26 15 05

NYNÄS RESTAURANG & KAFÉ,
0725-29 46 80
www.nynasslott.se

RÄVSTENS STUGBY, GRÄSÖ
0173-360 18, www.ravsten.se
SKÄRGÅRDSGUIDERNA
070-512 04 05
www.skargardsguiderna.se
ÅLANDS JAKT & FISKEMUSEUM, ECKERÖ
+358 (0)18 382 99
www.jaktfiskemuseum.ax,
facebook.com/jaktfiskemuseum

Galleri/Konst/ konsthantverk

GARVAREGÅRDEN TROSA CAFÉ, MUSEUM & HANTVERKSbutik, TROSA
0793-133 094
www.garvaregardentrosa.se
RODDARHUSET I VAXHOLM
0734-34 36 10
www.roddarhuset.se
STAFFAN STRAND, HARGSHAMN
0730-817 313
www.strandsculptures.se
SUNDBODEN, ÖREGRUND
0173-133 64
www.sundboden.se
ÅLANDS JAKT & FISKEMUSEUM, ECKERÖ +358 (0)18 382 99
www.jaktfiskemuseum.ax
facebook.com/jaktfiskemuseum

Galleri/Konst/ Målarkurser

SKAPARLADAN, RÅDMANSÖ/NORRTÄLJE
070-747 76 62
www.skaparladan.se
facebook.com/skaparladan
instagram.com/skaparladan

Gokart

GOKART FÖR ALLA, MALSTA
0176-22 62 62
www.gokartforalla.se

Golf

FÅGELBROHUS, VÄRMDÖ
08-571 419 00
www.fagelbrohus.se

Grupp & ledarskaps- utveckling

ÅVENTYRENS Ö, ÅKERSBERGA
08-540 881 16
www.avynturenso.se
facebook.com/avynturenso

Gårdsbutik

BERGS GÅRD, TROSA
070-495 49 32
www.bergsgardtrosa.se
facebook.com/bergsgardtrosa
NEDERGÅRDEN, SÖDRA STAVSUDDA
070-516 54 04
www.nedergarden.com
NYNÄS SLOTT,
0155-26 15 05
NYNÄS RESTAURANG & KAFÉ,
0725-29 46 80
www.nynasslott.se
OSTMAKERIET, RINDÖ
070-726 60 59
www.ostmakeriet.se
SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ
0708-87 13 67, 070-879 69 69
www.samstorp.se
SUNDBODEN, ÖREGRUND
0173-133 64
www.sundboden.se
TOMTA KALKONFARM, GRISSLEHAMN
0175-306 90, 070-545 20 10
VÄDDÖ GÅRDSÖSMEJERI, ÄLMSTA
0176-501 03
www.vaddogardsmejeri.se

Gårdsbutik/Fiskrökeri

VÄSTERRO, LEMLAND, ÅLAND
+358 405 642 308
www.vasterro.ax,
facebook.com/vasterro

Gästhamn

DALARÖ TURISTBYRÅ & GÄSTHAMN, DALARÖ
08-501 508 66
www.dalaro.se
DJURÖNÄSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com
FRITIDSBYN KAPELLSKÄRET
070-880 08 38
www.fritidsbyn.se
GRISSLEHAMNS MARINA & CAMPING
0175-330 30 (camping),
0175-306 49 (marina)
www.grisslehamnsmarina.se
GRINDA VÄRDShUS
08-542 494 91
www.grinda.se
GRÄDDÖ MARINA, RÅDMANSÖ
0176-409 00
www.graddomarina.se
LANDSORTS GÄSTHAMN & STUGOR
08-520 341 20
0709-562 561
www.sjoblomsservice.se

LIDÖ VÄRDShUS
0176-404 99
www.lidovardshus.se
LINANÄS GÄSTHAMN, LJUSTERÖ
08-542 400 10
www.linanasgasthamn.n.se
NYNÄSHAMNS GÄSTHAMN
08-520 116 35
www.nynashamn.se/gasthamn
ORNÖ BÅTVARV
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se
SIARÖFÖRDET, LJUSTERÖ
08-24 30 90
www.blidosundsbolaget.se
UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Kajak/kanot

BO & KAJAK, ÖREGRUND
070-280 54 42
www.bokajak.se
GRINDA GÄSTHAMN, GRINDA
08-542 494 91
www.grindawardshus.se
IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se
KAJAK & UTELIV, GRÄDDÖ
0176-403 15
www.kajak-uteliv.com
LIDÖ HERRGÅRD, LIDÖ
0176-404 99
www.lidovardshus.se
STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ,
08-541 385 30, www.lillsved.se
MÖJA HAVSKJAKER
0736-546 758
www.mojahavskajaker.se
SOLBERGA GÅRD, RUNMARÖ
08-571 520 61
www.solbergagard.nu
TROSA HAVSBAD, TROSA
0156-124 94
www.trosahavsbad.se
VAXHOLMS BRYGGHUS, RINDÖ
072-300 00 46
www.vaxholmsbryggghus.se

Kajakturer

FEJAN OUTDOOR, FEJAN
0709-81 00 00, 0176-431 50
www.fejanoutdoor.se
KAJAK & UTELIV, GRÄDDÖ
0176-403 15
www.kajak-uteliv.com

Kitesurf/kurser/ kitebutik

KITEBOARDCENTER, VANADISVÄGEN 21, STOCKHOLM
Kitekurser alla dgr med vind.
Butiken öppen vard 11-15.30.
Övrig tid förbokas.
070-046 40 42
www.kiteboardcenter

Konferens

ORNÖ SKÄRGÅRDSHOTELL, ORNÖ
08-501 560 04
073-650 04 11
www.ornoskargardshotell.se
facebook.com/Ornö-Skärgårdshotell

Konferens/Bröllop

Norra Uppland

EPOKGÅRDEN, ÖREGRUND
0173-302 00
www.epokgarden.se
KOLHUSET, HÄLLNÄS
0730-910 188
www.kolhuset.com
RÄVSTENS STUGBY, GRÄSÖ
0173-360 18
www.ravsten.se

Norra Skärgården

ARHOLMA NORD, ARHOLMA
0176-560 40
www.arholmanord.se
LIDÖ HERRGÅRD, LIDÖ
0176-404 99
www.lidovardshus.se
PENSIONAT GRANPARKEN, NORRTÄLJE
0176-103 54
www.granparken.com, facebook.com/pensionat-granparken
RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD, GRÄDDÖ
0709-701 901
www.radmansobygdegard.se
RÄNÄS SLOTT, RÄNÄS
0175-747 00
www.ranasslott.se
SALNÖ GÅRD, VÄDDÖ
0176-931 90
www.salnogard.se
SIARÖFÖRDET, LJUSTERÖ
08-24 30 90
www.blidosundsbolaget.se
SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV
0176-432 12
www.soderarm.com
ÖSTERHAMNS PENSIONAT, ARHOLMA
070-302 78 83
www.osterhamnspensionat.se

Mellersta Skärgården

BOGESUNDS SLOTTSVANDRARHEM, VAXHOLM

08-541 750 60
www.bogesundsslottsvandrarhem.se
BULLANDÖ KROG, VÄRMDÖ
08-571 458 54
www.bullandokrog.se
CATCH & RELAX, VAXHOLM
08-544 913 20, 0708-66 02 03
www.catchrelax.se

DJURÖNÅSET, DJURÖ

08-571 490 00
www.djuronaset.com
FÅGELBROHUS, VÄRMDÖ
08-571 419 00
www.fagelbrohus.se
GRINDA VÄRDHUS, GRINDA
08-542 494 91
www.grindawardshus.se
IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se

STF LILLSVEDS VANDRARHEM, VÄRMDÖ

08-541 385 30
www.lillsved.se
NÄSSLINGEN RESORT, LJUSTERÖ
08-542 472 00
www.nasslingen.se

SEGELFARTYGET T/S CONSTANTIA

070-577 32 33
www.constantia.se
ÄVENTYRENS Ö, ÅKERSBERGA
08-540 881 16
www.avenyrenso.se
facebook.com/avenyrenso

Södra Skärgården

BERGS GÅRD, TROSA

070-495 49 32
www.bergsgardtrosa.se
facebook.com/bergsgardtrosa
GRUNDETS VANDRARHEM, RÖGRUND

08-571 561 10, www.grundet.se

GULA VILLAN, UTÖ

08-501 574 10
www.gulavillanuto.se

HÄRINGE SLOTT, VÄSTERHANINGE

08-504 204 40
www.haringeslott.se

LAGNÖ STUDIO, TROSA

0156-224 70
www.studiolagno.se

LANDSORTS VANDRARHEM

08-520 341 05
www.landsort.com

LOTSTORNET & SVEDTILJAS,

LANDSORT

070-542 80 48, www.g-mo.se

NYNÄS SLOTT, 0155-26 15 05

NYNÄS RESTAURANG & KAFÉ,

0725-29 46 80

www.nynasslott.se

SMÅDALARÖ GÅRD, DALARÖ

08-501 551 00
08-501 551 35 (boka bord)
www.smadalarogard.se
TROSA STADSHOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell
UTÖ VÄRDHUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Kosafari

VÄDDÖ GÅRDSMEJERI, ÄLMSTA

0176-501 03
www.vaddogardsmejeri.se

Kiosk/Servering/ Minilivs

SINGÖ CAMPING, SINGÖ

0175-100 25, 0708-79 08 44
www.singocamping.se
UTÖ VÄRDHUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Krogar/cafeer

Norra Uppland

ADAS KAFÉ & BAGERI, ÖSTHAMMAR

0173-129 99
www.adaskafe.se
CALLES FISK, HÄLLNÄS
0294-231 10, 070-559 86 78
www.kallesfisk.nu

EDS HANDELSTRÄDGÅRD, ÖSTHAMMAR

073-64 65 925 (öppnar 1 april)
www.edstradgard.se

KOLHUSET, HÄLLNÄS

0730-910 188
www.kolhuset.com

NORRSKEDIKA HOTELL,

NORRSKEDIKA

0173-150 55
www.gamlajarnhandeln.se

SUNDBODEN, ÖREGRUND

0173-133 64,
www.sundboden.se

ÖRSKÄRS FYR, VANDRARHEM

& SERVERING

0173-340 21
www.orskarsfyr.se

Norra skärgården

ANKARET RESTAURANG & BISTRO,

ÄLMSTA

0176-520 20

www.ankaret.net

ARHOLMA NORD, ARHOLMA

0176-560 40
www.arholmanord.se
CAFÉ TRUTEN, RÖDLÖGA
0176-870 60 (sommartid)
www.rodlogaboden.se
FURUSUNDS VÄRDHUS, FURUSUND
0176-803 44
www.facebook.com/Furusund
HAVSPIREN, NORRTÄLJE
0176-162 20, 0707-260 291
www.havspiren.se

KRÖNS TRÄDGÅRD, VÄDDÖ

0176-510 41
www.kronstradgard.se

KVARNUDDEN KAFÉ, GRÄDDÖ

0176-400 50 (sommartid)

www.kvarnudden.se

L8 I HAMNEN, GRISSLEHAMN

0175-305 35 (sommartid)

www.l8ihammen.se

LOTSVILLAN PAD THAI,

SIMPNÄS-BJÖRKÖ

0176-525 12 (sommartid)

www.sirpercys.se

PENSIONAT GRANPARKEN,

NORRTÄLJE, 0176-103 54

www.granparken.com,
facebook.com/pensionat-granparken

PIZZERIA GRÄDDÖ, GRÄDDÖ

0176-400 11

RESTAURANG KINA THAI,

ÖSTHAMMAR, 0173-175 54

SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ

0708-87 13 67, 070-879 69 69

www.samstorp.se

SIARÖFORTET, LJUSTERÖ

08-24 30 90
www.blidosundsbolaget.se

SIMPNÄS HAMNKAFFÉ, VÄDDÖ

070-974 91 92
www.cafeet.se

SOLBRÄNNAN RESTAURANG

& CAFE, ÖSTERSKÄR

08-540 609 09
www.solbrännan.se

VÄDDÖ GÅRDSMEJERI, ÄLMSTA

0176-501 03
www.vaddogardsmejeri.se

ÅTELLET I NORRTÄLJE

0176-70 04 50, www.atellet.se

Mellersta skärgården

BOGESUNDS SLOTTSVANDRARHEM,

VAXHOLM, 08-541 750 60

www.bogesundsslottsvandrarhem.se

BULLANDÖ KROG, VÄRMDÖ

08-571 458 54
www.bullandokrog.se

DJURÖNÅSET, DJURÖ

08-571 490 00
www.djuronaset.com

FÅGELBROHUS, VÄRMDÖ

08-571 419 00
www.fagelbrohus.se

GRINDA VÄRDHUS,

08-542 494 91

www.grindawardshus.se

INGMARSÖ KROG, 08-542 468 00

www.ingmarsokrog.com

MÖJA VÄRDHUS, 08-571 616 10

www.mojavardshus.se

NEDERGÅRDEN, SÖDRA STAVSUDDA

070-516 54 04
www.nedergarden.com

OSTMAKERIET, RINDÖ

070-726 60 59
www.ostmakeriet.se

PÄRLAN PÅ MÖJA, MÖJA

08-571 641 85
www.parlanpamoja.se

RÖKERIET FJÄDERHOLMARNÄS

08-716 50 88
www.rokeriet-fjaderholmarna.se

SANDHAMNS VÄRDHUS

08-571 530 51
www.sandhamns-vardshus.se

SOLBRÄNNAN RESTAURANG & CAFÉ,

ÖSTERSKÄR/ÅKERSBERGA

08-540 609 09
www.solbrännan.se

facebook.com/Solbrännan- Restaurang-Café

SÅBY SÅTERI, INGARÖ

08-570 267 00
www.sabysateri.se

WALLES BAKFICKA, LJUSTERÖ

073-903 83 99
www.wallesbakficka.se

VAXHOLMS BRYGGHUS, RINDÖ

072-300 00 46
www.vaxholmsbryggshus.se

VAXHOLMS HEMBYGDSGÅRDS CAFÉ,

08-541 319 80
www.facebook.com/vaxholms-hembygdsgardsfika

VAXHOLMS KASTELL,

08-12 00 48 70
www.kastellet.com

VÅR GÅRD SALTSJÖBADEN

08-748 77 00, www.vargard.se

WIKSTRÖMS FISK, MÖJA

08-571 641 70
www.wikstromsfisk.se

ÖSTANÅ SJÖKROG, ÖSTANÅ FÄRJELÅGE

08-543 531 00
www.ostanasjokrog.se

Södra skärgården

BÅTSHAKET, ÅLÖ

08-501 574 63
www.batshaket.se (sommartid)

FINA FISKEN, TROSA

0156-138 47
www.finafisken.se

GARVAREGÅRDEEN TROSA CAFÉ,

MUSEUM & HANTVERKSbutik, TROSA

0793-133 094
www.garvaregardentrosa.se

HÄRINGE SLOTT, VÄSTERHANINGE

08-504 204 40
www.haringeslott.se

KÖRUNDA GOLF & KONFERENSHO-

TELL, ÖSMO/NYNÄSHAMN

08-520 390 30
www.korunda.se

LOTSTORNET & SVEDTILJAS, LANDSORT
070-542 80 48
www.g-mo.se

LANDSORTS GÄSTHAMN & STUGOR,
08-520 341 20
0709-562 561
www.landsortsstuguthyrning.se

LÄGET HAMNKROG & BAR, OXELÖSUND
0155-334 50
070-666 03 03
www.lagethamnkrog.se

NILSSONS BAGERI, TROSA/NYKÖ-PING
0156-123 94 (Trosa),
0155-212 325 (Nyköping)
www.mekkakonditori.se

NYNÄS HAVSBAD, NYNÄSHAMN
08-520 604 00
www.nynashavsbad.se

NYNÄS SLOTT, 0155-26 15 05

NYNÄS RESTAURANG & KAFÉ,
0725-29 46 80
www.nynasslott.se

NÄTTARÖ GÅRD & RESORT, NÄTTARÖ
08-520 400 30, www.nattaro.se

ORNÖ BÅTVARV, ORNÖ
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se

SMÅDALARÖ GÅRD, DALARÖ
08-501 551 00
08-501 551 35 (boka bord)
www.smadalarogard.se

STENSUNDS FOLKHÖGSKOLA, TROSA
0156-532 00
www.stensund.se

TRE SMÅ RUM I TROSA BED & BREAKFAST, TROSA
0156-121 51
www.tresmarumitrosa.se
facebook.com/tresmarumitrosa

TROSA HAVSBAD, 0156-124 94
www.trosahavsbad.se

TROSA STADSHOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell

UTÖ VÄRDShUS, 08-504 203 00
www.utovardshus.se

VEGABAREN, NYNÄSV. 8 HANINGE
»Sveriges grönaste hamburgare. Valfria färska grönsaker. Över 100 maträtter.«
08-777 20 58
www.vegabaren.se

ÅGÅRDEN HOTELL, RESTAURANG & TRÄDGÅRDSBAR, TROSA
0156-400 90
www.agarden-trosa.se

Åland

SILVERSKÅR
+358 18 525 565
www.silverskar.com

Livsmedel

GRINDA LANTHANDEL, GRINDA
08-542 494 91
www.grindawardshus.se

INGMARSÖ LIVS, INGARSÖ
08-542 460 20
ingmarso.livs@telia.com

ICA BAROMETERN, VÄDDÖ
0176-930 04
www.ica.se

ICA GRÄDDÖ SKÄRGÅRDSHANDEL
0176-400 12

ICA KASTBERGS, HÅLLNÄS
0294-220 05
www.ica.se/kastbergs

ICA KVANTUM FLYGFYREN, NORRTÄLJE
0176-757 00
www.ica.se/flygfyrenonline

ICA NÄRA ÖREGRUND
0173-313 10
www.ica.se facebook.com/icaoregrund

ICA TORGET, SKÅPLINGE
0294-102 55, www.ica.se

ICA VÄDDÖ KASSEN, ÄLMSTA
0176-778 80

LANDSORTS GÄSTHAMN & STUGOR
08-520 341 20, 0709-562 561
www.sjoblomsservice.se

LINANÄS GÄSTHAMN, LJUSTERÖ
08-542 400 10
www.linanastgasthamn.se

NORRA STAVSUDDA HANDEL
08-571 650 78
www.stavsudda-handel.se

NÄTTARÖ LIVS, NÄTTARÖ
08-520 400 15

SPILLERSBODA LANTHANDEL
0176-22 10 01
facebook.com/spillersboda-lanthandel

SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanthandel.se

TORÖ LANTHANDEL
08-520 310 03
www.torobutik.se

Lägerverksamhet

SEGELFARTYGET T/S CONSTANTIA
070-577 32 33
www.constantia.se

ÄVENTYRET VÄSSARÖ
0173-371 19
www.aventuretvassaro.se

Marina/Varv

BERGSHAMRA VARV,
0176-26 20 68
www.bergshamravarv.se

DYVIKS MARINA, ÅKERSBERGA
08-543 543 00
www.dyvik.se

GRÄDDÖ MARINA, RÅDMANSÖ
0176-409 00
www.graddomarina.se

GRÅSKÖ BÅTVARV
0176-452 55
0708-53 63 13
www.graskobatvarv.se

LAGERVIKS BÅTVARV, BLIDÖ
0176-820 04
www.lagerviks.se

KANHOLMSFJÄRDENS MARINA, DJURHAMN, 08-571 631 64
www.kanholmsfjordensmarina.se

Öppet mån-fre 7.30-16.30

ORNÖ BÅTVARV,
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se

RAMSMORA VARV, LJUSTERÖ
08-542 400 00
www.ramsmora.se

SKÄRGÅRDSVARVET, GRÄDDÖ
0730-29 39 49
www.skargardsvarvet.se

SVINNINGE MARINA, ÅKERSERGA
08-540 631 55
www.svinningemarina.se

ÖREGRUNDS BÅTVARV, ÖREGRUND
0173-304 23
www.oregrundsbatvarv.se

Minigolf

LINANÄS GÄSTHAMN, LJUSTERÖ
08-542 400 10
www.linanastgasthamn.se

SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ
0708-87 13 67, 070-879 69 69
www.samstorp.se

TROSA HAVSBAD, TROSA
0156-124 94
www.trosahavsbad.se

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Motorcykeluthyrning

HARLEY RENTAL, ÅLAND
+358 457 313 4111
+358 457 530 0922
www.axmotorcycles.com

Museum

BATTERI ARHOLMA KUSTFÖRSVARSMUSEUM, ARHOLMA
0176-560 40
www.batteriarholma.se

GARVAREGÅRDEN MUSEUM, TROSA
0156-122 20

KLAVERENS HUS, LÖVSTABRUK
076-904 89 16
www.klaverenshus.se

KLUBB MARITIM, OXELÖSUND
073-815 74 52
klubbmartim.weebly.com

KNUTMASSOMUSÉET KVARNEN, GIMO,
0173-867 95, www.knutmasso.se

MUSEET HAMN, FISKSÄTRA
08-570 311 10
www.hamnmuseum.se

MÖJA HEMBYGDMUSEUM, MÖJA
0705-73 83 13
www.hembygd.se/stockholm/moja

NYNÄS SLOTT, 0155-26 15 05
www.nynasslott.se

NYNÄSHAMNS JÄRNVÄGSMUSEUM
08-570 311 10
www.njm.nu

ORNÖ MUSEUM, 070-796 18 18
www.ornomuseum.se

OXHÄLSÖ BÅTSMANSTORP, BLIDÖ
070-377 54 11
www.hembygd.se/blido

ROLAND SVENSSON MUSEET, MÖJA
070-553 973 23
www.moja.nu/roland-svensson-museet

SEGELFARTYGET T/S CONSTANTIA
070-577 32 33
www.constantia.se

SIARÖFÖRDET, LJUSTERÖ
08-24 30 90
www.blidosundsbolaget.se

SJÖFARTSMUSEET, ÄLMSTA
0176-502 59
www.sjofartsmuseet.se

SKÄRGÅRDSMUSEET, STAVSNÄS
08-571 501 15
www.skargardsmuseet.org

NATURUM STENDÖRREN, TROSA/NYKÖPING, 0155-26 31 80
www.naturumstendorren.se

VAXHOLMS FÄSTNINGSMUSEUM
08-12 00 48 70
www.vaxholmsfastning.se

ÅLANDS FOTOGRAFISKA MUSEUM, BASTÖVÄGEN 7, PÅLSBÖLE
+358 (0)18 439 64,
aland.fotografiska.museum@aland.net
www.alandsfotografiska-museum.com

ÅLANDS JAKT OCH FISKEMUSEUM, KÄRINGSUND/ECKERÖ
+358 18 382 99
+358 40 588 67 16
www.jaktfiskemuseum.ax
facebook.com/jaktfiskemuseum

SANDKILEN HELMI, BLIDÖ
070-609 01 34, 070-246 03 48,
070-496 10 91
www.helmi.se

SEGELFARTYGET T/S CONSTANTIA
070-577 32 33
www.constantia.se

Sjöpolisen

SJÖPOLISEN I STOCKHOLMS LÄN
010-563 73 26
Tips till sjöpolisen 114 14
www.polisen.se
www.batsamverkan.se

Sjöräddningen

(vid allvarlig olycka ring 112)
Arkösund, 0705-80 81 24
Möja, 0705-80 81 22
Räfsnäs, 0705-80 81 18
Trosa, 0705-80 81 23
Stockholm, 0705-80 82 01
Öregrund, 0705-80 81 17

Sjötaxi/rederier

BLIDÖSUNDSBOLAGET
08-34 30 90
www.blidosundsbolaget

ECKERÖ LINJEN, GRISSLEHAMN-ECKERÖ
0176-258 00
+358 18 28 300
www.eckerolinjen.se

NORRA SKÄRGÅRDSTRAFIKEN, BLIDÖ, 070-932 97 95

PER ELIASSONS SJÖTJÄNST
070-660 03 62 (sommartid)
www.per-eliasson.se

ROSLAGENS SJÖTRAFIK, SANDHAMN
070-691 38 58
www.roslagenssjotrafik.se

SOLBERGA GÅRD, RUNMARÖ
08-571 520 61
www.solbergagard.nu

SKÄRGÅRDSTJÄNSTER, YXLAN
070-537 90 19, www.taxibat.nu

TROSA REDERI
073-655 18 21
www.trosarederi.se

SKÄRGÅRDSTRAFIK & CHARTER, STAVSNÄS
08-571 501 00, www.battaxi.se

UTÖ VÄRDShUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

UTÖ REDERI AB
08-679 58 30 (turupplysning)
08-571 546 10 (godsbokning)
08-501 570 25 (kontoret)
www.utorederi.se

WAXHOLMSBOLAGET
08-679 58 30 (turupplysning)
www.waxholmsbolaget.se

Spa/relax

DJURÖNÄSET, DJURÖ
08-571 490 00
www.djuronaset.com

NYNÄS HAVSBAD, NYNÄSHAMN
08-502 604 00
www.nynashavsbad.se

TROSA STADSHOTELL, TROSA
0156-170 70
www.trosastadshotell.se
facebook.com/trosastadshotell

Stugor

Östhammar/Öregrund

BO & KAJAK, ÖREGRUND
070-280 54 42, www.bokajak.se

EPOKGÅRDEN, ÖREGRUND
0173-302 00
www.epokgarden.se

RÄVSTENS STUGBY, GRÄSÖ
0173-360 18, www.ravsten.se

ÖRSKÄRS FYR, VANDRARHEM & SERVERING
0173-340 21, www.orskarsfyr.se

Norra Skärgården

BERIT BERGEN, BLIDÖ
Stuga 4-bäddar, WC/dusch, kök
0176-818 60, 0728-90 12 26

FRITIDSBYNN KAPELLSKÄRET, RÅDMANSÖ
0176-441 69, 0708-800 838
www.fritidsbyn.se

KVARNUDDEN B&B, GRÄDDÖ,
0176-400 50
www.kvarnudden.se

LIDÖ VÄRDShUS, LIDÖ
0176-404 99
www.lidovardshus.se

SINGÖ CAMPING, SINGÖ
0175-100 25, 0708-79 08 44
www.singocamping.se

Mellersta Skärgården

FJÄRDEN
070-832 88 63, www.fjarden.se

GRINDA STUGBY, GRINDA
08-542 494 91
www.grindawardshus.se

GULA VILLAN, UTÖ
08-501 574 10
www.gulavillanuto.se

HENRYS SKÄRGÅRDSSERVICE, INGMARSÖ, 070-421 88 63
www.henrysskargardsservice.se

HUSARÖBRÖDERNA ÖSTERMAN, HUSARÖ, 070-934 96 50
www.husaro.se

IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se

STOCKHOLMS SKÄRGÅRDSTUGOR

08-570 231 31
www.skargardsstugor.se

SVARTSÖ SJÖBODAR, SVARTSÖ
08-542 471 10
www.svartsosjobodar.se

VILLA PARADIS B & B, VAXHOLM
0768-676 720
www.villaparadis.se
facebook.com/villaparadis

Södra Skärgården

LANDSORTS GÄSTHAMN & STUGOR
08-520 341 20, 0709-562 561
www.landsortsstuguthyrning.se

NYNÄS SLOTT,
0155-26 15 05

VANDRARHEM BRÄNNERIE,
0155-26 15 58
www.nynasslott.se

ORNÖ BÅTVARV,
08-501 581 00
www.ornobatvarv.se

TROSA HAVSBAD,
0156-124 94
www.trosahavsbad.se

UTÖ STUGA,
070-251 01 21,
www.utostuga.se

Hela skärgården

STUGFÖRMEDELING KUSTNÄRA
076-049 41 60
www.kustnarastugor.se

STUGSOMMAR
020-625 625
www.stugsommar.se

Åland

KUMLINGE STUGOR & RESTAURANG KASTÖREN
+358 400 529 199
www.kumlingestugor.com

Svävare

SVISCHAIR, SVARTSÖ
070-211 13 81
www.svischair.se

Turistbyråer

DESTINATION DALARÖ
08-501 508 00, www.dalaro.se

LÖVSTABRUKS TURISTINFORMATION
0295-202 20,
0295-214 06 (bokning)
www.vallonbruken.nu,
www.bokauppland.se

MUSKÖ TURISTBYRÅ
08-500 454 10
www.ludvigberg.se

MÖJA TURISM

08-571 640 53
www.mojaturistinfo.se

NYKÖPINGS TURISTBYRÅ
0155-24 82 00
www.visitnykoping.se

NYNÄSHAMNS TURISTBYRÅ
08-520 737 00
www.visitnynashamn.se

ORNÖ TURISTBYRÅ
08-501 563 05
www.orno.se

OXELÖSUNDS TURISTBYRÅ
0155-383 50
www.visitoxelosund.se

TROSA TURISTCENTER
0156-522 22
www.trosa.com

UTÖ TURISTBYRÅ
08-501 574 10
www.utoturistbyra.se

VAXHOLMS TURISTBYRÅ
08-541 314 80

VISIT ROSLAGEN
0767-650 660
www.roslagen.se

VISIT VÄRMDÖ
08-570 346 09
www.varmdo.se

VÄDDÖBYGDENS TURISTINFORMATION
www.vaddobygden.se

ÅLANDS TURISTFÖRBUND
+358 (0)18 240 00
www.visitaland.com

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?
För 500 kr per år är platsen
din. Boka till:
josefin@magasinskargard.se

Tälthotell

FEJAN OUTDOOR, FEJAN
0176-431 50
www.fejanoutdoor.se

Vattenskidor/ Wakeboard

VILLA PARADIS B & B, VAXHOLM
0768-676 720
www.villaparadis.se
facebook.com/villaparadis

Vilt Safari

SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ
0708-87 13 67, 070-879 69 69
www.samstorp.se

Vinprovning

VINPROVNING ENOGASTRONOMISKA UPPELSENER
Systembolaget Sök dryck/
Gustavino, 070-798 24 48
www.gustavino.se

Yoga

IDÖBORG KONFERENS & RETREAT
08-571 590 66
www.idoborg.se

Örn & Sölsafariteter

SKARGÅRD – GUIDADE SEGLINGSTURER, NYNÄSHAMN
070-572 19 17
www.skargard.eu

Övrigt

Apotek/systemombud

ICA GRÄDDÖ SKÄRGÅRDSHANDEL
0176-400 12
LJUSTERÖ GÄSTHAMN
08-542 400 10
www.linanasgasthamn.se
SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanhandel.se

Arkitekt

KREAPLAN ARKITEKTKONTOR, ÖSTHAMMAR
0173-100 10, 070-638 39 28
www.kreaplan.se

Badrock/handduk

MIKLAGÅRD, TÄBY
www.miklagard.nu

Bank

ROSLAGENS SPARBANK, NORRTÄLJE
0176-771 00
www.roslagenssparbank.se

Bastu/försäljning

BASTUSPECIALISTEN
08-445 14 10
www.bastuspecialisten.se

Bergsprängning

NJ MARK, NORRTÄLJE
070-602 32 42

Bio

STUDIO LAGNÖ, TROSA
0156-224 70,
www.studiolagno.se

Blommor

SARAS BLOMMOR, SKÄRPLINGE
0294-51 27 27

Bogsering

SJÖENTREPRENADER, INGMARSÖ
070-347 49 01
www.sjoentreprenader.se

Bondgård

BERGS GÅRD, TROSA
070-495 49 32
www.bergsgardtrosa.se
facebook.com/bergsgardtrosa
SAMSTORPS GÅRD, RÅDMANSÖ
0708-87 13 67, 070-879 69 69
www.samstorp.se
VÄDDÖ GÅRDSMEJERI, ÄLMSTA
0176-501 03
www.vaddogardsmejeri.se

Bryggeri

NYNÄHAMNS ÅNGBRYGGERI
08-520 212 13, www.nyab.se
VÅSTERGÅRDEN BRYGGERI, NORRTÄLJE
070-580 38 57
www.vg-bryggeri.se

Bryggor

MARINFLYTBRYGGAN, SPILLERSBODA
0176-22 16 35
www.marinflytbryggan.se
SJÖENTREPRENADER, INGMARSÖ
070-347 49 01
www.sjoentreprenader.se

Bränneri

NORRTÄLJE BRENNERI, LOHÄRAD
0176-22 71 30
www.norrteljebrenneri.se

Bygg/byggtjänster

BEIJER BYGGMATERIAL, ÖSTHAMMAR
075-241 29 80
www.beijerbygg.se
BLIDÖ BYGG & SJÖTRANSPORTER
070-932 97 95
tommy.bygg@telia.com
FROMS BYGG, NORRTÄLJE
070-770 03 08
GRÄDDÖ BYGG & SNICKERI, RÅDMANSÖ, 070-723 41 20
www.graddobygg.se
MAGNUS FALK ENTR, ÖSTHAMMAR
0173-500 25
www.falkentreprenad.com

MATSSON & THOLÉN, NORRTÄLJE
0733-11 99 91
www.mtbygger.se
NIKLAS GUSAVSSON BYGG, YXLAN
0768-81 61 77, www.ngbygg.se
NORRTÄLJE SNICKERI
0709-480 326
PA BYGG & INREDNING, ÖSTHAMMAR
073-023 57 64
www.pabygginredning.se
SÄLLSTRÖM BYGG, BERGSHAMRA
0708-26 13 34
www.sallstrombygg.se
TOTTE GRÖNWALL SNICKERI, FURUSUND
0709-40 82 38

Byggbesiktning

WINGE BYGGKONSULT, NORRTÄLJE
072-553 33 55
www.wingebyggkonsult.se

Båt/Byggvård/Kurser

BÅT & BYGGNADSVÅRD I ROSLAGEN, VRETA, 072-585 18 43
www.bbviroslagen.se

Båtförsäljning/ Båttillbehör

BÅTMAGNETEN, VÄRMDÖ
08-571 685 70
www.batmagneten.se
HONDA MARINE
www.honda-eu.com
ÄLMSTA ALUMINIUMBÅTAR AB – VÄDDÖ BÅTCENTER AB
0176-503 44
kontakt@vaddobatcenter.se
www.vaddobatcenter.se
Vard 10-17, lör 10-14

Båtbyggeri

ERIKSSONS BYGGERI & BÅTBYGGAR-SKOLA, INGMARSÖ,
0733-52 20 04
www.trabatar.net

Båtförvaring/service

RAMSMORA VARV, LJUSTERÖ
08-542 400 00,
www.rasmora.se

Båtmotorer

Försäljning & Service – Johnson, Evinrude E-tec G2, Tohatsu, Honda m fl
ÄLMSTA ALUMINIUMBÅTAR AB – VÄDDÖ BÅTCENTER AB
0176-503 44
kontakt@vaddobatcenter.se
www.vaddobatcenter.se
Vard 10-17, lör 10-14

Båttillbehör

GRÄDDÖ MARINA, RÅDMANSÖ
0176-409 00
www.graddomarina.se
LÖTENS MEKANISKA/DREVDALAR, SKÄRPLINGE
070-224 66 48, www.drevdelar.se
MARIN DECOR, ÖREGRUND
0173-305 10, www.marindecor.se

Båtservice

Vinterförvaring o service, båtar o utombordare, bottenfärger o tillbehör.
ÄLMSTA ALUMINIUMBÅTAR AB – VÄDDÖ BÅTCENTER AB
0176-503 44
kontakt@vaddobatcenter.se
www.vaddobatcenter.se
Vard 10-17, lör 10-14

Bärgning/Bogsering

SKÄRGÅRDSTJÄNSTER, YXLAN
070-537 90 19
www.skargardstjanst.eu

Catering

BOGESUNDS SLOTTSVANDRARHEM, VAXHOLM, 08-541 750 60
www.bogesundsslottsvandrarhem.se
BULLANDÖ KROG, VÄRMDÖ
08-571 458 54
www.bullandokrog.se
SIR PERCYS CATERING, SIMPNÄS
0176-525 12, 070-175 91 88
www.sirpercyscatering.se
SKÄRGÅRDSCATERING, GRÄSÖ
073-971 51 12
www.skargardscatering.se
ÖRÄTT, SVARTSÖ
08-542 47 010, www.oratt.se
ÖSTERHAMNS PENSIONAT, ARHOLMA
070-302 78 83
www.osterhamnspensionat.se

Delikatesser

OSTMAKERIET, RINDÖ
070-726 60 59
www.ostmakeriet.se
KOLHUSET, HÄLLNÄS
0730-910 188
www.kolhuset.com

Delikatesskorgar

ROSLAGSKNALLEN, REFSNÄS
070-600 65 50

Ekokött

BERGS GÅRD, TROSA
070-495 49 32
www.bergsgardtrosa.se
facebook.com/bergsgardtrosa

Elbilar

EPTON TRADING
08-10 82 83
www.epton.se

Elservice/installation

GRÄDDÖ ELINSTALLATIONER
0709-556 636, www.graddoel.se

Elteknik/Larm/ Nätverk/Antennsystem

ALDÉNS EL, NORRTÄLJE
0176-28 48 50
www.aldensel.se

Entreprenad

GRÄSKÖ ARKIPELAGSERVICE
0708-45 58 63
arkipelagservice@telia.com

Entreprenad/ Markarbeten

**SÖREN GUSTAVSSON ENTR,
ÖSTHAMMAR**
070-222 02 02
www.sorengustavssonentreprenad
_osthammar.clearsearch.se

Fasadmålning

STRÖMBERGS RÖDFÄRGSMÅLNING
070-592 15 31

Fastigheter

BESQAB/NORRBERGET, VAXHOLM
www.besqab.se
LJUSTERÖ SKÄRGÅRDSBY
www.ljusteroskargardsby.se
ÅKE BERGDAHL FASTIGHETER, TROSA
0156-222 75

Fastighetsförmedling

DALARÖ SKÄRGÅRDSFÖRMEDLING
08-501 518 80
www.dalartoskargard.se

Festlokal/bygdegård

BERGS GÅRD, TROSA
070-495 49 32
www.bergsgardtrosa.se
facebook.com/bergsgardtrosa
**PENSIONAT GRANPARKEN,
NORRTÄLJE**
0176-103 54
www.granparken.com,
facebook.com/pensionat-
granparken
**RÅDMANSÖ BYGDEGÅRD,
GRÄDDÖ**
0709-701 901
www.radmansobygdegard.se

Fisk

CALLES FISK, HÄLLNÄS
0294-231 10, 070-559 86 78
www.kallesfisk.nu

Frisör

GRÄDDÖSALONGEN
0176-401 41
ingela.wickman@hotmail.com

Färg/Golv

**NORDSJÖ IDE & DESIGN,
ÖSTHAMMAR**
0173-212 35, 070-787 87 68
www.roslagensgolv.se

Glass/ost

VÄDDÖ GÅRDSMEJERI, ÄLMSTA
0176-501 03
www.vaddogardsmejeri.se

Grill/kiosk

LJUSTERÖ KIOSK & GRILL
08-542 422 31

Grus/jord

JIDSTRANDS ENTREPRENAD, BLIDÖ
070-562 33 88
**REDERIAB SKÄRGÅRDSGRUS,
GÄLLNÖBY**
www.skargardsgrus.se
070-571 95 80
SKÄRPLINGE GRUS, GRIGGEBÖ
070-312 31 32
WESTERBERGS GRUS, DJURÖ
070-349 22 04
www.nordanvind.se

Gräv/muddring

SJÖENTREPRENADER, INGMARSÖ
070-347 49 01
www.sjoentreprenader.se

Hydraulik

NYSTRÖMS MOTOR, SNESSLINGE
0173-140 04
www.nystromsmotor.se
ÖSTHAMMARS INDUSTRIHYDRAULIK
0173-25 28 50
www.industrihydraulik.se

Industriteknik

RITAB, ROSLAGENS INDUSTRITEKNIK AB
0173-217 90
www.ritab.se

Inredare/Stylist

**INDOOR STYLING & DESIGN,
NORRTÄLJE, 0708-118 656**

Inredning/Hantverk/ Present

ART BY ANGELA
www.angelaalden.se
BREVIKSLOGEN, RÅDMANSÖ
0176-428 06
CALLES FISK, HÄLLNÄS
0294-231 10, 070-559 86 78
www.kallesfisk.nu
ENGELBREKTSON & CO
www.flaggbutik.se
HANTVERKETS HUS, LEUSTABRUK
www.hantverketshus.se
JESS OF SWEDEN, ÖSTHAMMAR
www.jessofsweden.se
KULANS BOD & GALLERI, BLIDÖ
070-517 12 53, www.kulan.org
LILLA PARADISET, TROSA
0156-137 53
www.lillaparadiset.com
LEUFSTA HANDKRAFT, LEUSTABRUK
www.leufstahandkraft.se
MAUDS HEMSLÖJD, RÄFSNÄS
0176-403 92
NEDERGÅRDEN, SÖDRA STAVSUDDA
070-516 54 04
www.nedergarden.com
NYNÄS SLOTT, 0155-26 15 05
NYNÄS RESTAURANG & KAFÉ,
0725-29 46 80
www.nynasslott.se

PAPPERSSTUGAN, ÄLMSTA
0176-523 69
www.pappersstugan.com
PLURR
08-542 437 00, www.plurr.se
SJÖBUTIKEN, www.sjobutiken.se
**SJÖPRICKEN KERAMIKVERKSTAD,
LANDSORT**
08-520 341 05, 073-231 90 01
www.landsort.com
SOLBERGA GÅRD, RUNMARÖ
08-571 520 61
www.solbergagard.nu
SUNDBODEN, ÖREGRUND
0173-133 64, 0709-46 84 18
www.sundboden.se
WESTERBLOMS SPILLERSBODA
0708-55 57 29
www.westerbloms.se
**ÅLANDS JAKT & FISKEMUSEUM, ECK-
ERÖ, +358 (0)18 382 99**
www.jaktfiskemuseum.ax,
facebook.com/jaktfiskemuseum

Kakel/badrum

**ÅKERLUNDS GRUND &
BETONGFÖRÄDLING**
070-795 48 51

Kamin/spis

ELDABUTIKEN, NORRTÄLJE
0176-142 00
www.soderlindsvedspisar.se
SKORSTENMÄSTAREN, SALTSJÖ-BOO
0727-102 207, 08-10 22 00
www.lagaskorsten.se

Kapellmakare/interiör

TRÅDRULLEN ELMSTA, ÄLMSTA
0176-509 14, 073-026 90 80
www.tradrullen.se

Kläder

4WORK YRKESKLÄDER, NORRTÄLJE
010-199 35 30, www.4work.se
Underkläder & Assecoirer
PEP'N CHILLI, ÖREGRUND & HÄLLNÄS
www.pepnchilli.se

Knivslipning/ Uthyrning av fällor/ Hantverk

**GRÄVLINGS NATURPRODUKTER,
GRÄSÖ, 070-327 54 21**
www.gravlingsnaturprodukter.se

Konstprojekt

HÄLLNÄS KONSTKOLONI
www.hallnaskonstkoloni.com

Kustlab

SLU, ÖREGRUND
www.slu.se

Kök/Inredning

KÖKSODEN, SEBENDE
0176-126 63
www.koksboden.net

Lägenheter

JM/SENIORGÅRDEN, GUSTAVSBERG
www.jm.se
ROSLAGSBOSTÄDER, NORRTÄLJE
0176-20 75 00
www.roslagsbostader.se
ÖSTHAMMARSHEM
www.osthammarshem.com

Markiser/persienner/ gardiner

JANSSONS MARKISER, NORRTÄLJE
0176-177 95
www.janssonsmarkiser.com

Marknadsföringsportal

ANLITA OSS, www.anlitaoss.se

Maskiner

SKÄRPLINGE MASKIN
0294-221 51

Muddring

GÄVLEBORGS SJÖSANERING
070-607 61 42
www.sjosanering.se

Musteri

NORRTELJE MUSTERI, NORRTÄLJE
070-776 74 81
facebook.com/norrteljemusteri
VÄDDÖ MUSTERI
www.vaddomusteri.se

Måleri

STRÖMBERGS RÖDFÄRGSMÅLNING
070-592 15 31
christer_stromberg@hotmail.se
TREVIS MÅLERI, RÅDMANSÖ
070-403 31 03, 070-722 01 15
www.trevismaleri.se

Möbler

SUNDBODEN, ÖREGRUND
0173-133 64, www.sundboden.se

Nationalpark

GOTSKA SANDÖN, 016-15 05 65
www.gotskasandon.se

Naturreservat

NYNÄS SLOTT, SÖRMLAND
0155-26 15 05
www.nynasslott.se
**NATURUM STENDÖRREN, TROSA/
NYKÖPING**, 0155-26 31 80
www.naturumstendorren.se

Plastproduktion

WETA PLAST, INGMARSÖ
08-542 460 30, www.wetaplast.se

Postombud

SVARTSÖ LANTHANDEL, SVARTSÖ
08-542 473 25
www.svartsolanthandel.se

Resebyrå

FREYS RESEBYRÅ, NORRTÄLJE
0176-555 95, www.freysresebyra.se

Rörmokare

**RÖRBÅTEN BJÖRN PALMQVIST VVS AB,
VENDELSÖ**,
08-776 12 56, 0708-63 42 34
www.rorbaten.se

Sjökort

PAPPERSSTUGAN, ÄLMSTA
0176-523 69
www.pappersstugan.com

VILL DU OCKSÅ SYNAS HÄR?
För 500 kr per år är platsen
din. Boka till:
josefin@magasinskargard.se

Sjötransporter/frakt

GRÅSKÖ ARKIPELAGSERVICE, BLIDÖ
0708-45 58 63
HUB PROJECTS
070-575 60 70
www.sjotransporter.se
SEABAG, N STAVSUDDA
08-409 190 50, www.seabag.se
SJÖENTREPRENADER, INGMARSÖ
070-347 49 01
www.sjoentreprenader.se
SKÅNSJÖ FRAKT, NÄMDÖ
070-750 90 90
www.skansjofrakt.se
SKÄRGÅRDSTJÄNSTER, YXLAN
070-537 90 19
www.skargardstjanst.eu
**WESTERBERGS GRUS/NORDANVIND,
DJURÖ**, 070-349 22 04
www.nordanvind.se

Skadeservice/ sanering

SKADESERVICE I ÖSTHAMMAR
010-155 61 00 (jourtelefon)
www.skadeservice.se

Skomakeri/nycklar/ kemtvätt

**SKARINS SKO & NYCKELSERVICE,
NYNÄSHAMN**
08-24 39 93

Skräddarsydd paket

BO & KAJAK, ÖREGRUND
070-28 05 442, www.bokajak.se
CATCH & RELAX, VAXHOLM
08-544 913 20, 0708-66 02 03
www.catchrelax.se
SÖDERARM – FYREN I ÅLANDS HAV
0176-432 12, www.soderarm.com
UTÖ VÄRDHUS
08-504 203 00
www.utovardshus.se

Slottsvisning

NYNÄS SLOTT
0155-26 15 05
RESTAURANG & KAFÉ
0725-29 46 80, www.nynasslott.se

Smycken

CLAUDIA P
www.claudiap.se
GULDSMEDERNA, NORRTÄLJE
0176-156 56
www.guldsmederna.se
GULDVIVA, MARIEHAMN
+358 18 221 30
www.guldviva.com
JESS OF SWEDEN, ÖSTHAMMAR
070-351 17 94
www.jessofsweden.se
MUSKOT FASHION, ÖREGRUND
www.muskotfashion.se

PORATHS GULD, NORRTÄLJE
0176-101 62, www.guld.net
VÄDDÖ SILVER DESIGN
www.vaddosilver.se

Sport/event

ÅLANDS TURISMINVEST
www.karingsundsloppet.ax
www.semesterloppet.ax
www.bomarsundtrailrun.ax
www.alandmarathon.ax

Strumpor/underkläder

SOMMARBACKENS ULLBOD
0221-516 79, www.ullboden.se

Städprodukter Eko

TANT GRÖNS STÅD
+358 40 563 74 22
www.tantgronsstad.net
facebook.com/tantgronsstad

Städning

**SKÄRGÅRDENS STÅD & ALLSERVICE,
DALARÖ**
08-500 071 50
www.skargardensa.se

Såg/snickeri

BERGSHAMRA SÅG & SNICKERI
0176-26 02 10
www.bergshamrasag.se
NORRTÄLJE SNICKERI AB
0709-480 326
norrtaljesnickeri@live.se
RÄFSNÄS SÅG, GRÄDDÖ
0176-402 65, www.rafsnassag.se
**TOTTE GRÖNWALL SNICKERI,
FURUSUND**
0709-40 82 38

Säckar

SEABAG, N STAVSUDDA
08-409 190 50, www.seabag.se

Sällskap/föreningar

OK ROSLAGEN/HITTA UT
www.orientering.se/hittaut/
norrtalje
**VETERANTRAKTORKLUBBEN,
NORRTÄLJE**
www.veterantraktorklubben.nu

Tandläkare

**ENGLESSONS TANDLÄKARPRAKTIK,
ÖSTHAMMAR**, 0173-104 98
UPPLANDS TANDVÅRD, ÖSTHAMMAR
0173-106 07
www.upplandstandvard.se

Taxi/buss

FRÖTUNA TAXI & BUSS, RÅDMANSÖ
0176-26 90 65
www.frotunataxiobuss.se

Tillsyn/Larm

VÄRMDÖ Ö-BEVAKNING
08-718 41 31, 070-712 59 34
www.obevakning.se

Trädgård

**EDS HANDELSTRÄDGÅRD,
ÖSTHAMMAR**
0173-108 99, 073-764 65 925
www.edstradgard.se
GULDKANNAN
08-98 55 99, 070-746 78 16
www.guldkannan.se
TAKSOPEN
www.taksopen.se
ÖREGRUNDS TRÄDGÅRD
070-752 84 78
www.oregrundstradgard.se

Utbildning/kurser

**ERIKSSONS BYGGERI
& BÅTBYGGARSKOLA, INGMARSÖ**
08-542 461 36
KUSTENS NAVIGATIONSKURSER
0705-90 13 87, 076-109 92 74
www.kustens.se

Utställningar

NYNÄS SLOTT,
0155-26 15 05
NYNÄS RESTAURANG & KAFÉ
0725-29 46 80
www.nynasslott.se

Vandring

NYNÄS SLOTT,
0155-26 15 05 Nynäs
RESTAURANG & KAFÉ
0725-29 46 80
www.nynasslott.se

Vatten/värme

**BRUNN EKO VÄRME AB,
STOCKHOLM**
070-750 90 94
www.bevab.nu

Veterinär

**KVISTHAMRA VETERINÄRKLINIK,
NORRTÄLJE**, 0176-22 33 02
www.kvisthamraveterinar-
klinik.se

Zumbadans

MOVE CATARINA, RÅDMANSÖ
www.movecatarina.se

God Jul och Gott Nytt år!

Adas Välkommen in på fika!
kafé & bageri

Här bakas och tillagas allt från grunden, med råvaror från lokala leverantörer när det finns!

För information och öppettider:
0173 129 99 e.l. www.adaskafe.se

Norra Tullportsgatan 6 Östhammar Instagram: adaskafebageri

BYGG&MÅLERI

FALK
ENTREPRENAD AB

0173 - 500 25, 070 - 640 68 78
www.falkentreprenad.com

GRÄSÖ SCHAKT

Alla slags markarbeten
Vacuumtoalettsystem

Leif Olsson • Nötsveden 120 • 742 97 Gräsö
graso.schakt@telia.com
Tel. 070 594 55 64 • 070 356 40 13

Nordsjö Idé&Design

Roslagens Golv
Energivögen 1, Östhammar
Tel: 0173-212 35
www.nordsjoideedesign.se

PATRIK ANDERSSON
Bygg & Inredning
073-023 57 64

Byggvaror av rätta virket
Vi levererar till Er med bil eller egen båt i mellanskärgården

BOLIST
BERGSHAMRA

0176-26 02 10 • www.bergshamrasag.se

SERVICE OCH REPARATIONER

MERCURY SUZUKI EVINRUDE
BERGSHAMRA VARV AB

bergshamraravrv.se 017626 20 68

4WORK
YRKESKLÄDER
JÄRFÄLLA NORRTÄLJE SOLLENTUNA SÄTRA
www.4work.se

Froms Bygg

ANDERS: 070-770 03 08
fromsbygg@gmail.com

ALLT FÖR BÅTEN

MERCURY VOLVO PENTA

GRÄDDÖ MARINA
0176 409 00

GRÄSKÖ BÅTVARV

Service och försäljning

MERCURY

070-853 63 13, 0176-45 255 • info@graskobatvarv.se

GRÄSKÖ ARKIPELAG SERVICE

ENTREPRENAD I SKÄRGÅRDEN
0708 - 455 863

JIDSTRANDS ENTREPRENAD AB

GRUS - SAND - JORD
CONTAINER - MASKINTRANSPORTER

070-562 33 88 Jidde
BROMSKÄRSVAGEN 76, BLIDÖ

God jul & Gott Nytt år*

KARLSVIKEN
www.karlsviken.se

Kom och besök
Kulans bod & galleri på
Bromskärsvägen
Blidö

Tel 070 517 12 53
www.kulan.org

GOD JUL
Önskar Dolly med personal.

www.kvarnudden.se

Kvisthamra Veterinärklinik
 0176-22 33 02
 Telefontid 8.30-11
 Öppet mån-fre 8.30-17

Gilla oss på

Bergsgatan 26, Norrtälje
 www.kvisthamraveterinarklinik.se

KÖKSODEN.SE

Öppet ons-fre 11-17
 lör-sön 11-15

Välkomna!
 0176-126 63
 Norrtäljevägen 470

NORRTÄLJE SNICKERI AB

Platsbygger kök, bokhyllor,
 bardiskar, garderober...

0709-480 326
 norrtaljesnickeri@live.se

Yxlan

**NICLAS GUSTAVSSON
 BYGG & SNICKERI AB**

076-881 61 77 • niclas@ngbygg.se

NJ-Mark

Bergsprängning
 Entreprenad-
 borrarboring för
 värme, brunnar
 & bryggor

070-602 32 42

God Jul och Gott Nytt år!

Bättre fritid för utsatta barn
 och ungdomar

GILLA OSS PÅ

www.roslagsblomman.se

Låt oss visa skärgården! Vi finns i den.
 Regulerad direktbåt Sandhamn – Stavsås
 Båttaxi ≥ 190 p
 Skärgårdsturer
 Åretrunt-charter
 Mat & Dryck

ROSLAGENS SJÖTRAFIK AB
 "Tärnan" & "Gudungen" • 070-691 38 58
 www.roslagenssjotrafik.se

Bröllop och fest vid havet!
 Rådmansö bygdegård i Gräddö

www.radmansobygdegard.se tel: 0709-701 901

**SÄLLSTRÖMS
 Snickeri & Bygg AB**

0708-26 13 34
 www.sallstrombygg.se

Totte Grönwall Snickeri
 0709 408 238

Väddö Ved

"värmer bra"
 All sorts ved!

070-340 32 29

**ÅKERLUNDS GRUND &
 BETONGFÖRÄDLING AB**

070-795 48 51

God Jul
 och Gott
 Nytt År.

www.veterantraktorklubben.nu

Vår bästa vän är traktorn.

GÄLLER DET **Träbåtar?**
 DÅ GÄLLER DET OCKSÅ OSS!
Nyhet! Båttvätt!

Båtbyggarskola
 Fullständig varvsrörelse

**ERIKSSONS BÅTBYGGERI
 & BÅTBYGGARSKOLA AB**
 Box 15, 130 25 INGARSÖ
 0733-522004 trabatar.net

God Jul och Gott Nytt år!

BRYGGBEKYMNER?

Vi utför allt i bryggor och kajer
Pålning · Muddring · Bogsering
Sjötransporter

Sjöentreprenader AB

Box 47 · 130 25 Ingmarsö
070-347 49 01
sjoentreprenader@ingmarso.com

God Jul & Gott Nytt år!

önskar vi er alla

storakalholmen.se

svartsonorra.se

Utvalda hautverkare
vära dig

 AnlitaOss.se

070 - 295 25 21
www.anlitaoss.se

Roland Svensson Museum, Möja

Tel. 0705-539 73 23

NORDANVIND

leveranser i Stockholms
skärgård och Mälaren

sand · grus · jord

070-349 22 04

www.nordanvind.se

Uthyrning av stugor
i skärgården året om

www.skargardsstugor.se 08-570 231 31
Vi finns även på

www.lagaskorsten.se
08-10 22 00

M/S Containna: 070-750 90 90

Kran upp till 20 m

SKÅN SJÖ
FRAKT

Containrar &
Storsäckar
www.skansjofrakt.se

Kust- och skärgårdsseglingar

Stiftelsen Sönnaskutan

0705-773 233 www.constantia.se

Transporter året runt

08-571 501 00 www.battaxi.se

Sopa taket fritt från barr, löv
och bullig mossa!

Upp till 6 meter lång.

Utan att ramla
från taket.

TAKSOPEN.SE

GRUNDET

Vandrårhem,
konferens
och servering
på Rögrund

08-571 56 110 www.grundet.se

Skärgårdens Städ & Allservice AB

- Hemstädning
- Ö-service
- Flyttstädning
- Fönsterputs

070-433 03 47

skargardens.se

Nilssons Bageri

Västra Långgatan 27, Trosa

0155-123 94

CLAUDIA
Jewelry

WWW.CLAUDIAPSE

W

S

Vad heter stannfågeln?

Tävling
Vinn jubileumsboken. Skicka in ditt svar senast 15 februari.

Alla fåglar lämnar oss inte för att övervintra på varmare breddgrader. Ett femtiotal arter väljer att stanna kvar. De kan då dyka upp vid ett fågelbord. Vi är rädda om våra bevingade gäster och bjuder på frön, äpplen och fett av olika slag. Fågelmatning har blivit en folkrörelse som omsätter miljonbelopp. Den gör att vi kan studera fåglarna på nära håll. En helg i slutet av januari brukar många slå sig ner vid ett fågelbord och räkna arter för att rapportera in till kampanjen »Vinterfåglar in på knuten«.

Här kan ni testa era kunskaper på 12 arter som kan dyka upp vid fågelbordet. Vi har gjort det lite svårare genom att bara visa

huvudet på tre vanliga arter. Para ihop bilderna med rätt fågelnamn och ha chans att vinna MagasinSkärgårds jubileumsbok »Med hjärtat i skärgården« (värde 250 kr)./ ROINE KARLSSON

1) Svartmes 2) Björktrast 3) Kaja 4) Pilfink 5) Steglits 6) Gulsparv 7) Skata 8) Koltrast 9) Rödhake 10) Grönsiska 11) Bofink 12) Kråka

Skicka in ditt svar till info@magasinskargard.se eller posta till Magasin Skärgård, Gräddö Varvsväg 12, 760 15 Gräddö. Skriv namn, adress, ålder, yrke och dina intressen. Vi är nyfikna på våra läsare. Tala gärna om var du hittade ditt magasin också. Det är kul att veta. Tack och lycka till!

FOTO: ROINE KARLSSON

Vi gratulerar sommarnumrets vinnare i tävlingen »Hitta våra sjöfartsmuséer«.

Birgitta Lund från Uppsala. Hon hittade sitt magasin hos Calles Fisk i Hållnäs. Elisabet Hallegren, Norrtälje. På Linneladan i Penningby tog hon sin tidning. Hon gillar handarbete, trädgård och vistas ofta i stugan på Stomnarö. Karin Palmgren i Nynäshamn. Hon arbetar på Utö skola och älskar att resa. Karin fanns till ex på Lövhagens café och vandrarhem. Grattis alla tre. Ni har vunnit varsitt armband från Claudia P Jewelry.

Rätt svar: A-7 Åland B-5 Stockholm C-2 Älmsta D-3 Gamla Oxelösund E-4 Stavsnäs F-1 Öregrund G-6 Simpnäs.

Den här gången var det visst lite svårare. Bra gjort ni som fick alla rätt!

Handla Lokalt!
För ett levande Roslagen

Vi har varorna från orten

På Flygfyren står matglädjen i centrum. Lika viktigt är det för oss att värna om vår hembygd. I våra diskar hittar du gott om varor som produceras lokalt här i Roslagen. De görs på gårdarna du passerar utmed vägarna. Kossorna du ser på ängen ger dig din ost, och där rökpelaren stiger upp bakom träden röks skinkan eller laxen. Med småskaligheten följer omsorg och passion, kvalitet och variation. Ingen annanstans görs dessa matvaror. De finns bara här, i Roslagen.

Hos oss köper du matvaror från Roslagsägg, Musko Rökeri, Västergårdens Bryggeri, Lövsta Kött, Billinge Gård, Med Styrkan av Roslagen, Senneby Trädgård samt flera andra av våra lokala leverantörer.

För en hållbar framtid med nya äventyr!

Bygg en träbåt och lär dig segla/ro dit du ska.

Sök båtbyggerlinjen på Stensunds Folkhögskola utanför Trosa

LÄNGD: 1–2 läsår

KONTAKT: Pelle Nestorzon
(pelle.nestorzon@stensund.se)

KURSTID: 24 augusti 2020 – 4 juni 2021

Kursen berättigar studiestöd. Du behöver inte kunna hantverket innan du börjar.

Besök oss på Facebook,
Stensunds båtbyggerlinje
eller på stensund.se

 Stensund
FOLKHÖGSKOLAN VID HAVET